

**POWIAT
STALOWOWOLSKI**

PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA LATA 2021-2025

Spis treści

I. Wprowadzenie.....	3
1.1 Podstawa prawna opracowania programu	3
1.2 Cele opracowania programu	3
1.3 Definicje i ujęcia niepełnosprawności	5
 II. Diagnoza sytuacji osób niepełnosprawnych w Polsce i w Powiecie Stalowowolskim ..	10
2.1 Osoby niepełnosprawne w Polsce.....	10
2.2 Osoby niepełnosprawne w Powiecie Stalowowolskim.....	21
2.3 Działania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych	32
2.4 Realizacja „Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami III” w latach 2016-2020	42
2.5 Realizacja pilotażowego programu „Aktywny samorząd” w latach 2016-2020	43
 III Instytucje i organizacje w Powiecie Stalowowolskim pomagające osobom niepełnosprawnym	50
3.1 Instytucje pomocy społecznej w Powiecie działające na rzecz osób niepełnosprawnych.....	50
3.2 Stowarzyszenie i organizacje pozarządowe w Powiecie działające na rzecz osób niepełnosprawnych	51
3.3 Placówki wspierające rozwój dzieci i młodzieży niepełnosprawnej	52
 IV Planowane działania na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2021-2025.....	58
4.1 Działania obejmujące osiem obszarów priorytetowych, zgodnie z rządową Strategią Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2021 - 2030.....	58
4.2 Realizacja działań i projektów według rozpoznanych potrzeb osób niepełnosprawnych ..	73
4.3 System współdziałania z sektorem pozarządowym	76
4.4 Prowadzenie stałego monitoringu potrzeb osób niepełnosprawnych	77
 V Podsumowanie	78

I. WPROWADZENIE

1.1 Podstawa prawna opracowania programu:

Podstawę prawną do opracowania i realizacji Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych stanowi art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t. j. Dz. U. z 2020 poz. 426 z późn. zm.) oraz ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz.U. z 2020 r., poz. 920). Przy opracowaniu programu wzięto również pod uwagę Konwencję ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 roku na mocy rezolucji nr 61/106. Rząd Polski podpisał ją 30 marca 2007 r., natomiast ratyfikacja Konwencji przez Polskę miała miejsce 6 września 2012 r.

Celem Konwencji jest ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez osoby z niepełnosprawnościami na równi ze wszystkimi innymi obywatelami. Polska zobowiązana jest do wprowadzenia w życie zawartych w Konwencji standardów postępowania w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami realizacji ich praw. Tekst Konwencji opublikowany został w Dz. U. z dnia 25 października 2012 r., poz. 1169.

Zgodnie z art.35a. „Do zadań powiatu należy:

- 1) opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:
 - a) rehabilitacji społecznej
 - b) rehabilitacji zawodowej i zatrudniania
 - c) przestrzegania praw osób niepełnosprawnych

1.2 Cele opracowania programu:

- Budowa zintegrowanego systemu pomocy osobom niepełnosprawnym;
- Usystematyzowanie działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie;
- Pełna realizacja zadań powiatu wynikających z ustaw;
- Podnoszenie świadomości prawnej osób niepełnosprawnych
- Podnoszenie wiedzy i świadomości społeczności lokalnej w zakresie postrzegania niepełnosprawności;
- Stworzenie formalnej podstawy aplikowania o środki na realizację powyższych celów.
- Aktywne zaangażowanie samorządu terytorialnego oraz społeczeństwa obywatelskiego w realizację rządowej Strategii na rzecz osób z niepełnosprawnościami na lata 2021 – 2030.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych przewiduje opracowywanie przez powiaty programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w trzech wyżej wymienionych zakresach. Jednocześnie mamy świadomość, że zakres funkcjonowania i udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym powinien obejmować wszystkie dziedziny życia społecznego zarówno w ujęciu instytucjonalnym jak i nieformalnym. Dlatego też program odnosi się do wielu dziedzin życia społecznego, co do których wiemy, że osoby niepełnosprawne napotykają na bariery funkcjonalne utrudniające pełne korzystanie z praw a nawet wykonywanie obowiązków obywatelskich. Na przestrzeni wieków osoby niepełnosprawne od zawsze żyły wśród osób pełnosprawnych, jednak społeczne postawy

wobec nich ulegały stałej ewaluacji, zgodnie z cywilizacyjnym rozwojem. W historii można wyróżnić postawy społeczne wobec osób niepełnosprawnych od dyskryminacji, poprzez izolację i segregację, aż do integracji i włączenia społecznego.

Inicjatywy podejmowane wobec osób niepełnosprawnych powinny zmierzać do ich inkluzji we wszystkie aspekty życia społecznego. Powoduje to konieczność oceny ich możliwości z punktu widzenia różnych sfer, tj. umiejętności fizycznych i psychicznych, potencjału, podejmowania aktywności, itp.

Dzięki standardom wdrażania w Polsce Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych pojawiła się szansa globalnego i kompleksowego postrzegania osób niepełnosprawnych. Zwraca na to uwagę Art. 33, który mówi, iż wprowadzenie Konwencji w życie wymaga koordynacji działań podmiotów rządowych i samorządowych wszystkich szczebli. Przede wszystkim jednak, zgodnie z zasadami funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, w te procesy muszą zostać włączone w szczególności osoby niepełnosprawne, ich rodziny i reprezentujące je organizacje, które zaangażują się w proces monitorowania wdrażania postanowień Konwencji i będą w nim w pełni uczestniczyć. Takim narzędziem włączania osób niepełnosprawnych w życie społeczne mogą być „Ośrodki mobilności”, które jednocześnie wskazywałyby ścieżki rozwoju i dały szansę osobie niepełnosprawnej na pełną inkluzję społeczną. Co istotne, „Ośrodki mobilności” prowadziłyby także monitoring, a na jego podstawie korektę działań wobec i razem z osobą niepełnosprawną. Jest to ważny kierunek, który spaja działania rehabilitacji medycznej, społecznej i zawodowej. Osoby niepełnosprawne nie stanowią jednolitej kategorii. Każda dysfunkcja wymaga jednocześnie indywidualnego podejścia, a zarazem poszukiwania całościowych, kompleksowych rozwiązań usuwających jak najwięcej barier w funkcjonowaniu osoby niepełnosprawnej. Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zwraca również uwagę na ważny aspekt: niepełnosprawność nie jest barierą w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych, ale bariery istnieją w otoczeniu tych osób. Ważnym warunkiem poprawy funkcjonowania osób niepełnosprawnych w Polsce jest także zmiana sposobu myślenia, polegająca na pomocy, wspieraniu i włączaniu w życie społeczne, a nie tylko na opiece nad nimi. Włączanie staje się podstawową zasadą polityki społecznej.

W swoim wymiarze praktycznym program, w równej mierze jak poprzedni, będzie wykorzystywany jako formalna podstawa do aplikowania o dodatkowe środki, które pozwolą podjąć działania systemowe. Jest to kluczowa przesłanka opracowania programu, bowiem przy obecnej skali dochodów Powiatu jedynie alternatywna forma pozyskania dodatkowych środków pozwoli na kontynuację założeń przedstawionych w poprzednim programie /na lata 2015-2020/ oraz na realizację nowych założeń, przedstawionych w niniejszym programie. Zgodnie z Artykułem 9 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, państwa, które podpisały i ratyfikowały Konwencję zobowiązały się, w celu umożliwienia pełnego i samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie, do zagwarantowania osobom niepełnosprawnym swobodnego dostępu do środowiska fizycznego, transportu, informacji i komunikacji międzyludzkiej na takich samych zasadach z jakich korzystają wszyscy obywatele. Środki te, obejmujące rozpoznanie i eliminację przeszkód i barier w zakresie dostępności, stosują się między innymi do:

- budynków, dróg, transportu oraz innych urządzeń wewnętrznych i zewnętrznych, w tym szkół, mieszkań, instytucji zapewniających opiekę medyczną i miejsc pracy,
- informacji, komunikacji i innych usług, w tym usług elektronicznych i służb ratowniczych.

Państwa ratyfikujące Konwencję podejmą również odpowiednie środki w celu:

- opracowywania, ogłaszania i monitorowania wdrażania minimalnych standardów i wytycznych w sprawie dostępności urządzeń i usług ogólnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych,
- zapewnienia, że instytucje prywatne, które oferują urządzenia i usługi ogólnie dostępne lub powszechnie zapewniane, będą brały pod uwagę wszystkie aspekty ich dostępności dla osób niepełnosprawnych,
- zapewnienia szkolenia wszystkim zainteresowanym na temat dostępności dla osób niepełnosprawnych,
- zapewnienia w ogólnodostępnych budynkach i innych obiektach oznakowania w alfabecie Braille'a oraz w formach łatwych do czytania i zrozumienia,
- zapewnienia różnych form pomocy i pośrednictwa ze strony innych osób lub zwierząt, w tym przewodników, lektorów i profesjonalnych tłumaczy języka migowego, w celu ułatwienia dostępu do ogólnodostępnych budynków i innych obiektów,
- popierania innych odpowiednich form pomocy i wsparcia osób niepełnosprawnych, aby zapewnić im dostęp do informacji,
- popierania dostępu osób niepełnosprawnych do nowych technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, w tym do Internetu,
- popierania, od wstępnego etapu, projektowania, rozwoju, produkcji i dystrybucji dostępnych technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, tak aby technologie te i systemy były dostępne po najniższych kosztach.

1.3 Definicje i ujęcia niepełnosprawności

Rozpatrując problematykę zapewnienia praw człowieka wobec osób z niepełnosprawnościami, pierwszym pytaniem, jakie należy zadać jest pytanie o definicję niepełnosprawności. Powstało wiele definicji niepełnosprawności skonstruowanych przez przedstawicieli różnych nauk: pedagogiki, psychologii, socjologii, medycyny. Można więc spotkać szereg propozycji poszczególnych przedstawicieli tych dziedzin wiedzy, których nie sposób przytoczyć w niniejszym programie¹.

W dyskusjach nad definiowaniem niepełnosprawności pojawiają się dwie koncepcje umownie określane jako zasada spójności oraz zasada adekwatności. Pierwsza wynika z potrzeby jasnych definicji, druga ze złożoności i wielowymiarowości problematyki potrzeb osób z niepełnosprawnością. Trzeba zauważyć, że poszczególne rodzaje wsparcia, by były odpowiednio adresowane, muszą akcentować pewne konkretne, często odmienne, rodzaje niepełnosprawności. P. Matela wskazuje wady obydwu tych koncepcji: spójności – ryzyko nadmiernego uogólnienia, przez co środki mogą nie trafić do najbardziej potrzebujących, adekwatności – groźba niekonsekwencji i powstawania luk w dostępności świadczeń². Najlepszym rozwiązaniem jest przyjęcie jednej powszechnie obowiązującej definicji osoby z niepełnosprawnością. Nie musi to oznaczać, iż wszystkie osoby spełniające warunki zawarte w takiej definicji dostałyby jednakowe wsparcie. Możliwe jest przecież uzależnienie przyznania osobie z niepełnosprawnością różnych rodzajów wsparcia – w zależności od spełnienia przed daną osobą dodatkowych kryteriów. Należy wyróżnić dwa modele postrzegania niepełnosprawności: medyczny i społeczny. W modelu medycznym niepełnosprawność jest bezpośrednią konsekwencją choroby czy uszkodzenia. Według modelu społecznego niepełnosprawność powstaje wskutek ograniczeń doświadczanych przez osoby nią dotknięte, takich jak indywidualne uprzedzenia, utrudniony dostęp do budownictwa użyteczności publicznej, niedostosowany system transportu, segregacyjna edukacja,

¹ Propozycje definicji niepełnosprawności autorstwa przedstawicieli różnych dziedzin wiedzy podaje A. Bieganowska, *Przekaz medialny w modyfikowaniu postaw studentów wobec niepełnosprawności*, Lublin 2011, s. 15-19,

² P. Matela, *Typologia systemów orzekania o niepełnosprawności w krajach Unii Europejskiej*, „Niepełnosprawność i Rehabilitacja” 3/2003, s. 14-15

niedostosowane rozwiązania na rynku pracy³. W światowym programie działań na rzecz osób niepełnosprawnych, przyjętym i ogłoszonym przez Zgromadzenie ONZ 3 grudnia 1982r. pojęcia upośledzenia, niepełnosprawności i ograniczania zostały zdefiniowane w następujący sposób: – upośledzenie – wszelka utrata lub odstępstwo od normalności struktury lub funkcji psychologicznej, fizjologicznej lub anatomicznej;

– niepełnosprawność – wszelkie utrudnienie lub brak – wynikający z upośledzenia zdolności wykonywania jakiejś czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla istoty ludzkiej;

– ograniczenie – niekorzystna dla danej jednostki sytuacja wynikająca z upośledzenia lub niepełnosprawności, która ogranicza lub przeszkadza w pełnieniu roli uznanej dla tej jednostki za normalną, w zależności od jej wieku, płci, czynników społecznych i kulturalnych⁴. Definicje te z jednej strony zdobyły uznanie badaczy z obszaru nauk społecznych, z drugiej były krytykowane przez organizacje osób niepełnosprawnych. Podstawą tej krytyki było oparcie się w definiowaniu niepełnosprawności na aspektach medycznych pomijając kwestie wykluczenia społecznego⁵.

Wskutek tej krytyki Światowa Organizacja Zdrowia 22 maja 2001 r. podczas 54. Światowego Zgromadzenia na rzecz Zdrowia dokonała rewizji tych definicji wydając Międzynarodową Klasyfikację Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia.

W Klasyfikacji tej zawarto następujące definicje:

- uszkodzenie (impairment) – wszelki ubytek lub odstępstwo od normy psychologicznej, fizjologicznej lub anatomicznej struktury czy funkcji organizmu w skutek określonej wady wrodzonej, choroby względnie urazu;
- niepełnosprawność funkcjonalna (disability) – to każde ograniczenie lub brak (wynikający z uszkodzenia) zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uznawanym za normalny dla istoty ludzkiej. Jest to dysfunkcja na poziomie zadań;
- upośledzenie lub niepełnosprawność społeczna (handicap) – niekorzystna sytuacja danej osoby wynikająca z uszkodzenia lub niepełnosprawności, która ogranicza lub uniemożliwia wypełnianie jej ról, a więc zadań i zachowań w sytuacjach społecznych, biorąc pod uwagę wiek, płeć oraz czynniki kulturowe i społeczne, czyli formy działań i zachowań przyjętych i akceptowanych w danym środowisku kulturowym i społecznym.

Tak więc, w Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia widać odejście od medycznego na rzecz społecznego modelu niepełnosprawności. Przenosi się akcent z definiowania osobistej niepełnosprawności na identyfikację jej społecznych uwarunkowań. Jest to tendencja ogólnoswiatowa. „Jednocześnie kwestionuje konieczność dzielenia w polityce społecznej ludzi na sprawnych i niesprawnych. Chyba najlepszą ilustracją rozwiązań w duchu modelu społecznego jest usuwanie barier architektonicznych i transportowych. Likwidacja przeszkód dla pełnego uczestnictwa odbywa się tutaj bez kategoryzacji ludzi – wszak, np. z podjazdu dla wózków inwalidzkich mogą korzystać wszyscy, także sprawni ruchowo”⁶. Według Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych: „Do osób niepełnosprawnych zaliczają się osoby, z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami”⁷. Z uwagi na rangę Konwencji w prawie międzynarodowym, definicja ta może się stać powszechnie uznawaną na świecie. Trzeba stwierdzić, że definicję tę należy ocenić bardzo wysoko, ponieważ opisując bardzo dobrym

³ C. Barnes, G. Mercer, *Niepełnosprawność*, Warszawa 2008, s. 7-27.

⁴ Uchwała Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych z dnia 3 grudnia 1982 r. 37/52 Światowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

⁵ C. Barnes, G. Mercer, op. cit., s. 23-24.

⁶ P. Matela, op. cit., s. 15.

⁷ Art. 1 Konwencji.

sformułowaniem aspekt medyczny niepełnosprawności koncentruje się jednak na jej społecznym aspekcie. Także w Polsce nie przyjęto jednej definicji niepełnosprawności. Według definicji zamieszczonej w uchwale Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych: „Niepełnosprawnymi są osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajami”⁸. Natomiast według ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych z 27 sierpnia 1997 r.:

„Niepełnosprawność” – oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”. I to ta definicja, z racji tego, że jest zawarta w ustawie, ma najistotniejsze znaczenie. Należy ją jednak ocenić bardzo negatywnie. W przeciwieństwie do definicji zawartej w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych zakłada ona bowiem, iż niepełnosprawność może jedynie powodować niezdolność do wypełniania ról społecznych, nie przewidując możliwości ich ograniczenia lub utrudnienia w ich wykonywaniu. Natomiast Kodeks wyborczy definiuje wyborcę niepełnosprawnego jako „wyborcę „ o ograniczonej sprawności fizycznej, psychicznej, umysłowej lub w zakresie zmysłów, która utrudnia mu wzięcie udziału w wyborach”⁹. Jest to najnowsza definicja niepełnosprawności w polskim systemie prawnym i zarazem jest ona wzorowana na definicji z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Należy wyrazić nadzieję, że jest to pierwszy krok do przyjęcia przez ustawodawcę definicji z Konwencji jako obowiązującej w całym polskim prawie. Trzeba też zauważyć ogromne różnice między definicją niepełnosprawności, zawartą w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, a definicją przyjętą przez wspólnotę międzynarodową w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Definicja z Konwencji kładzie nacisk na interakcje z różnymi barierami, które mogą ograniczać pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym. Natomiast definicje z ustawy koncentrują się na dysfunkcjach i ograniczeniach. Polski ustawodawca pozostaje więc w definiowaniu niepełnosprawności przy aspekcie medycznym, mimo że na świecie kładzie się nacisk na aspekt społeczny. Reasumując, proces wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych wymaga zmiany definicji niepełnosprawności zawartej w art. 2 ustawy o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. Obecna definicja powinna zostać zastąpiona definicją z Konwencji. Także inne akty polskiego prawa definiujące niepełnosprawność powinny stosować definicję konwencyjną.

Stopnie niepełnosprawności

Kolejnym zagadnieniem jest podział na stopnie niepełnosprawności. Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych w art. 3 ustanawia trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki, których definicje są zawarte w art. 4 ust 1-3 i w przeciwieństwie do ogólnej definicji niepełnosprawności przewidują możliwość wypełniania przez osoby niepełnosprawne ról społecznych oraz podjęcia pracy. Wedle tych definicji:

- **do znacznego stopnia niepełnosprawności** zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

⁸ Art. 1 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, M. P. z 1997 r., Nr 50, poz. 475.

⁹ Art.5 pkt. 11 ustawy z 5 stycznia 2011r. Kodeks Wyborczy, Dz. U. z 2011 r., Nr 21, poz. 112 z późn. zm., dodany przez art. 1 pkt. 1 ustawy z 27 maja 2011 r. o zmianie ustawy Kodeks Wyborczy oraz ustawy Przepisy wprowadzające ustawę Kodeks Wyborczy, Dz. U. z 2011 r., Nr 147, poz. 881.

- **do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności** zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.
- **do lekkiego stopnia niepełnosprawności** zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Zgodnie z art. 62 osobami niepełnosprawnymi w rozumieniu ustawy są osoby, które wcześniej zastały zaliczone do jednej z grup inwalidzkich. Orzeczenie o zaliczaniu:

- do I grupy inwalidów traktowane jest na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- do II grupy inwalidów traktowane jest na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
- do III grupy inwalidów traktowane jest na równi z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności.

Za niepełnosprawne uznano również osoby o orzeczonej stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, traktując:

- osoby, którym przysługuje zasiłek pielęgnacyjny, jako zaliczone do znacznego stopnia niepełnosprawności;
- pozostałe osoby jako zaliczone do lekkiego stopnia niepełnosprawności.

Stopnie niepełnosprawności orzeka się dla osób, które ukończyły 16 rok życia. Natomiast zgodnie z art. 4a:

- **osoby przed ukończeniem 16 lat zalicza się do osób niepełnosprawnych**, jeśli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.”
- **niepełnosprawność u osób do 16 roku życia** występuje jeżeli mają one naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Terminologia obowiązująca w systemie rentowym

Jeszcze inna terminologia osób niepełnosprawnych obowiązuje w systemie rentowym. Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z 17 grudnia 1998 r. uznaje za niezdolną do pracy osobę, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Dokonano też rozróżnienia na osoby całkowicie i częściowo niezdolne do pracy:

- **Całkowicie niezdolną do pracy jest osoba**, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy.

- **Częściowo niezdolną do pracy jest osoba**, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji¹⁰.

Zgodnie z art. 13 ust. 4 zachowanie zdolności do pracy w warunkach określonych w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nie stanowi przeszkody do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy. Należy podkreślić, że warunki takie bardzo często będą się jedynie dyskretnie różnić od warunków pozostałych pracowników, często będzie to biurko pod które da się podjechać wózkiem, ergonomiczny fotel, specjalna myszka do komputera. Wraz z postępem technicznym takie przystosowanie jest coraz prostsze i tańsze¹¹.

¹⁰ Art. 12 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r., (tekst jednolity Dz. U. 2015 r. poz. 748)

¹¹ Stanowisko Polskiego Forum Osób Niepełnosprawnych i innych organizacji pozarządowych w sprawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich o stwierdzenie niezgodności art. 492 ust. 1 pkt. 6 Kodeksu wyborczego z art. 60 w związku z art. 32 Konstytucji RP oraz art. 29 lit. a Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, s. 8. Stanowisko dostępne na stronie internetowej PFRON: http://www.pfron.org/wp-content/uploads/2013/11/AMICUS-CURIAE_6-2013-10-21.pdf stan na dzień 8.03.2014 r.

II. DIAGNOZA SYTUACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POLSCE I W POWIECIE STAŁOWOWOLSKIM

2.1 Osoby niepełnosprawne w Polsce

Niepełnosprawność w Polsce – skala zjawiska

Ostatnie dane dotyczące zjawiska niepełnosprawności w Polsce pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. W ramach spisu zbiorowość osób z niepełnosprawnościami podzielono na dwie podstawowe grupy, do których zaliczono:

- Osoby, które posiadały aktualne orzeczenia wydane przez uprawniony organ – niepełnosprawni prawnie,
- Osoby nieposiadające orzeczenia o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub o stopniu niepełnosprawności, które miały, bądź odczuwały całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania podstawowych czynności życiowych stosowanych dla danego wieku – niepełnosprawni biologicznie.

Według wyników spisu liczba osób z niepełnosprawnościami ogółem wynosiła na koniec marca 2011 r. niemal 4,7 mln (dokładnie 4 697,0 tys.). Tym samym liczba osób z niepełnosprawnościami w Polsce stanowiła 12,2% ludności kraju wobec 14,3% w 2002 r. (blisko 5,5 mln osób z niepełnosprawnościami w 2002 r.). Udział mężczyzn wśród osób z niepełnosprawnościami wynosił 46,1% wobec 53,9% dla kobiet. Innego rodzaju statystyk dostarczają wyniki kwartalnego reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) realizowanego w ramach działalności Głównego Urzędu Statystycznego. Dane te wskazują, że populacja osób niepełnosprawnych prawnie¹² w wieku 16 lat i więcej w Polsce w 2018 r.¹³ Mężczyźni stanowili 50,4% populacji osób z potwierdzoną prawnie niepełnosprawnością (1 532 tys.), a kobiety 49,6% (1 508 tys. Osób). 62,3% osób niepełnosprawnych (1 894 tys.) mieszkało w miastach, a 37,7% (1 146 tys.) na obszarach wiejskich. Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w wieku produkcyjnym według tzw. Ekonomicznych grup wieku (18-59 dla kobiet i 18-64 dla mężczyzn) wynosiła 1 625 tys., co stanowiło 7,6% ludności w tej grupie.

Największą grupę wśród osób z prawnie potwierdzoną niepełnosprawnością stanowiły osoby w wieku:

- 65 lat i więcej – 1 190 tys.,
- 55-64 lata – 921 tys.
- 45-54 lat – 382 tys.
- 35-44 lat – 263 tys.

Analizując populację osób niepełnosprawnych pod względem zróżnicowania wieku należy także zaznaczyć, że osoby w wieku 55 lat i więcej stanowiły aż 69,4% ogółu osób niepełnosprawnych (2 111 tys. osób), zaś osoby w wieku od 16 do 54 lat stanowiły 30,6% ogółu osób niepełnosprawnych (929 tys. osób).

Struktura osób niepełnosprawnych w 2018 r. według grup wiekowych

16-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 i więcej
3%	6,30%	8,70%	12,60%	30,30%	39,10%

Źródło: opracowanie BON na podstawie danych BAEL GUS

¹² do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie zaliczono osoby, które ukończyły 16 rok życia i stosownie do postanowień ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.) posiadają orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie równoważne.

¹³ Ilekroć w Programie podawane są dane z BAEL, są to dane średnioroczne.

Wśród osób niepełnosprawnych prawnie w wieku 16 lat i więcej można było wyróżnić osoby posiadające orzeczenie o:

- znacznym stopniu niepełnosprawności – 26,7% (813 tys. osób),
- umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – 47,8% (1 451 tys. osób),
- lekkim stopniu niepełnosprawności – 25,5% (776 tys. osób).

Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w wieku produkcyjnym według tzw. Ekonomicznych grup wiekowych na koniec 2018 roku wynosiła 1 625 tys. Uwzględniając orzeczony stopień niepełnosprawności, struktura osób z niepełnosprawnościami w wieku produkcyjnym wynosiła:

- 24,1% (394 tys. osób) ze znacznym stopniem niepełnosprawności,
- 48,9% (794 tys. osób) z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności,
- 27,0% (438 tys. osób) z lekkim stopniem niepełnosprawności.

Strategia Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2021 – 2030.

Prace nad Strategią na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami zostały zapoczątkowane pod koniec 2016 roku. Zobrazowały one skalę problemów, z którymi należało się zmierzyć przy tworzeniu całościowych ram polityki. Rozproszenie kompetencyjne organów odpowiedzialnych za sprawy osób z niepełnosprawnościami we wszystkich obszarach ich życia, zdiagnozowanie najistotniejszych problemów tych osób, czy w końcu ustalanie odpowiednich rekomendacji i rozwiązań, wymagało zaangażowania czasu oraz pracy wielu przedstawicieli różnych instytucji. Jednocześnie okazało się szansą na zbudowanie systemu współpracy i pola do współdziałania różnych środowisk na rzecz poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w Polsce. Dynamiczny rozwój gospodarczy Polski (w szczególności rozwój nowych technologii, informatyzacji, inwestycji i innowacji w sektorze produkcji i usług) połączony z inwestowaniem w kapitał ludzki stworzył warunki do skutecznego włączenia osób z niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe na niespotykaną dotąd skalę. Stanowi to główny cel niniejszej Strategii. Celem Strategii jest również wdrażanie w Polsce postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169, z późn. zm.). Konwencja weszła do polskiego porządku prawnego 25 października 2012 roku. Ratyfikując Konwencję Polska zobowiązała się do wdrażania jej postanowień. W Konwencji przewidziano bardzo istotną zmianę podejścia do niepełnosprawności polegającą na przejściu z medycznego modelu niepełnosprawności na model oparty na prawach człowieka. Konwencja przewiduje mechanizmy zapewniające osobom z niepełnosprawnościami możliwość korzystania ze wszystkich powszechnie uznanych wolności i praw człowieka. Jest to pierwszy tak wszechstronny i kompleksowy plan dla osób niepełnosprawnych, który zapoczątkowuje nowe, profesjonalne podejście w tym zakresie. Osoby z niepełnosprawnościami to osoby o różnych rodzajach niepełnosprawności, wymagają więc różnych instrumentów wsparcia. Polityka społeczna rządu na rzecz osób z niepełnosprawnościami uwzględnia ich potrzeby i aspiracje. Przygotowana Strategia zakłada realizację 113 działań, kluczowych dla nowego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami. **Priorytetowe obszary to:**

1. **Niezależne życie**
2. **Dostępność,**
3. **Edukacja**
4. **Praca**
5. **Zabezpieczenie społeczne**
6. **Zdrowie**
7. **Budowanie świadomości**
8. **Koordinacja¹⁴.**

¹⁴ <https://www.gov.pl/web/premier/strategia-na-rzecz-osob-z-niepelnosprawnosciami-na-lata-2021-2030>

Realizacja działań zawartych w Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami umożliwi osobom z niepełnosprawnościami niezależne życie i pełny udział we wszystkich jego sferach, w taki sposób, aby mogły funkcjonować w społeczeństwie na zasadzie równości z innymi osobami.

1. Niezależne życie

Instrumenty rehabilitacji społecznej, określone w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych zapewnić mają osobom niepełnosprawnym aktywne i pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Rehabilitacja społeczna realizowana jest przede wszystkim przez:

- ✓ wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby z niepełnosprawnością;
- ✓ wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych;
- ✓ likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji;
- ✓ kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnościami.
- **Warsztaty terapii zajęciowej** - Podstawową formą wspierającą proces rehabilitacji społecznej tych osób są warsztaty terapii zajęciowej (WTZ). Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych warsztat jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką stwarzającą osobom z niepełnosprawnościami niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

W 2018 r. funkcjonowało 718 warsztatów, do których uczęszczało 27 450 osób z niepełnosprawnościami.

Liczba warsztatów terapii zajęciowej oraz ich uczestników w latach 2016 - 2018

Rok	Liczba warsztatów terapii zajęciowej	Liczba uczestników WTZ	Liczba uczestników, którzy podjęli zatrudnienie
2016	708	26 501	390
2017	715	27 097	452
2018	718	27 450	459

Źródło: opracowanie BON na podstawie danych PFRON

Z tabeli wynika, że z roku na rok następuje wzrost liczby uczestników WTZ. Oznacza to, że rozszerza się skala pomocy skierowana do osób niepełnosprawnych niezdolnych do podjęcia zatrudnienia.

- **Turnusy rehabilitacyjne** – Formą wsparcia skierowaną do osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin jest dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych. W 2018 r. o dofinansowanie turnusu rehabilitacyjnego ubiegało się 134 015 osób, z tego 93 417 osób niepełnosprawnych oraz 40 598 opiekunów osób z niepełnosprawnościami. Dofinansowanie zostało przyznane dla 68 747 osób na łączną kwotę 70 970 924 zł.

- **Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych** – W 2018 r. złożono 30 957 wniosków na łączną kwotę 209 709 344 zł. Wypłacono dofinansowanie w wysokości 62 262 924 zł. dla 17 224 beneficjentów. Najczęstszą formą wsparcia w zakresie likwidacji barier było dofinansowanie do likwidacji barier technicznych.
- **Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze** – Osoba niepełnosprawna może złożyć wniosek o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze¹⁵. W 2018 r. do samorządów w całej Polsce wpłynęło 235 116 wniosków od osób indywidualnych na łączną kwotę 270 345 520 zł.. Po rozpatrzeniu wypłacono kwotę 151 417 728 zł. dla 179 624 osób.
- **Usługi tłumacza języka migowego lub tłumacza -przewodnika**¹⁶ – Przedmiotowe wsparcie następuje na pisemny wniosek, złożony we właściwym ze względu na miejsce zamieszkania, powiatowym centrum pomocy rodzinie. W 2018 r. osoby niepełnosprawne, ubiegające się o to dofinansowanie, złożyły 45 wniosków na łączną kwotę 204 965 zł. Przyznano dofinansowanie 43 beneficjentom na kwotę 140 976 zł.

Działania o charakterze programowym i legislacyjnym - Problem niepełnosprawności nie dotyczy wyłącznie samych osób niepełnosprawnych, ale również ich opiekunów. Opieka nad osobą niepełnosprawną jest w różnym stopniu absorbująca dla opiekuna, który często rezygnuje z własnej aktywności zawodowej. W związku z tym podjęto szereg działań o charakterze programowym i legislacyjnym. Na podstawie przyjętej w 2016 r. ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”¹⁷ opracowano Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”¹⁸. W 2019 r. utworzono Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych (SFON) zgodnie z ustawą z dnia 23 października 2018 r. (Dz. U. poz. 2192 z późn. zm.)¹⁹ – obecnie **Fundusz Solidarnościowy (FS)**.

Programy w ramach Funduszu Solidarnościowego.

- **„Opieka wytchnieniowa”** - ramach Funduszu Solidarnościowego, który jest aktualnie realizowany i ukierunkowany na wsparcie w szczególności opiekunów osób niepełnosprawnych jest „Opieka wytchnieniowa”. Program dotyczy wsparcia członków rodziny lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz osobami z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniami równoważnymi. Celem programu jest zapewnienie doraźnej, czasowej pomocy w formie usług opieki wytchnieniowej członkom rodziny lub opiekunom, sprawującym bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności, które z różnych powodów nie mogą korzystać z usług w innych ośrodkach wsparcia. Jednym z jego celów jest wzmocnienie dotychczasowego systemu wsparcia poprzez zapewnienie uczestnikom Programu usług opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego w miejscu wskazanym przez uczestnika Programu lub jego opiekuna prawnego, które otrzyma pozytywną opinię gminy/powiatu realizującego Program. Celem Programu jest także świadczenie usługi opieki wytchnieniowej, w ramach pobytu całodobowego w ośrodku wsparcia, w ośrodku /placówce zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym wpisaną do rejestru właściwego wojewody lub w innym miejscu wskazanym przez

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie (Dz. U. z 2019 r. poz. 1267 z późn. zm.).

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 926 z późn. zm.).

¹⁷ Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „za życiem” (Dz. U. z 2019 r. poz. 1860 z późn. zm.).

¹⁸ Uchwała nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „za życiem” (M.P. poz. 1250)

¹⁹ Ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. poz. 2192 z późn. zm.).

uczestnika Programu lub jego opiekuna prawnego, które otrzyma pozytywną opinię gminy/powiatu realizującego Program.

- **Program „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”** – Celem Programu jest zapewnienie wsparcia osobom niepełnosprawnym w formie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych; poprawa jakości oraz dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych w wieku do 75 roku życia ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz dla dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności.
- **Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”** – program zapewnia usługę asystenta w wykonywaniu codziennych czynności oraz w funkcjonowaniu w życiu społecznym, dedykowaną osobom z niepełnosprawnościami, posiadającym orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie równoważne. Jednym z celów programu jest ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz stymulowanie osoby niepełnosprawnej do podejmowania aktywności i umożliwienie realizowania prawa do niezależnego życia, a także przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność oraz wykluczeniu społecznemu.
- **Program „Centra opiekuńczo – mieszkalne”** – celem tego programu jest wsparcie osób niepełnosprawnych o dodatkowe usługi w postaci zapewnienia możliwości zamieszkania w formie pobytu dziennego lub całodobowego. Program zmierza do stworzenia warunków dla jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego/powiatowego, pozwalających na tworzenie i utrzymanie placówek pobytu osób z niepełnosprawnościami. Centra opiekuńczo-mieszkalne przeznaczone są dla dorosłych osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, które w centrum otrzymają różnorodne wsparcie oraz będą miały stworzone warunki do niezależnego, samodzielnego i godnego funkcjonowania na miarę swoich możliwości i potrzeb.

Mieszkania

Mieszkania osób z niepełnosprawnościami powinny być dostosowane do ich indywidualnych potrzeb wynikających z ograniczonej sprawności. Tymczasem otrzymanie kompleksowej pomocy wymaga umiejętności poruszania się między systemami wsparcia. Co więcej, względu na długi czas oczekiwania na pomoc systemową, osoby z niepełnosprawnościami często zmuszone są korzystać z usług sektora prywatnego. Obecnie w Polsce osoba potrzebująca wsparcia w codziennym funkcjonowaniu może otrzymać wsparcie w formie całodobowej, dziennej lub środowiskowej. Odpowiedzią na potrzebę uzupełnienia systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami o dodatkowe usługi w postaci zapewnienia możliwości zamieszkiwania w formie pobytu dziennego lub całodobowego, jest wymieniony wyżej program pn. „Centra opiekuńczo-mieszkalne”. Osoby z niepełnosprawnościami otrzymają w Centrum różnorodne wsparcie (np. w zakresie zaspokojenia potrzeb zdrowotnych, pielęgnacyjnych, zapobiegania wtórnym powikłaniom, stymulowania i rozwijania sprawności ruchowej, kompetencji poznawczych oraz społecznych), będą miały również stworzone warunki do niezależnego, samodzielnego i godnego funkcjonowania na miarę swoich możliwości i potrzeb.

2. Dostępność

Dostęp do przestrzeni publicznej stanowi gwarancję korzystania z pełni praw obywatelskich każdej osoby niepełnosprawnej. Zakres i kierunek podejmowanych działań w tym zakresie wyznacza art. 9 Konwencji [Organizacji Narodów Zjednoczonych] o prawach

osób niepełnosprawnych. Wyniki Badania potrzeb osób niepełnosprawnych przeprowadzonego przez PFRON w 2017 r. wskazują na najczęściej spotykane przez poszczególne grupy osób z niepełnosprawnościami bariery w obszarze dostępności²⁰:

- **Osoby niewidome i słabowidzące** – za najmniej dostosowane do potrzeb osób niewidomych lub niewidzących uznano obiekty sportowe i rekreacyjne oraz inne obiekty użyteczności publicznej (np. sklepy, poczta, banki) – odpowiednio 49% oraz 54% badanych z dysfunkcją wzroku uznało, że jeżeli są one dostosowane to tylko w niewielkiej części;
- **Osoby niesłyszące** – osoby z dysfunkcją słuchu i posługujących się językiem migowym na temat dostosowania przestrzeni publicznej do ich potrzeb są bardziej krytyczne niż w grupie osób z dysfunkcją narządu wzroku. W każdym typie ocenianych obiektów użyteczności publicznej uznawano, że w dużej części lub nawet wszystkich obiektach tego typu nie ma możliwości posługiwania się językiem migowym. Najgorzej wypadły pod tym względem obiekty kultury (72%), obiekty służby zdrowia (72%), inne obiekty użyteczności publicznej, jak sklepy, poczta, banki (72%) oraz obiekty sportowe i rekreacyjne (71%).
- **Osoby z dysfunkcją na rzędu ruchu** – opinie osób z dysfunkcją ruchu wskazują na utrzymywanie się problemu niedostosowania przestrzeni publicznej pod względem architektonicznym do ich potrzeb. Najmniej barier architektonicznych dostrzegano w obiektach służby zdrowia (42%) osób z dysfunkcją ruchu przyznało, że napotyka na bariery architektoniczne tylko w niewielkiej części tego rodzaju obiektów lub wcale. Badani dość dobrze postrzegali dostosowanie urzędów (38%), obiektów kultury, komunikacji czy sportowych i rekreacyjnych (po 36%). W obszarze przestrzeni fizycznej podstawowe zagadnienia stanowią kwestie dotyczące dostosowania obiektów budowlanych. Wiele budynków mieszkalnych – zwłaszcza wybudowanych przed 1995 r. – nie jest dostępnych dla osób starszych i z niepełnosprawnościami, przez np. brak wind i odpowiednich dojazdów do budynków. Niestety również wiele budynków o charakterze publicznym (w tym urzędów) nie jest dostępnych dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Szczególne znaczenie dla osób z niepełnosprawnością ruchową ma dostępność infrastruktury transportowej i komunikacyjnej, w tym równy dostęp osób niepełnosprawnych do środków transportu publicznego. Brakuje pochylni, ramp, wind, komunikatorów głosowych czy rozkładów jazdy w formie dostępnej dla osób niewidomych. Istotnym problemem jest również niepełne dostosowanie zmodernizowanych w ostatnich latach budynków.

Istotny jest także dostęp do informacji z wykorzystaniem usług o charakterze elektronicznym. Osoby z niepełnosprawnościami mają problem z samodzielnym korzystaniem ze źródeł internetowych, jak i innych urządzeń interaktywnych. Tymczasem poziom istniejących rozwiązań technicznych umożliwia wytworzenie zasobów, które będą w pełni dostępne dla wszystkich odbiorców (w tym osób z dysfunkcjami wzroku, ruchu, czy słuchu). Sejm RP w 2019 r. przyjął ustawę o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 848, z późn. zm.), wdrażając dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego (Dz. Urz. UE L 327 z 02.12.2016 r., str. 1). Ustawa określa m.in. wymagania dotyczące treści, przeglądu i aktualizacji deklaracji stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych oraz ich publikacji²¹.

²⁰ Badanie potrzeb osób z niepełnosprawnościami (styczeń-kwiecień 2017), Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Warszawa 2018

²¹ Ustawa o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U z 2019 r. poz. 848)

Innym istotnym obszarem życia społecznego jest uczestnictwo osób niepełnosprawnych w kulturze. Zgodnie z danymi GUS w 2016 r. w Polsce działało 9 567 bibliotek oraz placówek biblioteczno – informacyjnych, w tym 7984 bibliotek publicznych. Biblioteki coraz częściej podejmują działania mające na celu ułatwienie dostępu osobom z niepełnosprawnościami do zasobów zgromadzonych w swoich placówkach i tym samym stwarzają możliwość wyrównywania szans edukacyjnych.

- **Program rządowy „Dostępność plus”**

W ramach prospołecznych działań polskich władz Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju sporządziło „Program Dostępność Plus”. Został on wprowadzony uchwałą Rady Ministrów nr 102/2018 z dnia 17 lipca 2018 r. Jego zadaniem jest zainicjowanie działań prowadzących do zniesienia barier oraz aktywizacji osób niepełnosprawnych. Pozwoli to tej grupie obywateli korzystać z wszelkich dóbr społecznych dostępnych do tej pory wyłącznie dla pełnosprawnej części społeczeństwa. Wpisuje się to w ogólnie pojętą politykę wyrównywania szans i jest jednym z zasadniczych jej elementów. Głównym założeniem przedmiotowej inicjatywy rządowej jest podniesienie jakości życia i zapewnienie niezależności osobom o szczególnych potrzebach (w tym osobom niepełnosprawnym) poprzez poprawę dostępności:

- przestrzeni publicznej,
- architektury,
- transportu,
- produktów i usług.

Program Dostępność Plus to pierwsze i kompleksowe ujęcie tematyki dostępności w Polsce. Jego celem jest zapewnienie swobodnego dostępu do dóbr, usług oraz możliwości udziału w życiu społecznym i publicznym osób o szczególnych potrzebach.

„Kręgosłupem” programu „Dostępność plus” jest ustawa z dnia 19 lipca 2019 o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1062)²². Jest ona aktem prawnym, który wychodzi na przeciw codziennym trudnościom osób, które zmagają się z różnymi ułomnościami i ograniczeniami. Zgodnie z przepisami tej ustawy podmiot publiczny będzie miał obowiązek zapewnić dostępność poprzez stosowanie uniwersalnego projektowania, nowych rozwiązań i usprawnień w usuwaniu istniejących barier.

Przestrzeń publiczna dla osób z niepełnosprawnościami niewątpliwie wymaga intensywnych działań na rzecz zwiększenia poziomu jej dostępności. Niewielki stopień dostosowania przestrzeni publicznej oddziałuje m.in. wykluczająco dla osób z niepełnosprawnościami z życia społecznego i kulturalnego.

3. Edukacja

System edukacji pełni zasadniczą rolę w procesie aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami oraz przygotowania do podjęcia w przyszłości zatrudnienia i prowadzenia niezależnego życia.

Mimo podejmowanych działań osoby z niepełnosprawnościami w Polsce są przeciętnie gorzej wykształcone od osób sprawnych. W 2018 r. niemal jedna trzecia osób z niepełnosprawnościami miała wykształcenie wyższe niż gimnazjalne, a 60,3% nie miała wykształcenia wyższego niż zasadnicze zawodowe. Wykształcenie wyższe posiadało 9,4% osób niepełnosprawnych, podczas gdy w tym samym okresie udział osób z wykształceniem wyższym wśród osób sprawnych wyniósł 26,0%²³.

²² Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1062)

²³ Według danych z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności Polski przeprowadzonego kwartalnie przez Główny Urząd Statystyczny

Struktura wykształcenia osób niepełnosprawnych i sprawnych w wieku 16 lat i więcej w 2018 roku

wykształcenie:	wyższe	policealne i średnie	ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i niższe
osoby niepełnosprawne	9,4%	22,4	7,9	32,2	28,1
osoby sprawne	26,0%	24,2	10,2	23,2	16,4

Źródło: opracowanie BON na podstawie danych BAEL GUS

Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych jest skorelowany również z ich miejscem zamieszkania. Liczba osób niepełnosprawnych z wykształceniem wyższym, którzy zamieszkują miasta jest większa od liczby osób niepełnosprawnych zamieszkałych na wsi. Z kolei liczba osób niepełnosprawnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym, zamieszkałych na wsi jest większa od liczby osób niepełnosprawnych z wykształceniem zawodowym, zamieszkałych na terenach miejskich.

Struktura wykształcenia osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym w 2018 r. według miejsca zamieszkania

wykształcenie	wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej
miasto	12,20%	24,20%	8,50%	36,60%	18,40%
wieś	3,90%	17,90%	5,20%	43,10%	30%

Źródło: opracowanie BON na podstawie danych BAEL GUS

W roku akademickim 2017/2018 na polskich uczelniach naukę pobierało 23 tysiące osób z niepełnosprawnościami (1,8% studiujących), z czego 14 754 studiowało w trybie stacjonarnym, a 9 074 w trybie niestacjonarnym. Wśród studentów z niepełnosprawnościami osoby niesłyszące lub słabosłyszące stanowiły 7,4%, studenci niewidomi lub słabowidzący 8,4%, natomiast osoby z dysfunkcją ruchu stanowiły 30,5%. Z kolei ponad połowę studentów z niepełnosprawnościami stanowiły osoby z innymi rodzajami niepełnosprawności (53,7%)²⁴

4. Praca

Dane z ostatnich dziesięciu lat świadczą o pozytywnym trendzie w zakresie aktywności ekonomicznej osób z potwierdzoną prawnie niepełnosprawnością, zwłaszcza tych w wieku produkcyjnym. W latach 2008-2018 współczynnik aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych (prawnie) wzrósł o 4,4 pkt. procentowe, wskaźnik zatrudnienia o 5,4 pkt. procentowe, a stopa bezrobocia spadła o 5,9 pkt. procentowych. Niestety mimo optymistycznego trendu, poziom aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych pozostaje znacząco niższy w stosunku do osób sprawnych. Oznacza to, że obecne działania na rzecz aktywizowania osób z niepełnosprawnościami są niewystarczające.

²⁴ Źródło: Szkoły wyższe i ich finanse w 2017 r., GUS 2018. Według stanu na dzień 30.11.2017 r.

Aktywność zawodowa osób sprawnych oraz niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym w 2018 r.

Osoby	Współczynnik aktywności zawodowej	Wskaźnik zatrudnienia	Stopa bezrobocia
niepełnosprawne	26,1%	24,1%	7,6%
sprawne	80,5%	77,4%	3,9%

Źródło: opracowanie BON na podstawie danych BAEL GUS

W 2018 r. liczba osób z potwierdzoną prawnie niepełnosprawnością wynosiła 426 tys., w tym 365 tys. pracowników najemnych. Liczba niepełnosprawnych pracodawców i osób pracujących na własny rachunek wynosiła 48 tys. Obecni, obok wzrostu poziomu zatrudnienia, obserwuje się rekordowy spadek bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych, co wynika z sytuacji gospodarczej kraju.

Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych w 2018 r. według wieku

Przedział wiekowy	Współczynnik aktywności zawodowej	Wskaźnik zatrudnienia	Stopa bezrobocia
15-24 lata	19,40%	14,00%	22,20%
25-34 lata	35,60%	31,40%	11,80%
35-44 lata	35,10%	32,40%	7,60%
45-54 lata	32,20%	30,40%	4,90%
55-64 lata	20,10%	19,10%	4,30%
65 lat i więcej	3,40%	3,40%	brak danych

Źródło: opracowanie BON na podstawie danych BAEL GUS

W 2018 r. najbardziej aktywne zawodowo były osoby niepełnosprawne w przedziale wiekowym między 25 a 34 rokiem życia. W najtrudniejszej sytuacji znajdują się młode osoby niepełnosprawne (między 15 a 24 rokiem życia). Trzeba jednak wziąć pod uwagę, że w tej grupie wiekowej osoby niepełnosprawne najczęściej kontynuują naukę szkolną.

W odniesieniu do zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami wyróżnia się otwarty i chroniony rynek pracy. W skład chronionego rynku pracy wchodzi: Zakłady Aktywności Zawodowej (ZAZ) i Zakłady Pracy Chronionej (ZPCH). W 2018 r. funkcjonowało: 922 zakładów pracy chronionej, zatrudniających 145,9 tys. osób, w tym 113,8 tys. osób niepełnosprawnych, 116 zakładów aktywności zawodowej, które zatrudniały ogółem 6,7 tys. osób, w tym 5,1 tys. osób niepełnosprawnych.

W 2018 r. wzrosła liczba podmiotów wnioskujących o dofinansowanie do wynagrodzeń ze środków PFRON. Odnotowano wzrost liczby pracodawców na otwartym rynku pracy oraz spadek liczby pracodawców posiadających status Zakładu Pracy Chronionej.

5. Zabezpieczenie społeczne

Populacja osób z niepełnosprawnościami jest zróżnicowana (ze względu na wiek, rodzaj schorzeń, miejsce zamieszkania, poziom wykształcenia, sytuację rodzinną i ekonomiczną itp.). Diagnozę potrzeb tych osób należy przeprowadzić z uwzględnieniem tej różnorodności oraz biorąc pod uwagę funkcjonujący obecnie system. Konieczne jest uwzględnienie takich kwestii jak świadczenia materialne i niematerialne stanowiące podstawę systemu zabezpieczenia społecznego.

Sytuacja materialna osób niepełnosprawnych jest trudna. W celu poprawy ich sytuacji podjęto działania ukierunkowane na wzrost świadczeń wspierających osoby, znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji. Ustawa z dnia 9 maja 2018 r. o zmianie ustawy o rencie socjalnej podniosła świadczenie do kwoty 1100,00 zł. brutto²⁵. Wzrosło również wsparcie w postaci zasiłku pielęgnacyjnego (215,84 zł.), specjalnego zasiłku opiekuńczego oraz zasiłku dla opiekuna (620,00 zł.) oraz świadczenia pielęgnacyjnego dla opiekunów dzieci z niepełnosprawnościami (1971 zł.). Od 2019 r. uruchomiono omówiony wyżej Fundusz Solidarnościowy. Środki z wymienionego Funduszu przeznaczone są m.in. na finansowanie świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji w kwocie do 500 zł. miesięcznie²⁶. Niepełnosprawność wpływa na dobrobyt i warunki życia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Obecność osoby z niepełnosprawnością w gospodarstwie domowym wyraźnie koreluje z gorszą sytuacją finansową tych gospodarstw, o czym świadczą badania realizowane przez Główny Urząd Statystyczny. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w 2018 r. w gospodarstwach domowych z osobą niepełnosprawną wyniósł 1 431 zł i był niższy o 15,5% niż przeciętnie w kraju (w 2017 r. o 14,4%).

6. Zdrowie

Dla osób z niepełnosprawnościami, szczególne znaczenie ma adekwatny dostęp do opieki lekarskiej, rehabilitacyjnych usług medycznych i odpowiedniej jakości wyrobów medycznych. Niepełnosprawność lub choroby przewlekłe determinują bowiem potrzebę korzystania z porad lekarskich, rehabilitacji czy też konieczności zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny i środki pomocnicze. Wyniki przeprowadzonych badań (EU-SILC oraz EHIS)²⁷ wskazują na niedostateczną dostępność usług zdrowotnych, która z uwagi na zachodzące w Polsce procesy demograficzne (starzenie się społeczeństwa) stanowić będzie coraz większe wyzwanie. Dane statystyczne potwierdzają znaczenie profilaktyki w zakresie przeciwdziałania niepełnosprawności u dzieci i dorosłych oraz konieczności skoordynowanego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami, którzy są często uzależnieni od pomocy innych osób.

7. Budowanie świadomości

Wyniki badania Spójność Społeczna z 2015 r.²⁸ wskazują, że ponad połowa (56%) mieszkańców Polski w wieku 16 lat i więcej wskazuje na niepełnosprawność jako na sytuację prowadzącą do wykluczenia społecznego. Niepełnosprawność bywa powodem gorszego traktowania, dyskryminacji, obraźliwych komentarzy. Najczęstszą przyczyną dyskryminacji osób niepełnosprawnych są stereotypy i uprzedzenia, a także brak odpowiedniej wiedzy. W tym kontekście ważnym elementem działań przeciw dyskryminacji są działania o charakterze świadomościowym. Wśród społeczeństwa ciągle pokutuje bowiem brak świadomości szczególnych potrzeb wynikających z niepełnosprawności, a odmiennosc w zakresie funkcjonowania zbyt rzadko uważana jest za zjawisko naturalne. Taki stan rzeczy dotyczy także nauczycieli, podmiotów realizujących zadania publiczne na rzecz osób niepełnosprawnych oraz opiekunów i pracodawców tych osób. Jest to jedną z przyczyn trudności w rozwijaniu pełnego potencjału osób z niepełnosprawnościami, nieporozumień, braku płynności w realizacji zadań publicznych i załatwiania spraw klientów z niepełnosprawnościami. Skutkuje to niewykorzystaniem przez osoby niepełnosprawne pełni

²⁵ Ustawa z dnia 9 maja 2018 r. o zmianie ustawy o rencie socjalnej (Dz. U. z 2018 r., poz. 933)

²⁶ Ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz. U. poz. 1622, z późn. zm.)

²⁷ Badanie EHIS objęte było regulacją prawną UE – w 2014 r. po raz pierwszy wszystkie kraje członkowskie miały obowiązek je zrealizować, zgodnie z wytycznymi Eurostatu. W Polsce badanie przeprowadzono w 1996, 2004, 2009 i 2014 r. przez GUS. EHIS jest reprezentatywnym badaniem ankietowym.

²⁸ Źródło: jakość życia w Polsce w 2015 r. Wyniki badania spójności społecznej, GUS, Warszawa 2017 r.

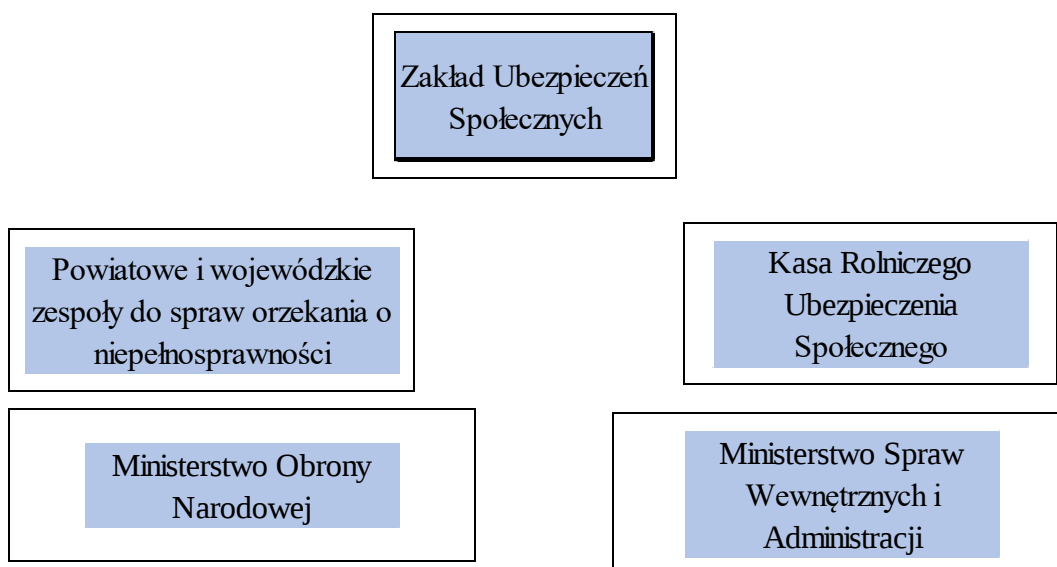
szans na udział w życiu społecznym i rozwój zawodowy. Jest to ze szkodą zarówno dla tych osób, jak i dla jakości usług finansowanych ze środków publicznych. Dlatego bardzo ważne jest budowanie świadomości, która zapobiegnie nierównemu traktowaniu osób niepełnosprawnych, a tym samym zwiększy ich szanse na niezależne życie w społeczeństwie. W odniesieniu do problemu dyskryminacji wobec osób z niepełnosprawnościami ważne jest również określenie, czy problem ten jest w podobny sposób postrzegany przez osoby bez niepełnosprawności oraz osoby z niepełnosprawnościami. Okazuje się, że różnica pomiędzy obiema grupami była stosunkowo niewielka, gdyż opinię, że niepełnosprawność jest powodem gorszego traktowania wyraziło 43% osób z niepełnosprawnościami, podczas gdy wśród osób sprawnych odsetek ten wyniósł 39%. Same osoby z niepełnosprawnościami dostrzegają również sporo barier w swoim otoczeniu. Z *Europejskiej ankiety na temat zdrowia i integracji społecznej* (EHSIS)²⁹ wynika, że osoby z niepełnosprawnościami widzą zarówno bariery w zakresie szeroko rozumianej dostępności, wyrażonej zarówno jako ograniczenia w mobilności, fizycznej dostępności (dostęp do budynków) oraz w transporcie, jak i w obszarze związanym z dostępem do pracy i zatrudnienia. Ponadto bardzo dużo osób ma problemy z zaspokajaniem podstawowych potrzeb życiowych (bariery związane z płaceniem za podstawowe produkty). Liczne grono osób z niepełnosprawnościami w Polsce wskazuje barierę dotyczącą odpoczynku i rekreacji. Może mieć to związek zarówno z brakiem możliwości zaspokojenia takiej potrzeby, ze względów zdrowotnych czy finansowych, jak i barier w zakresie dostępności w tym aspekcie.

8. Koordynacja

Systemy orzecznicze w Polsce

W Polsce obecnie funkcjonuje równolegle pięć systemów orzecznich. Instytucjami je realizują w kraju są: Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Obrony Narodowej oraz powiatowe i wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Natomiast merytoryczny nadzór i kontrolę nad zespołami sprawuje Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Instytucje w ramach systemów orzecznich w Polsce

Źródło: opracowanie BON

²⁹ European health and social integration survey, Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Disability_statistics_background_-_European_health_and_social_integration_survey), dostęp: 14.11.2019 r.

Pierwsze cztery wymienione instytucje ustalają uprawnienia do świadczeń rentowych, a ostatnia do celów pozarentowych. Ukształtowany przez lata system jest skomplikowany przede wszystkim dla osób, które z przyczyn zdrowotnych mają z nim styczność. Osoba ubiegająca się o orzeczenie musi poddawać się weryfikacji przed komisjami różnych instytucji, ponieważ każda orzeka dla innych celów. Skutkiem takiego kształtu systemu orzeczniczego w Polsce jest brak centralnego rejestru wydanych orzeczeń. Brak jest zintegrowania, łączności pomiędzy równolegle funkcjonującymi systemami orzeczniczymi. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych wskazuje na konieczność stworzenia systemu opartego na orzekaniu o potrzebie wsparcia i jego intensywności. Zmiana i dążenie do jednego systemu orzeczniczego o niepełnosprawności w Polsce planowana jest na kolejne lata.

Zakres problemów jakie stawia przed polityką społeczną zjawisko niepełnosprawności jest bardzo szeroki. Osoby z niepełnosprawnościami stanowią jedną z tych grup społecznych, której zagraża wykluczenie społeczne, zawodowe czy edukacyjne. Co więcej, ich stopień zintegrowania społecznego i sytuacja ekonomiczno-zawodowa są bardzo często od nich zależne, gdyż są one bezpośrednio powiązane ze stanem zdrowia. Działania państwa na rzecz osób z niepełnosprawnościami wymagają przede wszystkim kompleksowego i skoordynowanego podejścia, które przełamie dotychczasowe stereotypy i pozwoli na budowanie nowej świadomości zjawiska niepełnosprawności w społeczeństwie.

2.2 Osoby niepełnosprawne w Powiecie Stalowowskim

Osoby niepełnosprawne w Powiecie Stalowowskim według kategorii niepełnosprawności

Dla określenia społeczności osób niepełnosprawnych w Powiecie Stalowowskim niezbędne było uzyskanie wszelkich danych znajdujących się w różnych instytucjach świadczących usługi na rzecz osób niepełnosprawnych oraz tych, które nadają prawny status niepełnosprawności, czyli instytucji orzecznich.

Niestety te dane są często nieporównywalne ze sobą i zawierają margines błędów wynikający np. z różnego zasięgu terytorialnego działalności tych instytucji oraz różnego stopnia uszczegółowienia tych danych. Dlatego, aby ustalić populację osób niepełnosprawnych w Powiecie, należy oprzeć się na danych uzyskanych z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku oraz na danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Stalowej Woli.

Według danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie liczba ludności w Powiecie Stalowowskim wyniosła ogółem: w 2010 roku 109889, w 2012 roku 109111, a w 2013 roku 108664³⁰. Zgodnie z Narodowym Spisem Powszechnym z 2011 roku osoby niepełnosprawne w Powiecie Stalowowskim ogółem stanowią liczbę 14243 w tym ³¹:

- osoby niepełnosprawne prawnie tj. takie, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenia wydane przez organ do tego uprawniony - 9491,

³⁰

http://rzeszow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_podkarpackie/portrety_powiat%C3%B3w/powiat_stalowowski.pdf

³¹ http://stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.dims?p_id=602199&p_token=0.06938006256827711

- osoby niepełnosprawne biologicznie tj. takie, które nie posiadają orzeczenia, ale mają całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych 4751

Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w rozbiciu na stopnie niepełnosprawności przedstawia się następująco:

- ze znacznym stopniem niepełnosprawności (lub jego odpowiednikiem) - 2181,
- z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności - 4448,
- z lekkim stopniem niepełnosprawności - 2279,
- osoby niepełnosprawne o stopniu niepełnosprawności nieustalonym - 206,
- osoby niepełnosprawne w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności - 380,

Liczba osób niepełnosprawnych biologicznie w rozbiciu na stopień odczuwania ograniczonej zdolności do wykonywania czynności podstawowych przedstawia się następująco:

- osoby niepełnosprawne odczuwające ograniczenie sprawności całkowite - 199,
- osoby niepełnosprawne odczuwające ograniczenie sprawności poważne - 1009,
- osoby niepełnosprawne odczuwające ograniczenie sprawności umiarkowane - 3543.

Osoby niepełnosprawne w Powiecie Stalowowolskim według płci

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku liczba osób niepełnosprawnych ogółem wg płci przedstawia się następująco:

I. Niepełnosprawni mężczyźni ogółem	-	6425;
w tym:		
• niepełnosprawni prawnie ogółem	-	4534,
• niepełnosprawni prawnie ze znacznym stopniem niepełnosprawności	-	979,
• niepełnosprawni prawnie z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności	-	2120,
• niepełnosprawni prawnie z lekkim stopniem niepełnosprawności	-	1093,
• niepełnosprawni o stopniu niepełnosprawności nieustalonym	-	106,
• niepełnosprawni biologicznie ogółem	-	1892,
• niepełnosprawni biologicznie odczuwający ograniczenie sprawności całkowite	-	84,
• niepełnosprawni biologicznie odczuwający ograniczenie sprawności poważne	-	341,
• niepełnosprawni biologicznie odczuwający ograniczenie sprawności umiarkowane	-	1466.
II. Niepełnosprawne kobiety ogółem	-	7818;
w tym:		
• niepełnosprawne prawnie ogółem	-	4958,
• niepełnosprawne prawnie ze znacznym stopniem niepełnosprawności	-	1202,
• niepełnosprawne prawnie z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności	-	2328,
• niepełnosprawne prawnie z lekkim stopniem niepełnosprawności	-	1185,
• niepełnosprawne o stopniu niepełnosprawności nieustalonym	-	100,
• niepełnosprawne biologicznie ogółem	-	2860,
• niepełnosprawne biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności całkowite	-	115,
• niepełnosprawne biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności poważne	-	668,
• niepełnosprawne biologicznie odczuwające ograniczenie sprawności umiarkowane	-	2076.

Osoby niepełnosprawne w Powiecie Stalowowolskim według ekonomicznych grup wieku

I. Osoby niepełnosprawne w wieku przedprodukcyjnym ogółem	-	605;
w tym:		
• niepełnosprawni mężczyźni	-	322,
• niepełnosprawne kobiety	-	283.
II. Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym ogółem	-	3304;
w tym:		
• niepełnosprawni mężczyźni	-	4263,
• niepełnosprawne kobiety	-	3304.
III. Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym mobilnym ogółem	-	2017;
w tym:		
• niepełnosprawni mężczyźni	-	1097,
• niepełnosprawne kobiety	-	921.
IV. Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym nie mobilnym ogółem	-	5549;
w tym:		
• niepełnosprawni mężczyźni	-	3166,
• niepełnosprawne kobiety	-	2383.
V. Osoby niepełnosprawne w wieku poprodukcyjnym ogółem	-	6071;
w tym:		
• niepełnosprawni mężczyźni	-	1840,
• niepełnosprawne kobiety	-	4231.

Bardziej szczegółowo można przyjrzeć się danym Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, który w latach 2016-2020 wydał 15 141,00 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności oraz o niepełnosprawności i prowadzi szczegółową statystykę danych dotyczących osób zaliczonych do grupy niepełnosprawnych w tym również dzieci do 16 roku życia.

Dane w zakresie liczby wydanych orzeczeń przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Stalowej Woli w okresie 01.01.2016 r. – 31.12.2020 r.

Ogółem liczba wydanych orzeczeń dla osób poniżej 16 roku życia

<i>Przyczyny Niepełnosprawności</i>	<i>Razem liczba orzeczeń</i>
01-U	48
02-P	17
03-L	52
04-O	74
05-R	180
06-E	85
07-S	361
08-T	39
09-M	80
10-N	176
11-I	172
12-C	554
RAZEM	1 838

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Stalowej Woli

2016		2017		2018	
Przyczyny Niepełnosprawności	Razem liczba orzeczeń	Przyczyny Niepełnosprawności	Razem liczba orzeczeń	Przyczyny Niepełnosprawności	Razem liczba orzeczeń
01-U	21	01-U	11	01-U	2
02-P	6	02-P	2	02-P	1
03-L	9	03-L	15	03-L	12
04-O	21	04-O	16	04-O	13
05-R	41	05-R	39	05-R	44
06-E	24	06-E	16	06-E	16
07-S	96	07-S	69	07-S	79
08-T	11	08-T	7	08-T	11
09-M	22	09-M	11	09-M	17
10-N	37	10-N	37	10-N	35
11-I	43	11-I	26	11-I	40
12-C	107	12-C	113	12-C	105
RAZEM	438	RAZEM	362	RAZEM	375

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Stalowej Woli

2019		2020	
Przyczyny Niepełnosprawności	Razem liczba orzeczeń	Przyczyny Niepełnosprawności	Razem liczba orzeczeń
Przyczyny Niepełnosprawności	Razem liczba orzeczeń	Przyczyny Niepełnosprawności	Razem liczba orzeczeń
01-U	5	01-U	9
02-P	7	02-P	1
03-L	7	03-L	9
04-O	10	04-O	14
05-R	25	05-R	31
06-E	19	06-E	10
07-S	52	07-S	65
08-T	4	08-T	6
09-M	11	09-M	19
10-N	26	10-N	41
11-I	26	11-I	37
12-C	103	12-C	126
RAZEM	295	RAZEM	368

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Stalowej Woli

Ogółem liczba wydanych orzeczeń dla osób powyżej 16 roku życia

Symbole	STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI			
	znaczny	umiarkowany.	lekki	razem
01-U	35	135	43	213
02-P	363	1 617	240	2 220
03-L	65	96	65	226
04-O	33	107	113	253
05-R	281	2 545	870	3 696
06-E	20	203	7	230
07-S	673	1 441	160	2 274
08-T	235	201	33	469
09-M	361	126	16	503
10-N	823	1 012	125	1 960
11-I	481	613	84	1 178
12-C	47	33	1	81
RAZEM	3 417	8 129	1 757	13 303

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Stalowej Woli

2016					2017				
Symbole	Stopień niepełnosprawności				Symbole	Stopień niepełnosprawności			
	znaczny	umiarkowany	lekki	razem		znaczny	umiarkowany	lekki	razem
01-U	6	35	13	54	01-U	6	36	9	51
02-P	78	352	54	484	02-P	75	326	60	461
03-L	16	14	27	57	03-L	19	20	19	58
04-O	4	20	22	46	04-O	9	23	21	53
05-R	32	512	225	769	05-R	44	521	177	742
06-E	5	46	2	53	06-E	4	27	0	31
07-S	126	308	35	469	07-S	106	299	44	449
08-T	34	44	5	83	08-T	46	49	5	100
09-M	54	35	1	90	09-M	81	27	7	115
10-N	161	168	17	346	10-N	132	222	31	385
11-I	91	142	19	252	11-I	89	114	15	218
12-C	3	1	0	4	12-C	6	5	1	12
RAZEM	610	1 677	420	2 707	RAZEM	617	1 669	389	2 675

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Stalowej Woli

2018					2019				
Symbole	Stopień niepełnosprawności				Symbole	Stopień niepełnosprawności			
	znaczny	umiarkowany	lekki	razem		Znaczny	umiarkowany	lekki	razem
01-U	8	23	10	41	01-U	7	22	7	36
02-P	55	394	43	492	02-P	81	322	45	448
03-L	12	18	7	37	03-L	9	15	6	30
04-O	9	24	26	59	04-O	4	24	26	54
05-R	58	529	177	764	05-R	78	545	146	769
06-E	4	45	0	49	06-E	3	53	2	58
07-S	138	306	19	463	07-S	170	312	28	510
08-T	38	26	11	75	08-T	73	43	8	124
09-M	65	25	4	94	09-M	100	19	0	119
10-N	174	206	24	404	10-N	207	192	26	425
11-I	99	119	16	234	11-I	125	145	19	289
12-C	13	3	0	16	12-C	13	9	0	22
RAZEM	673	1 718	337	2 728	RAZEM	870	1 701	313	2 884

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Stalowej Woli

2020				
Symbole	Stopień niepełnosprawności			
	znaczny	umiarkowany	Lekki	razem
01-U	8	19	4	31
02-P	74	223	38	335
03-L	9	29	6	44
04-O	7	16	18	41
05-R	69	438	145	652
06-E	4	32	3	39
07-S	133	216	34	383
08-T	44	39	4	87
09-M	61	20	4	85
10-N	149	224	27	400
11-I	77	93	15	185
12-C	12	15	0	27
RAZEM	647	1 364	298	2 309

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Stalowej Woli

Ogólna liczba wydanych orzeczeń o zaliczeniu do stopnia niepełnosprawności i do osób niepełnosprawnych poniżej 16 roku życia w okresie 01.01.2016 r. do 31.12.2020 r. wynosi 1 838

Stopnie niepełnosprawności:

- znaczny - 3 417, co stanowi 22,57% % ogólnej liczby osób orzeczonych
- umiarkowany - 8 129, co stanowi 53,69 % ogólnej liczby osób orzeczonych

- lekki - 1 757, co stanowi 11,60 % ogólnej liczby osób orzeczonych
- osoby poniżej 16 roku życia – 1 838, co stanowi 12,14 % ogólnej liczby osób orzeczonych

Jak widać, w Powiecie zdecydowanie najwięcej jest osób z orzeczoną umiarkowaną stopniem niepełnosprawności.

Opieka zdrowotna i rehabilitacja lecznicza

Usługi medyczne na rzecz osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych realizowane są głównie przez:

- jednostki organizacyjne Samodzielnego Publicznego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej Powiatowego Szpitala Specjalistycznego w Stalowej Woli,
- jednostki organizacyjne Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „MEDYK” w Stalowej Woli,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Stalowej Woli, przy ul. Kwiatkowskiego 2,
- Szpital Specjalistyczny SANUS w Stalowej Woli, który powstał na bazie NZOZ Poradni Leczenia Osteoporozy i Chorób Narządu Ruchu,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "MEDICUM" s.c. w Stalowej Woli.
- Zakład Pielęgnacyjno – Opiekuńczy SPZOZ w Stalowej Woli

Z danych statystycznych wynika, że na przestrzeni lat 2016-2020 najwięcej osób skorzystało z podstawowej opieki zdrowotnej. Duże zapotrzebowanie odnotowano w zakresie usług poradni specjalistycznych. Wielkim zainteresowaniem cieszyły się także wdrażane programy profilaktyczne.

W wiodących placówkach medycznych realizacja programów profilaktycznych przedstawia się następująco:

Powiatowy Szpital Specjalistyczny w Stalowej Woli:

- ✓ Program profilaktyki raka piersi – etap podstawowy,
- ✓ Program profilaktyki raka piersi – etap pogłębionej diagnostyki,
- ✓ Program profilaktyki raka szyjki macicy – etap podstawowy obejmujący wykonanie badań cytologicznych z szyjki macicy,
- ✓ Narodowa Strategia Onkologiczna – badanie jelita grubego

Szpital Specjalistyczny „Sanus” w Stalowej Woli:

- ✓ Program profilaktyki raka piersi dla mieszkańców Województwa Podkarpackiego,
- ✓ Profilaktyka i diagnostyka Reumatoidalnego Zapalenia Stawów w Polsce południowo – wschodniej,
- ✓ Profilaktyka złamań osteoporotycznych w Polsce południowo – wschodniej,
- ✓ Prace badawczo – rozwojowe w zakresie opracowania nowych metod leczenia chorób reumatycznych przy wykorzystaniu terapii hiperbarycznej,
- ✓ Prace badawczo – rozwojowe nad schematem szybkiego badania bólu głowy w celu wczesnego wykrywania zmian nowotworowych mózgu przez Sanus Szpital Specjalistyczny,
- ✓ Zakup infrastruktury do prac B+R niezbędnych do ustalenia schematu szybkiego badania bólu głowy w celu wczesnego wykrywania zmian nowotworowych mózgu Sanus Szpital Specjalistyczny,
- ✓ Modernizacja energetyczna budynku Szpitala Specjalistycznego „Sanus” w Stalowej Woli.

Ponadto w Powiatowym Szpitalu Specjalistycznym w Stalowej Woli realizowane były projekty, współfinansowane ze środków unijnych, których celem było podniesienie jakości usług świadczonych w szpitalu.

Nazwa projektu	Rok realizacji
Przebudowa szpitalnego oddziału ratunkowego wraz z budową lądowiska wyniesionego w Szpitalu w Stalowej Woli	kwiecień 2017 – marzec 2018
Doposażenie Szpitalnego Oddziału Ratunkowego Powiatowego Szpitala Specjalistycznego w Stalowej Woli	30 czerwiec 2019
Dofinansowanie zakupu sprzętu medycznego dla Szpitalnego Oddziału Ratunkowego Szpitala Specjalistycznego w Stalowej Woli	30 czerwiec 2019

Źródło: <https://www.szpital-stw.com/fundusze-unijne>

Obiekty medyczne funkcjonujące na terenie Stalowej Woli na przestrzeni lat sukcesywnie przystosowywane są do potrzeb osób niepełnosprawnych i w zasadzie aktualnie brak w nich barier architektonicznych. Jednym z obiektów medycznych całkowicie dostosowanym do korzystania przez osoby niepełnosprawne ruchowo jest **Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej przy ul. Kwiatkowskiego 2 w Stalowej Woli**. Likwidacja barier w tym obiekcie była możliwa dzięki m.in. ogromnemu wsparciu środków finansowych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

2005	Dostosowanie oddziału rehabilitacji, montaż windy wewnętrznej
2006	Dostosowanie pomieszczeń i sanitariatów, wykonanie podjazdu do wejścia głównego
2010	Wykonanie podjazdu do wejścia tylnego budynku przy oddziale rehabilitacji
2015	Obiekt całkowicie dostosowany do korzystania przez osoby niepełnosprawne

Źródło: Dane przedstawione przez SPZOZ, ul. Kwiatkowskiego 2 w Stalowej Woli

Kolejnym obiektem medycznym mającym swoje placówki na terenie Stalowej Woli jest **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk”**. NZOZ „Medyk” do każdej ze swoich przychodni wybudował podjazdy, dostosował toalety dla osób niepełnosprawnych oraz zamontował windę w Przychodni nr 2

Wiodącą placówką medyczną funkcjonującą w Stalowej Woli jest także **Szpital Specjalistyczny SANUS**, który działalność zdrowotną rozpoczął w 1998 r. jako NZOZ Poradnia Leczenia Osteoporozy i Chorób Narządu Ruchu. Poradnia Leczenia Osteoporozy i Chorób Narządu Ruchu była pierwszą jednostką medyczną województwa podkarpackiego specjalizującą się w leczeniu osób cierpiących na osteoporozę i schorzenia narządu ruchu.

Z uwagi na wzrastające zapotrzebowanie na usługi medyczne w 1999 roku opracowano plan inwestycyjny, którego realizacja miała przyczynić się nie tylko do zwiększenia potencjału placówki, ale również miała na celu przekształcenie Poradni w jednostkę medyczną świadczącą usługi na najwyższym, światowym poziomie w oparciu o innowacyjne technologie. Systematycznie rozszerzano ofertę o nowe zabiegi i nowe urządzenia. Placówka posiada duże zaplecze rehabilitacyjne, diagnostyki obrazowej, poradnie specjalistyczne, basen rehabilitacyjny, komorę hiperbaryczną, kriokomorę, rentgen, zaawansowane urządzenie usg, komorę hiperbaryczną, rezonans magnetyczny, tomograf komputerowy, a niedawno również nowoczesny, wysokospecjalistyczny mammograf cyfrowy z opcją tomosyntezy. Rozbudowano

ośrodek o oddziały szpitalne, gdzie obecnie jest około 100 łóżek dla pacjentów, kuchnia i duże zaplecze rekreacyjne. Sanus jest obiektem pozbawionym barier architektonicznych.

Szpital SANUS stale podnosi jakość usług i standardy, ponieważ misja placówki się nie zmienia :

– „Zdrowie i życie pacjenta jest największą wartością, dlatego chcemy świadczyć usługi medyczne na najwyższym światowym poziomie.”³².

Kolejnym, prężnie działającym ośrodkiem zdrowia, cieszącym się dużym zainteresowaniem pacjentów, jest Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MEDICUM” s.c. w Stalowej Woli. NZOZ „MEDICUM” prowadzi działalność w zakresie ambulatoryjnych świadczeń medycznych. Ma jedną siedzibę na terenie miasta Stalowa Wola przy ul. gen. Leopolda Okulickiego 38A, która pozbawiona jest barier architektonicznych, W placówce zatrudnieni są specjaliści z dermatologii, otolaryngologii oraz okulistyki.

Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy SPZOZ w Stalowej Woli

Terenem działania Zakładu jest powiat Stalowowolski. Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy udziela całodobowych świadczeń zdrowotnych, które obejmują pielęgnację, opiekę i rehabilitację osób niewymagających hospitalizacji, zapewnia kontynuację leczenia farmakologicznego i dietetycznego, a także przewiduje sprawowanie opieki lekarskiej przez lekarza konsultanta oraz realizuje w niezbędnym stopniu pełny zakres diagnostyki.

Głównym celem pobytu podopiecznego w zakładzie jest poprawa stanu zdrowia oraz pełna rehabilitacja zapobiegająca powikłaniom wynikającym z procesu chorobowego i uruchomienia.

Problem dostępności w Powiecie Stalowowolskim

Osoby z różnymi niepełnosprawnościami na co dzień spotykają się z wieloma przeszkodami, które utrudniają im swobodne poruszanie się. Dlatego ważne jest inicjowanie działań prowadzących do umożliwienia im normalnego, samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych kompleksowo opisuje prawa osób z niepełnosprawnościami w kategoriach praw człowieka i obywatela.

Analizując funkcjonowanie instytucji w aspekcie postanowień Konwencji należy wziąć pod uwagę nie tylko działania podejmowane bezpośrednio przez Starostwo Powiatowe, ale także przez inne podmioty, które mają realny wpływ na jakość życia społeczności lokalnej. I tak: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stalowej Woli, jako jednostka organizacyjna powiatu odpowiada za wykonywanie określonych ustawami zadań publicznych o charakterze ponad gminnym w zakresie pomocy społecznej i wspierania osób niepełnosprawnych. Jednostka m.in. kontynuuje realizację pilotażowego programu ‘Aktywny samorząd’, a także programu „Wyrównywania różnic między regionami III”. Natomiast w aspekcie aktywizacji zawodowej osoby z niepełnosprawnością mogą korzystać ze wsparcia Powiatowego Urzędu Pracy w Stalowej Woli. W wymiarze dostępności cyfrowej, strona starostwa zawiera mechanizmy wspierające poruszanie się i korzystanie z serwisu przez osoby tego potrzebujące. W tej kwestii jednostkę można zaliczyć do grona podmiotów dbających o dostępność, której jednak brakuje kilku elementów, by spełniać wszystkie, określone wytycznymi, standardy. W kontekście dbałości o pełną dostępność są przygotowywane, publikowane, udostępniane i umieszczane na stronach internetowych starostwa i jednostek podległych, dokumenty i informacje, w szczególności w formie grafik, plików skanowanych

³² <https://sanus.med.pl/o-nas/>

oraz plików w formacie pdf. Przygotowywanie i publikowanie dokumentów spełniających standardy WCAG2 pozwala utrzymywać na odpowiednim poziomie dostępność witryny i ułatwia osobom niepełnosprawnym wyszukiwanie informacji.

Samodzielne funkcjonowanie osób z różnymi niepełnosprawnościami uzależnione jest m.in. od stopnia przystosowania budynków użyteczności publicznej pod kątem ich niepełnosprawności. Dostęp do przestrzeni publicznej stanowi bowiem gwarancję korzystania z pełni praw obywatelskich każdej osoby niepełnosprawnej. Zasadniczym elementem wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, które stanowią dość duży odsetek społeczeństwa, jest zapewnienie maksymalnej dostępności przestrzeni publicznych np. siedzib urzędów, przychodni lekarskich, dworców, parków, miejsc rekreacji i wypoczynku, obiektów szkolnictwa oraz miejsc powszechnego użytku m.in. budynków mieszkalnych, sklepów. Poprzez dostępność przestrzeni i wszelkich obiektów, należy rozumieć możliwość samodzielnego korzystania z nich przez osoby niepełnosprawne, poruszające się na wózkach inwalidzkich i przy pomocy chodzików, czy też osoby niewidome. W tym celu opracowano omówiony wyżej rządowy program „Dostępność plus” który jest pierwszym i kompleksowym ujęciem tematyki dostępności w Polsce. Narzędziem wspierającym wdrożenie tego programu przez instytucje publiczne jest **ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1062)**. W kontekście dostępności architektonicznej w budynkach instytucji zastosowano rozwiązania niwelujące częściowo występujące bariery architektoniczne. W budynku starostwa zainstalowano m.in. windę zewnętrzną (która posiada m.in. sygnalizację dźwiękową, ułatwiająca poruszanie się osobom niepełnosprawnym z powodu dysfunkcji narządu wzroku), do której dostęp jest zapewniony z poziomu chodnika. Odnośnie dostępności przestrzeni publicznych warto także podkreślić działania promocyjne w zakresie dostępności, które podejmuje starostwo we współpracy z Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego w Stalowej Woli. Prowadzona jest kampania „Obiekt budowlany przyjazny osobom niepełnosprawnym”. Jej celem jest promowanie obiektów budowlanych przyjaznych osobom niepełnosprawnym, a w szczególności poruszających się na wózkach inwalidzkich, a także poprawa dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych.

Stan budynków użyteczności publicznej stanowiących mienie Powiatu

Wnikliwa analiza stanu budynków użyteczności publicznej stanowiących zasób Powiatu dokonana przez Wydział Mienia Powiatu wykazała następujący stan faktyczny:

I.p.	Nazwa jednostki	ilość budynków szt.	miejsca postojowe dla samochod. dla osób niepełn.	dojścia do wejść do bud. dostos. dla osób niepełn.	pochylnie umożliw. dostęp do bud. osobom niepełn.	dźwigi zapew. dostęp na kondyg. osobom niepełn.	wejścia do budynku przyst. do ruchu osób niepełn. - drzwi	pomieszc. hig.-sanit. dla osób niepełn.	kabina natryskowa dla osób niepełn.
1.	Zespół Szkół nr 1, ul. Hutnicza 17 (szkoła + warsztaty)	1	nie	nie	Nie	nie	tak	nie	Nie
2.	Zespół Szkół nr 2, ul. 1-go Sierpnia 26 (2 bud. Szkolne + sala gimnastyczna + przychodnia + aula)	4	nie	nie	Nie	nie	tak	tak	Tak
3.	Zespół Szkół nr 3, ul. Polna 15	2	nie	tak	Tak	nie	tak	tak	Tak
4.	Zespół Szkół Ogólnokształcących, ul. Staszica 5 (szkoła + sala gimnastyczna)	2	tak	tak	Tak	nie	tak	tak	Tak
5.	Centrum Edukacji Zawodowej, ul. Kwiatkowskiego 1 (szkoła+aula+warsztaty+lakiernia)	4	tak	tak	parter bud. na poziomie 0.0	nie	tak	tak	Nie
6.	Zespół Szkół Specjalnych , Al. Jana Pawła II nr 21	1	tak	tak	Tak	tak	tak	tak	Tak

7.	Centrum Kształcenia Ustawicznego i Ośrodek Doksztalania i Doskonalenia Zawodowego w Stalowej Woli + Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, ul. Hutnicza 12	1	tak	tak	Nie	tak	tak	nie	Nie
8.	Zespół Placówek Oświatowo-Wychowawczych, ul. Orzeszkowej 2	1	nie	nie	Nie	nie	tak	nie	Nie
9.	Dom Dziecka, ul. Podleśna 6	1	nie	nie	Nie	nie	tak	nie	Nie
10.	Dom Pomocy Społecznej, ul. Dmowskiego 2a	1	tak	tak	Tak	tak	tak	tak	Tak
11.	Powiatowy Urząd Pracy, ul. Dmowskiego 8	1	tak	tak	nie/parter bud. na poziomie 0.0	nie	tak	tak	Nie
12.	Zarząd Dróg Powiatowych, ul. Przemysłowa 6	1	nie	nie	Nie	nie	nie	nie	Nie
13.	SP ZZOZ Powiatowy Szpital Specjalistyczny, ul. Staszica 4 w Stalowej Woli	7	tak	tak/nie	tak/nie	tak/nie	tak/nie	tak/nie	tak/nie
14.	NZOZ Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych, ul. Czarnieckiego 3 w Stalowej Woli	1 (budynek jest własnością Starostwa Powiatowego w użyczeniu)	tak	tak	Tak	tak	tak	tak	Tak
15.	Starostwo Powiatowe, ul. Podleśna 15 w Stalowej Woli	1	tak	tak	nie/parter budynku na poziomie 0.0	tak	tak	tak	Nie
16.	Powiatowy Inspektorat Weterynarii, ul. Okulickiego 12 w Stalowej Woli	1	tak	tak	Tak	nie	tak	tak	Tak

Źródło: Dane przedstawione przez Wydział Inwestycji i Mienia Powiatu

Organizując wydarzenia z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu warto zadbać o to, by w zależności od charakteru wydarzenia były one w poszczególnych obszarach dostępne dla różnych grup osób z niepełnosprawnościami. Aktualnie wiele wydarzeń, począwszy od sposobu informowania, po zapewnienie dostępu podczas samego wydarzenia, organizowanych jest w sposób utrudniający swobodny (dostępny) udział osobom z niepełnosprawnościami (np. brak dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową toalet podczas imprez plenerowych). Ważne jest także zwiększenie informacji publikowanych na stronie Powiatu Stalowowolskiego, dotyczących rozwiązań wspierających osoby z niepełnosprawnościami, w tym także dotyczących ich praw i potrzeb.

Należy zaznaczyć, że Powiat Stalowowolski aktywnie współpracuje z organizacjami pozarządowymi. Efektem tej współpracy jest opracowywany i konsultowany coroczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariatu (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057). Przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Stalowej Woli, działa powołana zarządzeniem Starosty, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych. Rada jest organem opiniodawczo – doradczym, a do zakresu jej działania należy:

- ✓ Inspirowanie do przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,
- ✓ Inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do realizacji praw osób niepełnosprawnych,
- ✓ Opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ✓ Ocena realizacji projektów uchwał i programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ✓ Opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

Na terenie powiatu funkcjonują trzy warsztaty terapii zajęciowej, w których łącznie uczestniczy 135 osób niepełnosprawnych. W Domu Pomocy Społecznej im. Józefa Gawła w Stalowej Woli jest blisko 90 miejsc mieszkalnych. Na terenie powiatu aktywnie działa szereg organizacji pozarządowych wspierających bezpośrednio i pośrednio środowisko osób z niepełnosprawnościami.

2.3 Działania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych

- **Rehabilitacja społeczna realizowana przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stalowej Woli, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.).**
- **dofinansowanie do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych osób niepełnosprawnych i ich opiekunów** (art. 35a ust. 1 pkt. 7 lit. a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. 426 z późn. zm.).

Turnusy rehabilitacyjne to zorganizowana forma aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu. Czas trwania turnusu wynosi co najmniej 14 dni. Turnusy mogą być organizowane przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby prawne i inne jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, które prowadzą co najmniej przez 2 lata działalność na rzecz osób niepełnosprawnych i uzyskały wpis do rejestru organizatorów prowadzonego przez wojewodę, wyłącznie w ośrodkach które uzyskały wpis do rejestru ośrodków prowadzonego przez wojewodę. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje zadanie dofinansowania pobytu osób niepełnosprawnych na turnusach rehabilitacyjnych zgodnie z regulacjami prawnymi w tym zakresie oraz przyjmowanymi w każdym roku realizacji zadania, zasadami, wprowadzanymi w formie stosownych zarządzeń Starosty Stalowowolskiego. Zasady te zostały wprowadzone ze względu na ogromne potrzeby osób niepełnosprawnych w tym zakresie, które są niewspółmierne w stosunku do środków finansowych PFRON na ten cel.

Skalę dofinansowań w latach 2016-2020 obrazuje poniższa tabela

LP	rok	liczba osób, którym wypłacono dofinansowanie do turnusów /w tym opiekunowie/	Kwota środków PFRON
1	2016	215	214 625,00
2	2017	283	290 628,00
3	2018	247	281 874,00
4	2019	252	305 481,00
5.	2020	278	279 484,00
Ogółem		1 275,00	1 372 092,00

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres od 2016-2020

- **dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych /barier funkcjonalnych/** (art. 35a ust. 1 pkt. 7 lit. d ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.).

Barier funkcjonalne to forma dofinansowania przewidziana dla osób niepełnosprawnych, której realizacja umożliwi lub w znacznym stopniu ułatwi osobie niepełnosprawnej wykonywanie podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem. W pojęciu barier funkcjonalnych mieszczą się bariery architektoniczne w komunikowaniu się i techniczne. Zgodnie z definicją słownikową:

- **bariery architektoniczne to** wszelkie utrudnienie występujące w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom niepełnosprawnym;
- **bariery techniczne to** przeszkody wynikające z braku zastosowania lub niedostosowania, odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności, przedmiotów lub urządzeń. Likwidacja tej bariery powinna powodować sprawniejsze działanie osoby niepełnosprawnej w społeczeństwie i umożliwić wydajniejsze jej funkcjonowanie;
- **bariery w komunikowaniu się to** ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje zadanie dofinansowania likwidacji barier funkcjonalnych zgodnie z regulacjami prawnymi w tym zakresie oraz przyjmowanymi, w każdym roku realizacji zadania, zasadami, wprowadzanymi w formie stosownych zarządzeń Starosty Stalowowolskiego. Zasady te zostały wprowadzone ze względu na ogromne potrzeby osób niepełnosprawnych w tym zakresie, które są niewspółmierne w stosunku do środków finansowych PFRON na ten cel.

Zakres możliwych do wykonania przedsięwzięć w ramach likwidacji barier funkcjonalnych jest bardzo duży i elastyczny. Jednak wysokość limitów środków przekazywanych w latach 2016-2020 dla powiatu na realizację tego zadania pozwalał na wykonywanie najbardziej niezbędnych przedsięwzięć oraz na zakup niezbędnych urządzeń stanowiących podstawę funkcjonowania i komunikowania się osób niepełnosprawnych.

Dofinansowywano zatem zakup:

- uchwytów,
- płytek antypoślizgowych,
- kabin prysznicowych z brodzikiem,
- krzesełek prysznicowych,
- schodołazów,
- drzwi dla osób niepełnosprawnych,
- podnośników wannowych,
- krzesełek toaletowych,
- krzesełek prysznicowych,
- łóżek rehabilitacyjnych, wspomagających opiekę nad osobami niepełnosprawnymi,
- pralek automatycznych,
- rowerków trójkołowych,
- notebooków.

Z roku na rok rośnie liczba osób niepełnosprawnych zainteresowanych dofinansowaniem do likwidacji barier funkcjonalnych, jednak potrzeby wynikające z wniosków są większe niż planowane kwoty na ten cel. Dzieje się tak dlatego, że w Powiecie Stalowowolskim liczba

osób niepełnosprawnych oraz ich potrzeby wynikające z niepełnosprawności są niewspółmiernie wyższe od możliwości finansowych Funduszu.

Bariery architektoniczne, techniczne i w komunikowaniu się w latach 2016 – 2020

LP	rok	liczba osób, którym wypłacono dofinansowanie	Kwota środków PFRON
1	2016	69	78 553,00
2	2017	64	75 735,00
3	2018	60	68 611,00
4.	2019	65	83 270,00
5.	2020	78	153 584,00
Ogółem		336	459 753,00

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres od 2016-2020

- **dofinansowanie kosztów działalności warsztatów terapii zajęciowej** (art. 35a ust. 1 pkt. 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 426) późn. zm.).

Warsztat Terapii Zajęciowej oznacza wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Realizacja przez warsztat tego celu odbywa się przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej, zmierzających do rozwijania:

- umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej,
- psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy.

W Powiecie Stalowowolskim od 1996 roku działał jeden warsztat terapii zajęciowej utworzony przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Stalowej Woli, w którym uczestniczyło 25 osób niepełnosprawnych. Warsztat ten był dwukrotnie rozszerzany w 1999 o 10 uczestników, w 2001 o 10 uczestników i 2004 o 5 uczestników. W chwili obecnej z terapii w tym warsztacie korzysta 50 osób niepełnosprawnych. Uczestnicy tego warsztatu to osoby niepełnosprawne z upośledzeniem umysłowym i chorobami psychicznymi. Program warsztatu realizowany jest w dziesięciu pracowniach tj.: plastycznej, rękodzielniczej, umiejętności społecznych, krawieckiej, stolarskiej, witrażowniczej, rzemiosł różnych, czynności dnia codziennego, przyrodniczo-dekoratorskiej i komputerowo-poligraficznej. Głównymi formami terapii jest muzykoterapia, pomoc psychologiczna, psychoterapia indywidualna i grupowa, psychodrama, pantomima, psychogimnastyka, arteterapia /terapia przez sztukę/, terapia ruchem i zajęcia sportowe w tym ćwiczenia ogólnousprawniające, choreoterapia, przygotowanie do pracy na stanowiska robocze. Ponadto w warsztacie prowadzone są zajęcia rekreacyjne; wycieczki, biwaki, wyprawy krajoznawczo-turystyczne, wyjścia do muzeum, kina, teatru, organizowanie wieczorków tanecznych, ognisk, czynny udział w produkcjach artystycznych, uczestnictwo w wystawach, konkursach, targach, przeglądach i piknikach.

W 2003 roku powstały dwa następne warsztaty, gdyż zainteresowanie osób niepełnosprawnych tą formą terapii było ogromne. Ponadto w nowych warsztatach znalazły miejsce osoby, których nie zakwalifikowano do pierwszego z nich m.in. ze względu na rodzaj niepełnosprawności np. poruszających się na wózku inwalidzkim.

Jednym z nich jest warsztat terapii zajęciowej, utworzony przy Stowarzyszeniu na Rzecz Osób Szczególnej Troski „Nadzieja”, w którym w którym uczestniczyło 25 osób

niepełnosprawnych. Warsztat ten był trzykrotnie rozszerzany: w 2006 r. o 10 nowych uczestników, w 2011 r. o 5 nowych uczestników i w 2013 r. o 5 uczestników. W chwili obecnej z terapii w tym warsztacie korzysta 45 osób niepełnosprawnych. Uczestnicy tego warsztatu to osoby niepełnosprawne z upośledzeniem umysłowym, chorobami psychicznymi i dysfunkcją narządu ruchu. Program warsztatu realizowany jest w dziewięciu pracowniach tj. czynności dnia codziennego, plastyczna, stolarsko – techniczna, poligraficzno – komputerowa, środowiskowo – przyrodnicza, rękodzieła artystycznego, wiklinarska, aktywności twórczej i reedukacji i komunikacji i rewalidacji. Głównymi formami są muzykoterapia, terapia ruchem i zajęcia sportowe w tym ćwiczenia ogólnie usprawniające i przygotowanie do pracy na stanowiska robocze. Ponadto w warsztacie prowadzone są zajęcia rekreacyjne; wycieczki, biwaki, wyprawy turystyczno-krajoznawcze, wyjścia do muzeum i kina, organizowanie wieczorków tanecznych, ognisk, czynny udział w produkcjach artystycznych, uczestnictwo w wystawach, konkursach, targach, przeglądach i piknikach.

Drugim warsztatem, który powstał w 2003 roku był warsztat terapii zajęciowej przy Stowarzyszeniu na Rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Szansa”, w którym w którym uczestniczyło 35 osób niepełnosprawnych. Warsztat ten z dniem 31.12.2015 r. został rozszerzony o 5 uczestników i w chwili obecnej z terapii w tym warsztacie korzysta 40 osób niepełnosprawnych. W chwili obecnej z terapii w tym warsztacie korzysta 40 osób niepełnosprawnych. Uczestnicy tego warsztatu to osoby niepełnosprawne głównie z dysfunkcją narządu ruchu /w tym poruszające się na wózku inwalidzkim/, z upośledzeniem umysłowym, chorobami psychicznymi i schorzeniami sprzężonymi. Program warsztatu realizowany jest w ośmiu pracowniach tj. gospodarstwa domowego, pedagogiczna, plastyczna, informatyczno – fotograficzna, rękodzielnicza, poligraficzna, przyrodnicza i ceramiczna. Głównymi formami terapii są muzykoterapia, pomoc psychologiczna, biblioterapia, terapia ruchem i zajęcia sportowe w tym ćwiczenia ogólnie usprawniające, pedagogika zabawy. Ponadto w warsztacie prowadzone są zajęcia rekreacyjne; ogniska, pikniki, czynny udział w produkcjach artystycznych.

Warsztaty terapii zajęciowej w Powiecie Stalowowolskim – aktualna liczba uczestników

<i>l.p.</i>	<i>Rok powstania</i>	<i>Liczba uczestników</i>
1.	1996	50
2.	2003	45
3.	2003	40

Finansowanie warsztatów terapii zajęciowej działających na terenie Powiatu Stalowowolskiego

<i>Rok działalności</i>	<i>Liczba uczestników</i>	<i>Kwota wypłaconego dofinansowania ze środków PFRON</i>
2016	135	2 159 460,00
2017	135	2 159 460,00
2018	135	2 240 460,00
2019	135	2 442 960,00
2020	135	2 766 960,00
<i>Ogółem</i>		<i>10 769 300,00</i>

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres od 2016-2020

Ponadto od 2007 r. Powiat Stalowowolski współfinansuje w wysokości 10% koszty uczestnictwa mieszkańców Powiatu Stalowowolskiego w warsztacie terapii zajęciowej działającym na terenie Powiatu Tarnobrzskiego oraz w warsztatach terapii zajęciowej

działających na terenie Powiatu Stalowowolskiego. Ogółem kwota przekazana przez Powiat Stalowowolski na współfinansowanie kosztów terapii mieszkańców Powiatu Stalowowolskiego w latach 2016 – 2020 wyniosła 1 332 793,00 zł.

Realizacja programu p.n. „Zajęcia klubowe w wtz”

Od 2018 r. Powiat Stalowowolski realizuje program p.n. „Zajęcia klubowe w wtz”. Program realizowany jest dla 5 osób niepełnosprawnych, będących na liście oczekujących do warsztatu terapii zajęciowej przy Stowarzyszeniu „Nadzieja” w Stalowej Woli.

Numer umowy	Kwota przekazana
KLU/000005/09/D z dnia 08.10.2018 r.	7 500,00 zł.
Aneks nr 1 z dnia 22.01.2019 r. do umowy Aneks nr 2 z dnia 12.03.2019 r. do umowy	24 000,00 zł.
KLU/000016/09/D z dnia 17.01.2020 r. Aneks nr 1 z dnia 23.03.2020 r. do umowy	27 000,00 zł.
Ogółem kwota przekazana	58 500,00 zł.

✓ **dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze** (art. 35a ust. 1 pkt. 7 lit. c ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.).

O dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych mogą się ubiegać osoby niepełnosprawne na podstawie odrębnych przepisów, stosownie do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności.

W świetle aktualnie obowiązujących przepisów maksymalna kwota dofinansowania ze środków Funduszu do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego wynosi 80% kosztów zakupu tego sprzętu. Wysokość dofinansowania ze środków Funduszu zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny i środki pomocnicze wynosi 100% udziału własnego osoby niepełnosprawnej w limicie ceny ustalonym na podstawie odrębnych przepisów lub 150% sumy kwoty limitu wyznaczonego przez Fundusz Zdrowia oraz wymaganego udziału własnego w zakupie tych przedmiotów i środków, jeżeli cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit. Ze względu jednak na ogromne zapotrzebowanie osób niepełnosprawnych w tym zakresie, które jest niewspółmierne w stosunku do otrzymywanych środków finansowych Funduszu, na przestrzeni ostatnich kilku lat wprowadzane są dodatkowe zasady przyznawania dofinansowań, w formie odpowiednich zarządzeń Starosty Stalowowolskiego.

Najczęściej dofinansowanym sprzętem ortopedycznym i środkami pomocniczymi są:

- buty ortopedyczne,
- kule, laski inwalidzkie,
- balkoniki i podpórki do chodzenia,
- wózki inwalidzkie,
- poduszki i materace przeciwoleżynowe,
- szkła okularowe,
- aparaty słuchowe z wkładkami usznymi, systemy FM,
- protezy piersi,
- peruki w przebiegu leczenia chorób nowotworowych,
- foteliki dla dzieci z porażeniem mózgowym,
- protezy kończyn dolnych i górnych,
- aparaty do leczenia bezdechu sennego

Z zakresu sprzętu rehabilitacyjnego najczęściej dofinansowywano:

- rower rehabilitacyjny,
- orbitrek magnetyczny,
- mata rehabilitacyjna do ćwiczeń

Dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i środków pomocniczych w latach 2016-2020

<i>LP</i>	<i>rok</i>	<i>liczba osób, którym przyznano dofinansowanie</i>	<i>Kwota środków PFRON</i>
1	2016	482	247 805,00
2	2017	302	182 494,00
3	2018	266	208 632,00
4	2019	231	213 910,00
5	2020	174	270 738,00
Ogółem		1 455,00	1 123 579,00

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres od 2016-2020

Ponadto o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny mogą ubiegać się osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, które działalność na rzecz osób niepełnosprawnych prowadziły, co najmniej przez okres 2 lat przed dniem złożenia wniosku.

Dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej latach 2016-2020

<i>LP</i>	<i>rok</i>	<i>liczba zawartych umów</i>	<i>Kwota środków PFRON</i>
1	2016	0	0
2.	2017	0	0
3.	2018	0	0
4.	2019	0	0
5.	2020	1	5 000,00
Ogółem		1	5 000,00

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres od 2016-2020

Należy zaznaczyć, że wnioski o dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego przez osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej są składane do dnia 30 listopada roku poprzedzającego rok realizacji wniosku.

- ✓ **dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych** (art. 35a ust. 1 pkt. 7 lit. b ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. Nr poz. 426 z późn. zm.).

O dofinansowanie ze środków Funduszu organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki dla osób niepełnosprawnych mogą ubiegać się osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, pod warunkiem, że prowadzą działalność na rzecz osób niepełnosprawnych przez okres co najmniej 2 lat przed dniem złożenia wniosku.

Dofinansowanie organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki dla osób niepełnosprawnych w latach 2016 -2020

LP	rok	Liczba osób	Kwota środków PFRON
1	2016	647	4 939,00
2.	2017	460	4 000,00
3.	2018	323	2 977,00
4.	2019	242	1997
5.	2020	5	500
Ogółem		1 677,00	14 413,00

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres od 2016-2020

Należy zaznaczyć, że wnioski o dofinansowanie do organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki przez osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej są składane do dnia 30 listopada roku poprzedzającego rok realizacji wniosku.

Moduł III programu „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”

W 2020 r. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych uruchomił realizację programu „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”. W ramach Modułu III tego programu można było otrzymać dofinansowanie kosztów związanych z koniecznością zapewnienia opieki w warunkach domowych w sytuacji utraty możliwości korzystania z opieki świadczonej w placówce rehabilitacyjnej. W Powiecie Stalowowolskim na ten cel wydatkowano kwotę w wysokości **631 000,00 zł. dla 431 osób niepełnosprawnych.**

- **Rehabilitacja zawodowa realizowana jest przez Powiatowy Urząd Pracy w Stalowej Woli zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. 426 z późn. zm.).**

Powiatowe urzędy pracy realizują zadania z zakresu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych w oparciu o zapisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. 426 z późn. zm.) oraz przepisy wykonawcze do w/w ustawy. Zgodnie z art. 11 w/w ustawy osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna lub poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu ma prawo korzystać z usług i instrumentów rynku pracy na zasadach określonych w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 1409 z późn. zm.). Usługi i instrumenty rynku pracy dla osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu finansowane są ze środków PFRON. Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w PUP jako bezrobotne aktywizowane są zgodnie z zapisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Zadania związane z aktywizacją zawodową w/w osób finansowane są ze środków Funduszu Pracy. Część osób posiadających orzeczenia o stopniu niepełnosprawności lub równoważne w wieku aktywności zawodowej bardziej lub mniej aktywnie poszukuje pracy.

Według stanu na 31.12.2020 r. w rejestrach Powiatowego Urzędu Pracy w Stalowej Woli figurowało 214 osób niepełnosprawnych. Szczegółową specyfikację przedstawia poniższa tabela.

<i>stopień niepełnosprawności</i>	<i>liczba osób niepełnosprawnych /stan na 31.12.2020 r./</i>		
	<i>ogółem</i>	<i>w tym: bezrobotni</i>	<i>w tym: poszukujący pracy i nie pozostający w zatrudnieniu</i>
znaczny	9	5	4
umiarkowany	134	106	28
lekki	71	69	2
Ogółem	214	180	34

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Urząd Pracy w Stalowej Woli

Tą grupę osób niepełnosprawnych należy również przeanalizować pod względem wykształcenia

<i>poziom wykształcenia</i>	<i>liczba osób niepełnosprawnych /stan na 31.12.2020 r./</i>		
	<i>ogółem</i>	<i>w tym: bezrobotni</i>	<i>w tym: poszukujący pracy i nie pozostający w zatrudnieniu</i>
wyższe	31	26	5
policealne i średnie zawodowe	51	42	9
średnie ogólnokształcące	23	16	7
zasadnicze zawodowe	61	53	8
Gimnazjalne i poniżej	48	43	5
Ogółem	214	180	34

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Urząd Pracy w Stalowej Woli

Jak wynika z przedstawionych danych i bezpośrednich kontaktów pracowników PUP, bariery zdrowotne i brak kwalifikacji zawodowych odpowiednich do wymagań rynku pracy powodują duże trudności w uzyskaniu zatrudnienia. Ograniczenie skali bezrobocia osób niepełnosprawnych, to nie tylko rozwiązanie problemów bytowych, ale również szansa na pełne włączenie w środowisko społeczne, usamodzielnienie i uaktywnienie, dające w efekcie możliwość rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Na rynku pracy w latach 2016-2020 pojawiło się relatywnie dużo ofert pracy dla osób niepełnosprawnych, ale w tej grupie mamy do czynienia przede wszystkim z problemem niedostatecznych kwalifikacji. Natomiast u części pracodawców, którzy utworzyli stanowiska pracy z dofinansowaniem z PFRON występuje zjawisko dużej rotacji pracowników.

Rok	Liczba ofert pracy	Liczba osób niepełnosprawnych wyrejestrowanych z PUP z powodu podjęcia pracy
2016	177	208
2017	190	245
2018	99	211
2019	103	198
2020	54	134
Ogółem	623	1141

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Urząd Pracy w Stalowej Woli

Osoby niepełnosprawne korzystały w latach 2016-2020 ze wszystkich form usług oferowanych przez Urząd Pracy

Rok	Poradnictwo zawodowe		szkolenia	Inne zadania			
	Klub pracy	Porady zawodowe		staże	prace interwencyjne	roboty publiczne	jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej
2016	0	60	3	30	6	5	8
2017	0	84	9	38	8	6	6
2018	0	63	3	29	0	8	7
2019	0	83	0	21	11	4	5
2020	0	12	4	9	2	2	6
Ogółem	0	302	19	127	27	25	32

Źródło: Dane przedstawione przez Powiatowy Urząd Pracy w Stalowej Woli

- **pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej** (art. 12a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.).

Rok udzielenia pożyczki	Liczba osób	Kwota pożyczki
2016	5	186 530,00
2017	3	120 000,00
2018	5	200 000,00
2019	4	158 500,00
2020	4	160 000,00
Ogółem	21	825 030,00

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres od 2016-2020

- **finansowanie kosztów szkoleń organizowanych przez kierownika powiatowego urzędu pracy** (art. 40 i 41 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.).

Rok odbycia szkolenia	Liczba osób	Kwota na szkolenia
2016	0	0
2017	0	0
2018	0	0
2019	0	0
2020	0	0
Ogółem	0	0

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres od 2016-2020

- **zwrot kosztów przystosowania stanowisk pracy, adaptacji pomieszczeń zakładu pracy lub nabycia urządzeń dla osób niepełnosprawnych, rozpoznania przez służby medycyny pracy** (art. 26 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.).

Rok realizacji	Liczba osób	Kwota środków PFRON
2016	1	39 950,00
2017	0	0
2018	0	0
2019	0	0
2020	0	0
Ogółem	1	39 950,00

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres od 2016-2020

- **zwrot kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy** (art. 26d ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.).

Rok realizacji	Liczba osób	Kwota środków PFRON
2016	18	67 176,00
2017	14	39 042,00
2018	8	30 991,00
2019	13	61 871,00
2020	13	51 810,00
Ogółem	66	250 890,00

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres od 2016-2020

- **zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla osób niepełnosprawnych poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu** (art. 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity (Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.).

Rok realizacji	Liczba osób	Kwota środków PFRON
2016	15	79 163,00
2017	12	71 917,00
2018	12	60 746,00
2019	10	35 360,00
2020	6	28 995,00
Ogółem	55	276 181,00

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres od 2016-2020

- **zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy** (art. 26e ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.).

Rok realizacji	Liczba stanowisk	Kwota środków PFRON
2016	4	160 000,00
2017	8	290 039,00
2018	6	230 500,00
2019	8	292 690,00
2020	6	240 000,00
Ogółem	32	1 213 229,00

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykorzystania środków PFRON za okres od 2016-2020

2.4 Realizacja „Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami III” w latach 2016 - 2020

Realizacja „Programu Wyrównywania różnic między regionami III w 2016 r.

Obszar	Beneficjent	Umowa nr z dnia	kwota wypłacona
Obsza G – Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych szansą na zatrudnienie	PUP Stalowa Wola	WRR/000251/09/D z dnia 26 sierpnia 2016 r.	86 470,00 zł.
Razem 1 Beneficjent			86 470,00 zł.

Realizacja „Programu Wyrównywania różnic między regionami III w 2017 r

Obszar	Beneficjent	Umowa nr z dnia	kwota wypłacona
Obsza G – Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych szansą na zatrudnienie	PUP Stalowa Wola	WRR/000287/09/D z dnia 10 sierpnia 2017 r.	29 961,00 zł.
Obszar D- Likwidacja barier transportowych	Gmina Radomyśl n/Sanem	WRR/000286/09/D z dnia 10 sierpnia 2017 r.	70 000,00 zł.
Razem 2 Beneficjentów			99 961,00 zł.

Realizacja „Programu Wyrównywania różnic między regionami w 2018 r.

Obszar	Beneficjent	Umowa nr z dnia	kwota wypłacona
Obsza G – Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych szansą na zatrudnienie	PUP Stalowa Wola	WRR/000317/09/D z dnia 16 lipca 2018 r.	156 450,00
Obszar D – Likwidacja barier transportowych	Stowarzyszenie na Rzecz Osób Szczególnej Troski „Nadzieja” w Stalowej Woli	WRR/000316/09/D z dnia 16 lipca 2018	70 000,00
Obszar D – Likwidacja barier transportowych	Gmina Bojanów	WRR/000316/09/D z dnia 16 lipca 2018	79 335,00
Razem 3 Beneficjentów			305 785,00

Realizacja „Programu Wyrównywania różnic między regionami w 2019 r.

Obszar	Beneficjent	Umowa nr z dnia	kwota wypłacona
Obsza G – Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych szansą na zatrudnienie	PUP Stalowa Wola	WRR/000373/09/D z dnia 19 sierpnia 2019 r.	120 000,00
Razem 1 Beneficjent			120 000,00 zł.

Realizacja „Programu Wyrównywania różnic między regionami” w 2020 r.

Obszar	Beneficjent	Umowa nr z dnia	kwota wypłacona
Obsza G – Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych szansą na zatrudnienie	PUP Stalowa Wola	WRR/000390/09/D z dnia 06 lipca 2020 r.	80 000,00
Obszar F – tworzenie warsztatów terapii zajęciowej oraz przeciwdziałanie degradacji infrastruktury istniejących warsztatów terapii zajęciowej	Stowarzyszenie na Rzecz Osób Szczególnej Troski „Nadzieja” w Stalowej Woli	WRR/000389/09/D z dnia 016 lipca 2018	124 471,00
Razem 2 Beneficjentów			204 471,00

Ogółem w okresie 2016 – 2020 wydatkowano 816 685,00 zł. dla 4 Beneficjentów z Powiatu Stalowowolskiego.

Dzięki pozyskanym w ramach Programu środkom PFRON zlikwidowano bariery:

- ✓ transportowe,
- ✓ zmodernizowano infrastrukturę warsztatu terapii zajęciowej, działającym przy Stowarzyszeniu „Nadzieja” w Stalowej Woli
- ✓ zaktywizowano osoby niepełnosprawne w Powiecie Stalowowolskim.

2.5 Realizacja pilotażowego programu „Aktywny samorząd” w latach 2016 - 2020

Zgodnie z założeniami Europejskiego Modelu Społecznego Unii Europejskiej i Rady Europy niezwykle ważną rolę w obszarze ochrony osób niepełnosprawnych przed wykluczeniem społecznym odgrywają władze regionalne i lokalne. Działania zmierzające do integracji społecznej osób niepełnosprawnych zwiększają potencjał rozwoju, a także sprzyjają zwiększaniu aktywności społecznej we wszystkich obszarach, m.in. na rynku pracy. Istotnym założeniem polityki społecznej jest dążenie do kompleksowego działania, którego podstawowym celem powinno być przygotowanie osób zagrożonych wykluczeniem do aktywnego życia w społeczeństwie. W dniu 1 lutego 2011 roku Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych oraz Prezes Zarządu Związków Powiatów Polskich podpisali Porozumienie dotyczące współpracy w zakresie wspólnych działań samorządów powiatowych na rzecz realizacji karty praw osób niepełnosprawnych i ich integracji społecznej. Współpraca między stronami Porozumienia ma na celu wzmocnienie i usprawnienie współpracy z samorządami powiatowymi oraz wsparcie samorządów w podejmowanych przez nie działaniach na rzecz integracji osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.

Program Aktywny samorząd jest ważnym krokiem w kierunku wydajniejszego modelu polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych. Działania przewidziane w programie uzupełnią plany ujęte w powiatowych strategiach rozwiązywania problemów społecznych

i programach działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Umożliwią samorządom aktywniejsze włączenie się w działania na rzecz inkluzji społecznej osób niepełnosprawnych. Formy wsparcia przewidziane w programie dotyczą likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych.

Powiat Stalowowski przystąpił do realizacji pilotażowego programu „Aktywny samorząd” na podstawie;

- ✓ Porozumienia Nr O-09/18/AS/2012 zawartego w dniu 06.06.2012 r. pomiędzy Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z siedzibą w Warszawie a Powiatem Stalowowskim.
- ✓ Umowy NR AS3/000010/09/D z dnia 15 kwietnia 2013 r. zawartej pomiędzy Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z siedzibą w Warszawie a Powiatem Stalowowskim.
- ✓ Umowy nr AS3/000043/09/D zawartej w dniu 24 kwietnia 2018 r. pomiędzy Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z siedzibą w Warszawie a Powiatem Stalowowskim.

Realizacja pilotażowego programu "Aktywny samorząd" w Powiecie Stalowowskim w latach 2016 - 2020

Rok realizacji	Moduł Programu	Obszar wsparcia	Numer Zadania	Liczba osób, którym wypłacono dofinansowanie lub refundację /wg numeru PESEL/	Kwota wypłacona
2016	I - likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową	A likwidacja bariery transportowej	1 pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu	0	0
			2 pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B,	2	2 203,00
		B likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym	1 pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania	16	106 557,99
			2 dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania	4	7 950,00
		C likwidacja barier w poruszaniu się:	1 pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	Kierunki nie przewidziały realizacji tego zadania w 2016	-
			2 pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,	6	11 027,68
			3 pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,	0	0
			4 pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny	2	7 780,00
		D Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej	-	18	21 974,00
		Pomoc adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, pobierających naukę w szkole wyższej lub w	-	119	346 790,15
	II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na				

	<i>poziomie wyższym</i>	<i>szkole policealnej lub kolegium, a także do osób mających przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi</i>			
			Ogółem 2016 r.	167 osób	504 282,82
2017	I - likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową	A likwidacja bariery transportowej	1 <i>pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu</i>	2	9 377,00
			2 <i>pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B,</i>	3	3 305,00
		B likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym	1 <i>pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania</i>	15	75 304,00
			2 <i>dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania</i>	0	0
		C likwidacja barier w poruszaniu się:	1 <i>pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym</i>	Kierunki nie przewidziały realizacji tego zadania w 2017	-
			2 <i>pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,</i>	5	9 342,54
			3 <i>pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,</i>	0	0
			4 <i>pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny</i>	0	0
		D <i>pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.</i>	-	26	41 870,00
	II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	Pomoc adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, pobierających naukę w szkole wyższej lub w szkole policealnej lub kolegium, a także do osób mających przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi	-	99	288 017,00
			Ogółem 2017 r.	150 osób	427 215,54
2018	I - likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową	A likwidacja bariery transportowej	1 <i>pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu</i>	7	35 589,00
			2 <i>pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B,</i>	3	3 260,00
		B likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym	1 <i>pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania</i>	10	51 222,49
			2 <i>dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania</i>	0	0
			1 <i>pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym</i>	Kierunki nie przewidziały realizacji tego zadania w 2018 r.	-
			2 <i>pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie</i>	9	19 453,16

		C <i>likwidacja barier w poruszaniu się:</i>	elektrycznym,		
			3 <i>pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,</i>	1	13 879,20
			4 <i>pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny</i>	1	5 850,00
		D <i>Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej</i>	-	34	56 876,00
	II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	<i>Pomoc adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, pobierających naukę w szkole wyższej lub w szkole policealnej lub kolegium, a także do osób mających przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi</i>	-	101	293 546,00
			Ogółem 2018 r.	166 osób	479 675,85
2019	I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową	A <i>Likwidacja bariery transportowej</i>	1 <i>Pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu</i>	4	28 245,00
			2 <i>Pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu</i>	0	0
			3 <i>Pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu, w stopniu wymagającym korzystania z usług tłumacza języka migowego</i>	0	0
			4 <i>Pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu</i>	1	1 462,00
			1 <i>Pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku lub obu kończyn górnych</i>	5	39 495,00
			2 <i>Dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania</i>	2	4 000,00
			3 <i>Pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana</i>	1	1 497,00

			do osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku		
		B <i>Likwidacja barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym</i>	4 <i>Pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy</i>	3	7 339,00
			5 <i>Pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego, zakupionego w ramach programu, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności</i>	0	0
		C <i>Likwidacja barier w poruszaniu się</i>	1 <i>Pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i dysfunkcją uniemożliwiającą poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym</i>	1	10 000,00
			2 <i>Pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności</i>	6	12 299,78
			3 <i>Pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości, adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności</i>	1	14 068,00
			4 <i>Pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (co najmniej na III poziomie jakości), adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności</i>	1	3 112,00
			5 <i>Pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub do osób ze znacznym</i>	4	19 360,00

			stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu powodującą problemy w samodzielnym przemieszczaniu się i posiadającym zgodę lekarza specjalisty		
		D <i>Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej</i>	-	39	63 424,00
	<i>Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym</i>	<i>Pomoc adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, pobierających naukę w szkole wyższej lub w szkole policealnej lub kolegium, a także do osób mających przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi</i>	-	86	303 571,00
Ogółem 2019 r.				154	507 872,78
2020	<i>I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową</i>	A <i>likwidacja bariery transportowej</i>	1 <i>Pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, adresowana do osób z orzeczeniem, o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu</i>	1	3 357
			2 <i>Pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu</i>	1	4 400,00
			3 <i>Pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu, w stopniu wymagającym korzystania z usług tłumacza języka migowego</i>	0	0
			4 <i>Pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu</i>	0	0
		B <i>Likwidacja barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym</i>	1 <i>Pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem, o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku lub obu kończyn górnych</i>	16	75 275,26
			2 <i>Dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania</i>	2	Wyplacono 2 400,00 pozostaje do wypłaty 2 000,00
			3 <i>Pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku</i>	3	15 125,00

			4 Pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy	7	21 703,00
			5 Pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego, zakupionego w ramach programu, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności	0	0
			1 Pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i dysfunkcją uniemożliwiającą poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym	1	10 000,00
			2 Pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności	6	10 365,00 pozostaje do wypłaty w br. kwota 3 500,00
			3 Pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości, adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności	2	20 000,00 pozostaje do wypłaty w br. kwota 20 000,00
			4 Pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (co najmniej na III poziomie jakości), adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności	1	4 200,00
			5 Pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 r. życia) lub do osób ze znacznym	2	12 675,00
		C Likwidacja barier w poruszaniu się			

			stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu powodującą problemy w samodzielnym przemieszczaniu się i posiadającym zgodę lekarza specjalisty		
	D	Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej		27	41 722,00
	Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	Pomoc adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, pobierających naukę w szkole wyższej lub w szkole policealnej lub kolegium, a także do osób mających przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi	-	70	193 810,00 pozostaje do wypłaty w br. kwota 71 925,20
Ogółem 2020 r.				139	415 032,26 pozostaje do wypłaty w br. kwota 97 425,00

Źródło: Dane wynikające ze sprawozdań z realizacji pilotażowego programu „Aktywny samorząd” w latach 2016-2020

Pilotażowy program „Aktywny Samorząd” cieszy się ogromnym zainteresowaniem wśród osób niepełnosprawnych. Jego realizacja w Powiecie Stalowowolskim trwa nieprzerwanie od 2012 r. Dzięki temu u wielu osób z różnymi dysfunkcjami zostały wyeliminowane lub przynajmniej zmniejszone bariery ograniczające uczestnictwo tych osób w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

III. INSTYTUCJE I ORGANIZACJE W POWIECIE STALOWOWOLSKIM POMAGAJĄCE OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM

3.1 Instytucje pomocy społecznej w Powiecie działające na rzecz osób niepełnosprawnych

Ośrodek Pomocy Społecznej w Bojanowie,
 Ośrodek Pomocy Społecznej w Pysznicy,
 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomyślu Nad Sanem,
 Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaklikowie,
 Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaleszanach,
 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Stalowej Woli,
 Środowiskowy Dom Samopomocy nr 1 w Stalowej Woli,
 Środowiskowy Dom Samopomocy nr 2 w Stalowej Woli,
 Środowiskowy Dom Samopomocy w Bojanowie,
 Środowiskowy Dom samopomocy w Radomyślu nad Sanem,
 Dom Pomocy Społecznej im Józefa Gawła w Stalowej Woli,
 Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Opatrzności Bożej w Irenie,
 Dom Opieki Diennej w Maziarni
 Dom Seniora w Pniowie
 Klub Seniora w Zaleszanach
 Klub Seniora w Pilchowie
 Klub Seniora w Skowierzynie
 Mobilny Klub Seniora /obecnie spotkania w Agatówce/
 Dzienny Dom SENIOR+ przy MOPS w Stalowej Woli
 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stalowej Woli,
 Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Stalowej Woli,
 Warsztat Terapii Zajęciowej przy MOPS w Stalowej Woli,

Warsztat Terapii Zajęciowej Przy Stowarzyszeniu „Szansa”,
Warsztat Terapii Zajęciowej Przy Stowarzyszeniu „Nadzieja”,
Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego Świetlica „Tęcza” przy MOPS w Stalowej Woli
Klub Trzeźwego Życia przy MOPS w Stalowej Woli

3.2 Stowarzyszenia i Organizacje pozarządowe w Powiecie działające na rzecz osób niepełnosprawnych

Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu i Inicjatyw Obywatelskich w Stalowej Woli
Stowarzyszenie Rehabilitacyjne Kobiety po Mastektomii „Amazonka” w Stalowej Woli
Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Szansa” w Stalowej Woli
Stowarzyszenie Klubu Abstynenta „Alternatywa” w Stalowej Woli
Stowarzyszenie Młodzieży Katolickiej „WOLNI OD UZALEŻNIEŃ” w Kotowej Woli
Stowarzyszenie Opieki nad Dziećmi „Oratorium” w Stalowej Woli
Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Poradni Leczenia Osteoporozy i Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Stalowej Woli
Stowarzyszenie „ZDROWIE PSYCHICZNE” w Stalowej Woli
Polski Związek Niewidomych Okręg Podkarpacki Koło Powiatowe w Stalowej Woli,
Stowarzyszenie Kulturalno – Oświatowe „SURDOSTAL” w Stalowej Woli
Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów Oddział Rejonowy w Stalowej Woli,
Stowarzyszenie Pomocy „VIS VITALIS” w Stalowej Woli
Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Ruchowo „SONIR” w Stalowej Woli
Stalowowolskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego w Stalowej Woli
Stowarzyszenie Diabetyków w Stalowej Woli,
Stowarzyszenie na Rzecz Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie „Tarcza” w Stalowej Woli
Stowarzyszenie Profilaktyki Społecznej „PRYZMAT w Stalowej Woli
Stowarzyszenie Wspierania Osób Poszkodowanych w Wypadkach Komunikacyjnych „POLITRAUMA” w Stalowej Woli
Stowarzyszenie Przyjaciół Domu Pomocy Społecznej w Stalowej Woli
Stowarzyszenie Pomocy Osobom Uzależnionym od Alkoholu oraz ich Rodzinom w Stalowej Woli
Stowarzyszenie na Rzecz Osób Szczególnej Troski „Nadzieja” w Stalowej Woli
Stowarzyszenie Przyjaciół Praw Człowieka i Obywatela „AURORA” w Stalowej Woli
Stalowowolskie Stowarzyszenie Pomocy Dializowanym w Stalowej Woli
Katolickie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Szczególnej Troski „Florian” w Stalowej Woli
Polskie Towarzystwo Psychoterapii Uzależnień w Stalowej Woli
Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń” w Stalowej Woli
Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Co Dalej” w Stalowej Woli
Podkarpackie Centrum Medycyny Hiperbarycznej w Stalowej Woli
Stowarzyszenie na Rzecz Ludzi Poszkodowanych przez Los p.n. „Podziel się...”
Stowarzyszenie „Dobro Powraca” w Stalowej Woli
Katolickie Centrum Pomocy Rodzinie w Stalowej Woli
Stowarzyszenie „RÓWNOWAGA” w Stalowej Woli
Lasowickie Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Stalowej Woli
Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów p.n.: Kocham Życie” w Stalowej Woli
Stowarzyszenie - Ruch Pomocy Psychologicznej – INTEGRACJA w Stalowej Woli
Stowarzyszenie „Przyjazna Dłoń” w Stalowej Woli
Stowarzyszenie Przyjaciół i Rodzin Osób Niepełnosprawnych „Podleśna” w Stalowej Woli
Stowarzyszenie „MEDYK” na Rzecz Ochrony i Promocji Zdrowia w Stalowej Woli
Stowarzyszenie Wsparcia i Aktywizacji Rodzin „SZTAMA” w Stalowej Woli
Stowarzyszenie Rodzin Zastępczych „Przytulny Dom” w Stalowej Woli

Stowarzyszenie Na Rzecz Dobrej Komunikacji KROK PO KROKU w Stalowej Woli
Stowarzyszenie promocji Sportu i Aktywności Ruchowej w Stalowej Woli³³

3.3 Placówki wspierające rozwój dzieci i młodzieży niepełnosprawnej

Placówkami wspomagającymi rozwój dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, działającymi na terenie Powiatu Stalowowolskiego są:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych w Stalowej Woli,
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Stalowej Woli
- Zespół Szkół Nr 6 Specjalnych w Stalowej Woli

Niepubliczny Zakładu Opieki Zdrowotnej Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych w Stalowej Woli.

Ośrodek zapewnia kompleksową pomoc dzieciom zagrożonym niepełnosprawnością i niepełnosprawnym. W szczególności w Ośrodku prowadzone są działania:

- ✓ na rzecz wczesnej diagnozy i terapii dzieci zagrożonych niepełnosprawnością,
- ✓ na rzecz kształcenia dzieci i młodzieży niepełnosprawnej we wszystkich typach szkół,
- ✓ na rzecz ochrony zdrowia i rehabilitacji leczniczej,
- ✓ w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych,
- ✓ na rzecz integracji osób niepełnosprawnych w środowisku

W oparciu o wyżej wymienione działania Ośrodek realizuje:

1. Rehabilitację dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego – w ramach kontraktu z NFZ

Podopieczni Ośrodka Rehabilitacji korzystają z zabiegów rehabilitacyjnych w ramach kontraktu z NFZ.

Rehabilitacja dzieci polega na zindywidualizowanym uczestnictwie każdego dziecka w rehabilitacji w zależności od jego stanu zdrowia. Usprawnianie dzieci obejmuje między innymi:

- konsultacje lekarzy specjalistów: rehabilitacji medycznej, ortopedy, neonatologa
- kinezyterapię indywidualną, w tym terapię neurorozwojową metodą NDT Bobath, Vojta, PNF,
- masaż, fizykoterapię i hydroterapię
- diagnozę i terapię pedagogiczną, psychologiczną, logopedyczną, zaburzeń integracji sensorycznej,
- terapię ręki.

2. Prowadzenie placówki rewalidacyjno – wychowawczej

Ośrodek Rewalidacyjno – wychowawczy, w którym realizowany jest obowiązek szkolny dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim oraz dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym ze sprzężonymi niepełnosprawnościami.

Zajęcia dydaktyczne dla wychowanków Ośrodka odbywają się w zespołach rewalidacyjno – wychowawczych oraz grupach edukacyjno – terapeutycznych. W Ośrodku działa również

³³ <https://stalowowolski.bip.gov.pl/stowarzyszenia/ewidencja-stowarzyszen-dzialajacych-na-podstawie-ustawy-z-dn-7-kwietnia-1989-roku-prawo-o-stowarzyszeniach-dz-u-z-1989-roku-nr-20-poz-104-z-pozn-zm-wpisanych-do-krs.html>

oddział przedszkolny oraz klasa przysposabiająca do pracy. W oparciu o Orzeczenia Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych oraz wieloprofilową diagnozę, przeprowadzoną przez członków zespołu terapeutycznego dla każdego wychowanka opracowywany jest Indywidualny Program Edukacyjno – Terapeutyczny. W skład zespołu terapeutycznego wchodzi oligofrenopedagog, logopeda, psycholog, terapeuta zaburzeń integracji sensorycznej, fizjoterapeuta oraz lekarz. Zadaniem zespołu jest między innymi opracowanie i realizowanie z dzieckiem i jego rodziną indywidualnego programu edukacyjno - terapeutycznego a także koordynowanie, opiniowanie i weryfikowanie tych programów; analizowanie postępów dziecka i skuteczności pomocy udzielanej dziecku i jego rodzinie oraz planowanie dalszych działań w zakresie kształcenia, opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, określenie sposobu i warunków współpracy z rodziną dziecka oraz szczegółowe dokumentowanie prowadzonych działań pobudzających psychoruchowy i społeczny rozwój dziecka.

3. **Wczesne wspomaganie rozwoju** dziecka to wielospecjalistyczne działania mające na celu pobudzanie i stymulowanie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia pierwszych sygnałów nieprawidłowego funkcjonowania do podjęcia nauki w szkole zgodnie z Opinią o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju wydawaną przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczne.

Zajęcia prowadzone są przez zespół specjalistów, posiadających przygotowanie do pracy z małymi dziećmi o zaburzonym rozwoju psychoruchowym: tyflopedagog, surdopedagog, oligofrenopedagog, psycholog, logopeda, rehabilitant (w zależności od potrzeb).

Zadaniem zespołu jest m.in. ustalenie kierunków i harmonogramu działań w zakresie wczesnego wspomagania i wsparcia rodziny dziecka, opracowanie indywidualnego programu terapii, koordynowanie działań specjalistów prowadzących zajęcia, analizowanie skuteczności udzielanej pomocy i ocenianie postępów dziecka.

Zajęcia w ramach wczesnego wspomagania organizuje się w wymiarze od 4 do 8 godzin w miesiącu

4. **Realizacja zadań zleconych** w ramach art. 36 ustawy z dnia 27.08.1997r o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych finansowanego ze środków PFRON

Poradnia Psychologiczno -Pedagogiczna w Stalowej Woli

Do Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Stalowej Woli przyjmowane są dzieci i młodzież z powiatu stalowowolskiego na wniosek rodziców / opiekunów. W poradni prowadzi się terapię indywidualną i grupową, a także:

- ✓ odkrywa mocne strony,
- ✓ wspomaga możliwości rozwojowe,
- ✓ diagnozuje dynamikę rozwoju
- ✓ kreuje ścieżki kariery zawodowej,
- ✓ wspiera przedszkola, szkoły i placówki oświatowe w powiecie Stalowowolskim

Poradnia oferuje specjalistyczną diagnozę psychologiczną, pedagogiczną i logopedyczną w zakresie:

- ✓ rozpoznawania indywidualnych potrzeb rozwojowych i możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży,
- ✓ przyczyn trudności dydaktycznych i wychowawczych,

- ✓ rozwoju intelektualnego, emocjonalnego, społecznego, dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (dysleksją, dysgrafią, dysortografią, dyskalkulią),
- ✓ wspomagania rozwoju uczniów zdolnych,
- ✓ dojrzałości szkolnej
- ✓ zaburzeń rozwoju mowy i wad wymowy,
- ✓ ADHD, autyzm, zespół Aspergera, zaburzeń zachowania, uzależnień, niedostosowania społecznego,
- ✓ preferencji zawodowych i kreowanie kariery zawodowej.

Poradnia wspomaga przedszkola, szkoły i placówki w zakresie zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. Udziela pomocy w formie:

- ✓ terapii psychologicznej indywidualnej, rodzinnej, grupowej,
- ✓ indywidualnej terapii pedagogicznej dla dzieci z trudnościami w nauce, w tym dzieci ze specyficznymi trudnościami,
- ✓ indywidualnej terapii logopedycznej dzieci z opóźnionym rozwojem mowy, wadami wymowy, jękających się z zaburzeniami rozwoju mowy,
- ✓ terapii dzieci ze spektrum autyzmu,
- ✓ zajęć terapeutycznych dla uczniów niewidzących i słabowidzących oraz niepełnosprawnych intelektualnie z wykorzystaniem arteterapii,
- ✓ terapii EEG-Biofeedback,
- ✓ porad dla rodziców i nauczycieli (trudności wychowawcze, trudności w nauce, problemy okresu dojrzewania, zanurzenia zachowania i inne)
- ✓ doradztwa zawodowego, pomocy w wyborze dalszego kierunku kształcenia, w tym uczniom niepełnosprawnym,
- ✓ działań mediacyjnych, między stronami konfliktu (uczniami, rodzicami, nauczycielami),
- ✓ działań interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych,
- ✓ konsultacji na terenie placówek oświatowych,

W Poradni funkcjonuje Zespół Orzekający, który na wniosek rodziców / opiekunów prawnych wydaje orzeczenia:

- ✓ potrzebie kształcenia specjalnego w stosunku do uczniów z niepełnosprawnościami:
- ✓ niesłyszących i słabo słyszących,
- ✓ niewidomych i słabo widzących,
- ✓ z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
- ✓ z upośledzeniem umysłowym,
- ✓ z autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera,
- ✓ ze sprzężonymi niepełnosprawnościami,
- ✓ niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym,
- ✓ potrzebie zajęć rewalidacyjno - wychowawczych dla dzieci z niepełnosprawnością umysłową w stopniu głębokim,
- ✓ potrzebie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego,
- ✓ potrzebie indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły,
- ✓ opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole³⁴.

³⁴ <http://www.ppp.stalowowolski.pl/index.php/nasza-oferta>

Zespół Szkół Nr 6 Specjalnych w Stalowej Woli

W Zespole Szkół nr 6 Specjalnych w Stalowej Woli, realizuje cele i zadania edukacyjne, wychowawcze i opiekuńcze określone w aktualnie obowiązującej ustawie o systemie oświaty oraz przepisach wydanych na jej podstawie. W strukturze organizacyjnej Zespołu Szkół nr 6 Specjalnych są:

- WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU DZIECKA
- GRUPY PRZEDSZKOLNE I GRUPY „0” – dla dzieci z autyzmem i innymi dysfunkcjami rozwojowym
- PUBLICZNA SZKOŁA PODSTAWOWA – dla uczniów z autyzmem oraz niepełnosprawnością intelektualną
- SZKOŁA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY – dla uczniów z autyzmem oraz niepełnosprawnością intelektualną
- GRUPA REWALIDACYJNO-WYCHOWAWCZA – dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim

Nadrzędnymi celami Zespołu Szkół Specjalnych są:

- ✓ wielostronny rozwój wychowanków (w wymiarze intelektualnym, społecznym, zdrowotnym, fizycznym, emocjonalnym i moralnym) na miarę ich możliwości, oraz potrzeb rozwojowych i edukacyjnych,
- ✓ przygotowanie uczniów do aktywnego, optymalnego dla każdego z nich uczestnictwa w życiu społecznym i kulturowym oraz do pracy, w warunkach poszanowania godności osobistej oraz wolności światopoglądowej i wyznaniowej³⁵.

Zespół Szkół nr 6 Specjalnych w Stalowej Woli wspiera pomocą psychologiczną rodziców, uczniów, nauczycieli oraz całe rodziny. Uczniowie szkoły otoczeni są opieką logopedyczną. Obejmuje ona wszelkie działania profilaktyczne, diagnostyczne, terapeutyczne oraz instruktażowe, zmierzające do zapobiegania, ograniczania czy usuwania zakłóceń i zaburzeń procesu porozumiewania się oraz łagodzenia ich skutków. Terapia logopedyczna prowadzona jest w oparciu o indywidualne programy tworzone dla każdego dziecka. W szkole prowadzone są zajęcia rehabilitacji ruchowej w postaci kinezyterapii indywidualnej, grupowej i masażu klasycznego.

W szkole realizuje się program kompleksowego wsparcia rodzin „**Za życiem**”.

30 listopada 2017 roku Starosta Stalowowolski podpisał porozumienie z Ministerstwem Edukacji Narodowej, którego celem jest utworzenie wiodącego ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego dla Powiatu Stalowowolskiego.

Realizacji zadań ośrodka podjął się Zespół Szkół Nr 6 Specjalnych w Stalowej Woli, w którego obszarze działania mieszczą się zadania wynikające z porozumienia na realizację rządowego programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „**Za życiem**”. Warto zaznaczyć, że działalność ośrodka w całości jest finansowana z budżetu państwa.

Do szczegółowych zadań ośrodka należy przede wszystkim udzielanie rodzicom specjalistycznej informacji dotyczącej problemów rozwojowych dziecka oraz organizowanie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w zakresie dodatkowych usług terapeutów, fizjoterapeutów, psychologów, pedagogów, logopedów i innych specjalistów.

³⁵ <http://www.zss6stalowa-wola.pl/strona-1/statut/>

Zawarte porozumienie przewiduje realizację programu do 31 grudnia 2021 roku³⁶.

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka to wielospecjalistyczne, kompleksowe i intensywne działania mające na celu pobudzanie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia pierwszych sygnałów nieprawidłowego funkcjonowania do czasu podjęcia nauki w szkole podstawowej.

Wsparciem objęta jest też rodzina dziecka.

Terapia obejmuje:

- ✓ zajęcia pedagogiczne,
- ✓ zajęcia logopedyczne,
- ✓ zajęcia z zakresu komunikacji alternatywnej i wspomagającej,
- ✓ integrację sensoryczną,
- ✓ rehabilitację ruchową,
- ✓ muzykoterapię,
- ✓ pomoc psychologiczną.

Aby dziecko zostało przyjęte na zajęcia wczesnego wspomagania, rodzice muszą złożyć u Dyrektora szkoły wniosek o zorganizowanie zajęć oraz opinię o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, wydaną przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną.

Zajęcia organizowane są w wymiarze od 4 do 8 godzin w miesiącu, w zależności od możliwości psychofizycznych i potrzeb dziecka. Dyrektor szkoły powołuje zespół specjalistów pracujących z danym dzieckiem. W skład zespołu wchodzi osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie w pracy z małymi dziećmi o zaburzonym rozwoju. Każde dziecko opracowywany ma indywidualny program wczesnego wspomagania, który realizowany jest na zajęciach i systematycznie ewaluowany.

Zadania realizowane w ramach wczesnego wspomagania rozwoju dziecka polegają na stymulowaniu sfery poznawczej, emocjonalnej i społecznej. Celem ich jest kształtowanie i rozwijanie samodzielności, umiejętności porozumiewania się, radzenia sobie z emocjami. Udział w zajęciach jest etapem przygotowującym dzieci do podjęcia nauki w szkole.

Pomoc udzielana we wczesnym dzieciństwie zmniejsza skutki wynikające z niepełnosprawności i wyrównuje mikrodeficyty rozwojowe. Zapobiega pojawianiu się zaburzeń o charakterze wtórnym. Poszerza możliwości niepełnosprawnego dziecka i powoduje, że w przyszłości łatwiej będzie ono radzić sobie w szkole.

Niewątpliwym atutem udziału dziecka w zajęciach wczesnego wspomagania w Zespole Szkół Nr 6 Specjalnych jest fakt, iż po ukończeniu etapu przedszkolnego może ono kontynuować naukę w szkole, która posiada bogatą ofertę edukacyjną i terapeutyczną³⁷.

Pomoc dla dzieci i młodzieży z autyzmem

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych współfinansuje projekt pn „Punkt konsultacyjny dla dzieci i młodzieży z autyzmem”. Zadanie jest realizowane z udziałem wkładu własnego od 01.04.2018r.-31.03.2021 r. przez Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Szczególnej Troski „Nadzieja”. Celem zadania jest prowadzenie konsultacji i terapii

³⁶ <http://www.zss6stalowa-wola.pl/uncategorized/w-powiecie-stalowowolskim-rozpoczela-sie-realizacja-programu-kompleksowego-wsparcia-dla-rodzin-za-zyciem-2/>

³⁷ <http://www.zss6stalowa-wola.pl/wczesne-wspomaganie-rozwoju/>

specjalistycznych mających na celu nabywanie, rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności społecznych, umysłowych, werbalnych, motorycznych niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania dzieci i młodzieży z autyzmem. Projekt pn. Punkt konsultacyjny dla dzieci i młodzieży z autyzmem ma charakter ponadregionalny i obejmuje wsparciem dzieci i młodzież (beneficjenci) od 3 do 18 r.ż. Oferuje beneficjentom różnorodne formy wsparcia w postaci zajęć indywidualnych lub grupowych. Zajęcia indywidualne: stymulacja polisensoryczna (SI), zajęcia pedagogiczne, psychologiczne, logopedyczne, rehabilitacyjne, trening biofeedback, alternatywne metody komunikacji oraz indywidualna praca terapeutyczno-rewalidacyjna. Zajęcia grupowe: prowadzone metodą Sherborne, TUS-trening umiejętności społecznych, terapia Tomatis, animaloterapia. Zajęcia na basenie prowadzone metodą Halwick, sportowo-rekreacyjne oraz zajęcia sportowo-rekreacyjne „ścianka wspinaczkowa”. Weryfikacja efektów wsparcia dokonywana jest poprzez profil psychoedukacyjny E.Schoplera oraz pracę specjalistów w zespołach terapeutycznych.

Ponadto w Zespole Szkół Specjalnych nr 6 w Stalowej Woli funkcjonuje Przedszkole, które jest placówką dydaktyczno-wychowawczą prowadzącą program terapeutyczny dla dzieci z autyzmem. Każda grupa liczy od 2 do 4 dzieci. Dzieci w przedszkolu objęte są całościową terapią stymulacyjno-rozwojową. Codzienne zajęcia indywidualne i grupowe pozwalają im na doświadczenie własnych możliwości i potrzeb.

Podczas typowych aktywności przedszkolnych, takich jak zabawy tematyczne, zabawy plastyczne czy zabawy ruchowe, dzieci uczą się nawiązywania kontaktów z rówieśnikami, skutecznej komunikacji oraz poznają obowiązujące w grupie zasady i normy. Zabawy w grupie zachęcają je do współpracy z innymi, a tym samym służą do rozwijania kompetencji społecznych.

Wielokierunkowa aktywność dzieci pozwala im nabywać i rozwijać nowe umiejętności w zakresie samoobsługi, mowy, komunikacji, aktywności poznawczej, motoryki oraz zachowania.

Dzieci pracują w oparciu o Indywidualne Programy Edukacyjno- Terapeutyczne opracowywane przez zespół specjalistów. Programy te uwzględniają indywidualne potrzeby każdego dziecka oraz poziom głębokości zaburzeń autystycznych. Każdy z przedszkolaków objęty jest odpowiednimi dla danego dziecka formami terapii.

Podopieczni korzystają z alternatywnych i wspomagających metod komunikacji, terapii logopedycznej, psychologicznej, pedagogicznej, Integracji Sensorycznej i innych. Istnieje możliwość korzystania z zajęć w szkolnej świetlicy³⁸.

We wrześniu 2012 roku Zespół Szkół nr 6 Specjalnych w Stalowej Woli przeniósł się do gruntownie wyremontowanego, zmodernizowanego i przystosowanego budynku przy al. Jana Pawła II 21. Szkoła wychodząc naprzeciw potrzebom uczniów i ich rodziców uczestniczy w różnych projektach i stara się o pozyskiwanie funduszy na efektywną działalność i rozwój. Od kilku lat jest również współorganizatorem memoriału św. Jana Pawła II, wielu imprez sportowych, rekreacyjnych, kulturalnych. Kadra pedagogiczna pracująca w Zespole Szkół Nr 6 Specjalnych stale podnosi swoje kwalifikacje uczestnicząc w różnorodnych formach szkoleń, by skutecznie zapewniać fachową opiekę, rewalidację, wychowanie i kształcenie swoich uczniów. Szkoła jako placówka specjalna podlega pedagogicznie pod kuratorium oświaty, a organem prowadzącym jest powiat stalowowolski. Troską wszystkich dyrektorów było i jest zapewnienie naszym uczniom pełnej rewalidacji, fachowej opieki, wykształcenia i wychowania.

³⁸ <http://www.zss6stalowa-wola.pl/oddzial-przedszkolny/>

IV. PLANOWANE DZIAŁANIA NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W LATACH 2021-2025

Osoby niepełnosprawne są członkami społeczeństwa i mają prawo do pozostania we własnym środowisku lokalnym. Powinny one otrzymać potrzebne im wsparcie w ramach normalnych struktur edukacyjnych, opieki zdrowotnej, zatrudnienia i usług społecznych.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji wyzwanie. Istnieje wiele czynników wpływających niekorzystnie na zatrudnienie osób niepełnosprawnych. Po stronie podażowej są to – poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych – słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno – infrastrukturalne. Po stronie zaś popytu na pracę: niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy charakteryzujący się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych wymaga niekiedy znacznie szerszego wsparcia. Szczególnie mocno dotyczy to przypadków głębokiej i trwałej niesprawności. W pokonywaniu trudności wiążących się z niepełnosprawnością organizmu, wpływających na możliwość i jakość pełnienia ról społecznych, dostępnych innym ludziom w normalnym nurcie życia społecznego, potrzebne jest wsparcie polegające na:

- umożliwieniu zdobycia kompetencji społecznych oraz sprawności funkcjonalnych, niezbędnych do uczestniczenia w życiu społecznym w zależności od rodzaju i stopnia niepełnosprawności (rehabilitacja, kursy, szkolenia, sprzęt),
- uzyskaniu indywidualnej pomocy (usługi asystenta personalnego) dla osób całkowicie lub częściowo niezdolnych do samodzielnej egzystencji, w czynnościach i sytuacjach, które z powodów indywidualnie określonych byłyby niedostępne.

Konieczne jest podjęcie działań w zakresie:

- rozbudowy systemu pomocy społecznej i przeciwdziałania skutkom wykluczenia społecznego,
- integracji społeczności osób niepełnosprawnych ze społecznością lokalną,
- propagowania rozwoju przedsiębiorczości poprzez zachęcanie do prowadzenia działalności gospodarczej oraz rolniczej, w celu zmniejszenia bezrobocia na lokalnym rynku pracy.

4.1 Działania obejmujące osiem obszarów priorytetowych, zgodnie z rządową Strategią Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2021 – 2030

Dokumentem bazowym, który wyznacza priorytety działań na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Stalowowolskim jest Strategia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2021 - 2030³⁹, przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 16.02.2021 r. Jest to kompleksowy dokument, przygotowany we współpracy z Krajową Radą Konsultacyjną do Spraw Osób Niepełnosprawnych i Polską Radą Języka Migowego, a także z licznymi organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami, podobnie jak Konwencja o prawach osób

³⁹ <https://www.gov.pl/web/premier/strategia-na-rzecz-osob-z-niepelnosprawnosciami-na-lata-2021-2030>

niepełnosprawnych, dotyczy wielu obszarów tematycznych, dlatego do jej skutecznej realizacji konieczne jest aktywne zaangażowanie nie tylko administracji na poziomie centralnym, ale także zaangażowanie samorządu terytorialnego oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji pozarządowych zrzeszających osoby z niepełnosprawnościami. Stanowi zatem wezwanie do wspólnych działań na rzecz realizacji wizji równych szans i praw dla osób z niepełnosprawnościami na równi z innymi osobami.

Strategia obejmuje 8 priorytetowych obszarów wsparcia. Są to:

- ✓ **Niezależne życie**
- ✓ **Dostępność**
- ✓ **Edukacja**
- ✓ **Praca**
- ✓ **Warunki życia i ochrona socjalna (zabezpieczenie społeczne)**
- ✓ **Zdrowie**
- ✓ **Budowanie świadomości**
- ✓ **Koordinacja**

Działania ujęte w Programie działań na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Stalowowolskim na lata 2021 – 2025 opracowano także na podstawie propozycji działań na rzecz osób niepełnosprawnych, przedstawionych przez organizacje i instytucje działające na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Stalowowolskim oraz w oparciu o własne wieloletnie doświadczenie zawodowe w pracy z osobami niepełnosprawnymi.

4.1.1 Niezależne życie

Określone w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych instrumenty rehabilitacji społecznej zapewnić mają osobom z niepełnosprawnościami aktywne i pełne uczestnictwo w życiu społecznym. W tym celu należy podjąć działania, mające na celu na celu:

- a) wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby z niepełnosprawnością;
- b) wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych;
- c) likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się oraz w dostępie do edukacji i informacji;
- d) kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnościami.

Pomimo podejmowanych ww. działań w przeszłości, niepełnosprawność w dalszym ciągu jest czynnikiem wpływającym na osłabienie relacji społecznych, a więc izolację osób z niepełnosprawnościami. Dlatego planowane działania należy zintensyfikować w oparciu o następujące instrumenty:

- 4.1.1.1 Tworzenie, rozszerzenie (w zależności od potrzeb), modernizacja i wszechstronne wspieranie działalności warsztatów terapii zajęciowej, które są podstawową formą procesu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych,

- 4.1.1.2 Podejmowanie różnych form postępowania w celu przygotowania osób niepełnosprawnych do uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej lub podjęcia zatrudnienia, w tym w warunkach pracy chronionej na przystosowanym stanowisku pracy,
- 4.1.1.3 Dofinansowanie do uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- 4.1.1.4 Dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się, i technicznych osób niepełnosprawnych,
- 4.1.1.5 Likwidację barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową oraz dostęp do edukacji, poprzez:
 - 4.1.1.5.1 likwidację barier transportowych
 - 4.1.1.5.2 likwidację barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym
 - 4.1.1.5.3 likwidację barier w poruszaniu się
 - 4.1.1.5.4 pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej
 - 4.1.1.5.5 pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym
- 4.1.1.6 Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dla osób niepełnosprawnych,
- 4.1.1.7 Dostęp do usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika poprzez wsparcie tych usług ze środków PFRON,
- 4.1.1.8 Wspieranie aktywności rekreacyjnej i sportowej osób niepełnosprawnych poprzez propagowanie i dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
- 4.1.1.9 Wspieranie instytucji w działalności kulturalnej i sportowej na rzecz osób niepełnosprawnych oraz promowanie twórczości osób niepełnosprawnych,
- 4.1.1.10 Włączanie osób niepełnosprawnych w życie społeczne i umożliwienie im uczestnictwo w zajęciach kulturalnych, oświatowych i sportowych,
- 4.1.1.11 Zwiększenie możliwości uzyskania wsparcia dla projektów gmin i powiatu oraz organizacji pozarządowych dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych,
- 4.1.1.12 Podejmowanie innych działań niż wyżej wymienione, w celu umożliwienia osobom niepełnosprawnym niezależnego życia.

Realizacja ww. planowanych działań będzie m.in. możliwa, dzięki zabezpieczeniu w każdym roku realizacji, środków finansowych PFRON w planie rzeczowo - finansowym dotyczącym podziału środków na poszczególne zadania ustawowe. Ponadto wsparcie osób niepełnosprawnych będzie możliwe dzięki realizacji, w poszczególnych latach, pilotażowego programu „Aktywny samorząd”, Programu wyrównywania różnic między regionami III oraz podejmowaniu innych inicjatyw, których celem będzie zapewnienie osobom niepełnosprawnym niezależnego życia. Planuje się podejmowane czynności dotyczących poszukiwania i pozyskiwania dodatkowych środków finansowych (także unijnych), dzięki którym będzie możliwa realizacja zadań ułatwiających osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie na równi z osobami pełnosprawnymi.

Priorytetowymi działaniami podejmowanymi w celu stworzenia osobom niepełnosprawnym warunków do niezależnego, samodzielnego życia będą działania podejmowane w zakresie likwidacji barier funkcjonalnych, transportowych i w dostępie do edukacji. Będą brane pod uwagę także bieżące potrzeby osób niepełnosprawnych i ich opiekunów. W tym celu Powiat Stalowowolski doloży wszelkich starań, aby umożliwić osobom niepełnosprawnym niezależność, samodzielność w codziennym funkcjonowaniu, a także rozwój osobisty zwiększający szansę na podjęcie odpowiedniego zatrudnienia.

Problem niepełnosprawności nie dotyczy wyłącznie samych osób z niepełnosprawnościami, ale również ich opiekunów i rodzin. Opieka nad osobą z niepełnosprawnością, w zależności od wieku podopiecznego, rodzaju jego niepełnosprawności, w różnym stopniu absorbuje opiekuna, który często rezygnuje z własnej aktywności zawodowej, by zatroszczyć się o bliską osobę. W przypadku koniecznej całodobowej opieki jest to zadanie niezwykle wyczerpujące nie tylko fizycznie, ale też psychicznie. Jednak dzięki podjętym przez rządzących działaniom o charakterze programowym i legislacyjnym powstały narzędzia ustawowe, które wspierają także opiekunów osób niepełnosprawnych. Są to:

- ✓ ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1329), na podstawie której opracowano Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”⁴⁰.
- ✓ ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1787).

Powyższe akty prawne umożliwiają zaplanowanie działań takich jak:

4.1.1.13 Realizacja programu „Opieka wytchnieniowa” – Celem programu jest zapewnienie doraźnej, czasowej pomocy w formie usług opieki wytchnieniowej członkom rodziny lub opiekunom, sprawującym bezpośrednią opiekę na dziećmi z orzeczeniem niepełnosprawności oraz osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności, które z różnych powodów nie mogą korzystać z usług w ośrodkach wsparcia. Jednym z jego celów jest wzmocnienie dotychczasowego systemu wsparcia poprzez zapewnienie uczestnikom Programu usług opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej, ośrodka wsparcia i innym miejscu wskazanym przez uczestnika Programu lub jego opiekuna prawnego, które otrzyma pozytywną opinię gminy/powiatu realizującego Program. Celem programu jest także świadczenie usługi opieki wytchnieniowej w ramach pobytu całodobowego w ośrodku wsparcia, w ośrodku/placówce zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym wpisaną do rejestru właściwego wojewody lub w innym miejscu wskazanym przez uczestnika Programu lub jego opiekuna prawnego, które otrzyma pozytywną opinię gminy/powiatu realizującego Program,

4.1.1.14 Realizacja Programu „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych poprzez:

- zapewnienie wsparcia osobom niepełnosprawnym w formie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych;
- poprawę jakości oraz dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych w wieku do 75 roku życia ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz dla dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności,

4.1.1.15 Realizacja Programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” w ramach Funduszu Solidarnościowego. Program zapewnia usługę asystenta w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym, dedykowaną osobom z niepełnosprawnościami posiadającym orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, wydawane na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych albo orzeczenie równoważne. Jednym z celów Programu jest ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz realizowania prawa do niezależnego życia, a także przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność oraz wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami, umożliwienie osobom z

⁴⁰ Uchwała nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M.P. poz. 1250)

niepełnosprawnościami uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności np. poprzez udział w wydarzeniach społecznych, kulturalnych, rozrywkowych czy też sportowych,

4.1.1.16 Realizacja Programu pn. „Centra opiekuńczo – mieszkalne” – obecnie w Polsce osoba potrzebująca wsparcia w codziennym funkcjonowaniu może otrzymać wsparcie w formie całodobowej, dziennej lub środowiskowej. Odpowiedzią na potrzebę uzupełnienia systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami o dodatkowe usługi w postaci zapewnienia możliwości zamieszkania w formie pobytu dziennego lub całodobowego, jest program pn. „Centra opiekuńczo – mieszkalne”. Program zmierza do stworzenia dla jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego/powiatowego, pozwalających na tworzenie i utrzymanie placówek pobytu osób z niepełnosprawnościami. Centra opiekuńczo – mieszkalne przeznaczone są dla osób z niepełnosprawnościami o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Osoby z niepełnosprawnościami otrzymają w Centrum różnorodne wsparcie (np. w zakresie zaspokojenia potrzeb zdrowotnych, pielęgnacyjnych, zapobiegania wtórnym powikłaniom, stymulowania i rozwijania sprawności ruchowej, kompetencji poznawczych oraz społecznych), będą też miały stworzone warunki do niezależnego, samodzielnego i godnego funkcjonowania na miarę swoich możliwości i potrzeb,

4.1.1.17 Podejmowanie działań na rzecz utworzenia w gminach i strukturach powiatu całodobowej opieki opiekuńczej.

4.1.2 Dostępność

Mając na względzie codzienne trudności, z którymi zmagają się osoby z niepełnosprawnościami 19 lipca 2019 r. Sejm przyjął ustawę o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1062). Zgodnie z przepisami tej ustawy podmiot publiczny ma obowiązek zapewnić dostępność poprzez stosowanie uniwersalnego projektowania, nowych rozwiązań i usprawnień w usuwaniu istniejących barier. Zakres i kierunek podejmowanych działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych wyznacza również Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych. Wyniki „Badania potrzeb osób niepełnosprawnych” przeprowadzonego” przez PFRON w 2017 r.⁴¹ potwierdzają, że największe bariery w obszarze dostępności mają osoby niepełnosprawne, które są: niewidome i słabowidzące, niesłyszące, z dysfunkcją narządu ruchu. Aktualnie poziom istniejących rozwiązań technicznych umożliwia wytworzenie zasobów, które będą w pełni dostępne dla wszystkich odbiorców (w tym dla osób z dysfunkcjami wzroku, ruchu, czy słuchu).

W trosce o szeroko pojętą dostępność w kontekście osób z niepełnosprawnościami planuje się podjąć następujące działania:

4.1.2.1 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej (w szczególności budynków użyteczności publicznej) poprzez przygotowanie i wykonanie modernizacji, inwestycji, zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania, przy zastosowaniu mechanizmów racjonalnych usprawnień,

4.1.2.2 Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się w urzędach, placówkach edukacyjnych, środowiskowych domach samopomocy oraz w budynkach użyteczności publicznej innych niż wyżej wymienione, w oparciu

⁴¹ Badanie potrzeb osób z niepełnosprawnościami (styczeń-kwiecień 2017), Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Warszawa 2018

o Standardy Dostępności Budynków Dla Osób z Niepełnosprawnościami⁴² w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania oraz funkcjonowania w społeczeństwie,

4.1.2.3 Wyrównywanie szans uczniów niepełnosprawnych poprzez zapewnienie dostępu do obiektów publicznych,

4.1.2.4 Zwiększenie poziomu dostępności budynku Starostwa Powiatowego w Stalowej Woli oraz budynków jednostek organizacyjnych Powiatu, poprzez wprowadzenie rozwiązań, ułatwiających poruszanie się osobom niepełnosprawnym, w szczególności osobom ze schorzeniami narządu ruchu i wzroku,

4.1.2.5 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej dla osób z dysfunkcją narządu wzroku, poprzez zaopatrzenie budynków różnych instytucji w tabliczki w języku Braille'a, ramki do podpisu dla osób niewidomych, oznaczenia schodów oraz wind itp.,

4.1.2.6 Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej dla osób z dysfunkcją narządu słuchu poprzez zaopatrzenie budynków różnych instytucji w monitoring wizyjny, systemy alarmowe, systemy domofonowe i inne.

We współpracy z poszczególnymi gminami zostaną podjęte działania w celu systemowej likwidacji barier funkcjonalnych w miejscach użyteczności publicznej, w celu zwiększenia ich dostępności dla osób niepełnosprawnych.

Ponadto w związku z wynikami diagnozy przeprowadzonej przez Wydział Mienia Powiatu na temat stanu budynków użyteczności publicznej pod kątem ich dostępności dla osób niepełnosprawnych planuje się szereg przedsięwzięć, mających na celu przystosowanie tych budynków dla osób z dysfunkcją narządu ruchu i innymi dysfunkcjami.

4.1.2.7 Przystosowanie części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych zarządzanych przez gminy, товариства будownицтва сполечного, wspólnoty mieszkaniowe i spółdzielnie mieszkaniowe zapewniające dostępność do lokali mieszkalnych osób niepełnosprawnych zamieszkujących te budynki,

4.1.2.8 Zwiększenie dostępności warsztatów terapii zajęciowej dla osób niepełnosprawnych poprzez przeciwdziałanie degradacji infrastruktury warsztatów terapii zajęciowej działających na terenie powiatu,

4.1.2.9 Likwidacja bądź zmniejszenie barier transportowych, które napotykają osoby niepełnosprawne poprzez m.in. zakup środków transportu do przewozu osób niepełnosprawnych,

4.1.2.10 Świadczenie usługi transportu specjalistycznego typu „door-to-door” i innych usług.

Postulat uwzględnienia w planowanych działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych zakupu środków transportu do przewozu osób niepełnosprawnych jest jednym z wiodących postulatów, zgłaszanych do realizacji w ramach niniejszego programu.

4.1.2.11 Utworzenie mieszkań chronionych przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych spółdzielni socjalnych, domów seniora i innych,

4.1.2.12 Modernizacja ulic uwzględniająca odnowę nawierzchni chodników o parametrach dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych,

⁴² <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologie/standardy-dostepnosci-budynkow-dla-osob-z-niepelnosprawnosciami>

- 4.1.2.13 Zwiększenie dostępności cyfrowej stron internetowych prowadzonych przez Powiat Stalowowolski oraz jednostki organizacyjne, gminy, a także inne instytucje,
- 4.1.2.14 Opracowanie i wydanie informatora w wersji elektronicznej o dostępnych formach usług dla osób niepełnosprawnych, który byłby dostępny na wszystkich stronach instytucji pomocowych powiatu i gmin,
- 4.1.2.15 Opracowanie i wydanie informatora w wersji papierowej o rodzajach ulg i uprawnień, które przysługują osobom niepełnosprawnym,
- 4.1.2.16 Uwzględnienie w aktualizowanych i opracowywanych dokumentach strategicznych oraz planistycznych, zapisów odnoszących się do zagadnień związanych z uniwersalnym projektowaniem usługi przestrzeni, w tym Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych,
- 4.1.2.17 Zwiększenie dostępności wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu poprzez rozpoczęcie procesu identyfikacji potrzeb oraz wprowadzenia rozwiązań zapewniających równy dostęp w korzystaniu z wydarzeń,
- 4.1.2.18 Udoskonalenie dostępności osobom niepełnosprawnym w zakresie obsługi klientów poprzez zapewnienie tłumacza języka migowego online,
- 4.1.2.19 Wspieranie organizacji pozarządowych realizujących działania kierowane do osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia,
- 4.1.2.20 Zwiększenie możliwości uzyskania wsparcia dla projektów gmin i powiatu oraz organizacji pozarządowych dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych,
- 4.1.2.21 Podejmowanie innych działań, niż wyżej wymienione w celu zwiększenia dostępności dla osób niepełnosprawnych.

Podejmowanie działań zwiększających dostępność dla osób niepełnosprawnych będzie możliwa w dużej mierze dzięki realizacji w poszczególnych latach „Programu wyrównywania różnic między regionami III” oraz innych programów. W oparciu o obowiązujące regulacje prawne, programy, strategie oraz projekty unijne, będą podejmowane także inne inicjatywy, których celem będzie zwiększenie dostępności dla osób niepełnosprawnych.

Dostępność, to przede wszystkim brak barier w budynkach użyteczności publicznej i innych, dlatego priorytetowymi działaniami podejmowanymi w celu stworzenia osobom niepełnosprawnym szeroko rozumianej dostępności, będą działania w zakresie likwidacji barier funkcjonalnych, transportowych, w dostępie do informacji i edukacji.

Jednym z postulatów zgłaszanych przez Gminę Bojanów jest uwzględnienie w niniejszym programie zakupu środków transportu do przewozu.

4.1.3 Edukacja

Likwidacja barier, które są przeszkodą dla osób niepełnosprawnych w dostępie do edukacji jest niezmiernie ważnym elementem, służącym aktywizacji zawodowej tych osób.

W Powiecie Stalowowolskim od 2012 r. jest realizowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, pilotażowy program „Aktywny samorząd”. W ramach Modułu II tego programu, osoby niepełnosprawne ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności mają możliwość podnoszenia poziomu swojego wykształcenia, poprzez dofinansowanie ze środków PFRON kosztów nauki w szkole wyższej lub w szkole policealnej lub kolegium, a także przewodu doktorskiego poza studiami doktoranckimi.

W związku z tym planuje się w dalszym ciągu:

- 4.1.3.1 Wspomaganie edukacji osób niepełnosprawnych poprzez kontynuację realizacji Modułu II pilotażowego programu „Aktywny samorząd”,
- 4.1.3.2 Promocję i rozpowszechnianie informacji o możliwości skorzystania przez osoby niepełnosprawne z dofinansowania ze środków PFRON do kosztów nauki,
- 4.1.3.3 Przeprowadzanie kampanii informacyjno – edukacyjnej, edukację integracyjną, edukację włączającą, programy edukacyjne dla nauczycieli,
- 4.1.3.4 Likwidację barier utrudniających uczęszczanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do placówek edukacyjnych,
- 4.1.3.5 Poprawę dostosowania budynków szkół, przedszkoli i żłobków do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- 4.1.3.6 Podejmowanie innych działań niż wyżej wymienione, w celu ułatwienia osobom niepełnosprawnym dostępu do edukacji.

System edukacji pełni zasadniczą rolę w procesie aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami oraz przygotowania do podjęcia w przyszłości zatrudnienia i prowadzenia niezależnego życia. Dlatego niezwykle ważne jest, aby – mimo różnego rodzaju ograniczeń funkcjonalnych – osoby z niepełnosprawnościami miały szansę na rozwój swojego potencjału, aktywność i uczestnictwo w edukacji razem z osobami sprawnymi (tzw. edukacja włączająca), jak i możliwości do kontynuowania nauki na kolejnych poziomach edukacji.

4.1.4 Praca

Zadania w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych realizuje m. in. Powiatowy Urząd Pracy w Stalowej Woli. Głównym celem realizowanych przez PUP działań w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych jest pomoc osobom niepełnosprawnym w podjęciu zatrudnienia zgodnego z ich kwalifikacjami oraz predyspozycjami psychofizycznymi lub przygotowanie ich do podjęcia pracy poprzez zdobycie nowych lub uzupełnienie posiadanych kwalifikacji zawodowych.

Osiągnięcie powyższego celu możliwe będzie poprzez realizację następujących działań:

- 4.1.4.1 Diagnozowanie gotowości pracodawców do zatrudnienia osób niepełnosprawnych /przeprowadzenie ankiety/,
- 4.1.4.2 Pozyskiwanie ofert pracy dla osób niepełnosprawnych i kierowanie osób niepełnosprawnych na zgłoszone do PUP oferty pracy,
- 4.1.4.3 Kształtowanie u osób niepełnosprawnych aktywnych postaw na rynku pracy oraz określanie ich predyspozycji do pracy w danym zawodzie w ramach poradnictwa zawodowego,

- 4.1.4.4 Motywowanie osób niepełnosprawnych do podjęcia pracy poprzez realizację pośrednictwa pracy, prowadzenie poradnictwa zawodowego,
- 4.1.4.5 Udzielanie niepełnosprawnym absolwentom szkół, którzy zarejestrują się w PUP pomocy w wejściu na rynek pracy,
- 4.1.4.6 Pomoc w uzyskaniu, podnoszeniu lub zmianie kwalifikacji poprzez organizowanie szkoleń dla osób niepełnosprawnych w kierunkach wynikających z potrzeb rynku pracy,
- 4.1.4.7 Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych poprzez organizowanie przygotowania zawodowego dorosłych, organizowanie staży, finansowanie kosztów studiów podyplomowych,
- 4.1.4.8 Informowanie o możliwości uzyskania środków na podjęcie jednorazowo środków na rozpoczęcie indywidualnej działalności gospodarczej, promocja samozatrudnienia,
- 4.1.4.9 Udzielanie osobom niepełnosprawnym środków na podjęcie działalności gospodarczej,
- 4.1.4.10 Opracowanie i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych zachęcających do zatrudniania osób niepełnosprawnych oraz podejmowanie innych działań na rzecz aktywizacji zawodowej wszystkich środowisk osób niepełnosprawnych,
- 4.1.4.11 Wspieranie pracodawców planujących zatrudnienie osoby niepełnosprawnej poprzez refundację kosztów wyposażenia / doposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej, organizowanie prac interwencyjnych,
- 4.1.4.12 Dokonywanie zwrotu pracodawcom kosztów poniesionych w związku koniecznością przystosowania tworzonych lub istniejących stanowisk pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych, na adaptację lub nabycie urządzeń ułatwiających osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w zakładzie pracy, zakup i autoryzację oprogramowania na użytek pracowników niepełnosprawnych oraz urządzeń technologii wspomagających lub przystosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności,
- 4.1.4.13 Dofinansowanie pracodawcom kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikom niepełnosprawnym w pracy,
- 4.1.4.14 Pomoc osobom niepełnosprawnym w podejmowaniu zatrudnienia oraz wspieranie subsydiowanego zatrudnienia osób niepełnosprawnych – realizacja projektów dla niepełnosprawnych wymagających wsparcia,
- 4.1.4.15 Pozyskiwanie dodatkowych środków PFRON na finansowanie zadań ustawowych powiatu dotyczących rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych,
- 4.1.4.16 Zwiększenie aktywności Powiatu Stalowowolskiego w działaniach dotyczących aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych,
- 4.1.4.17 Tworzenie spółdzielni socjalnych oraz zatrudnienie osób niepełnosprawnych w tych nowotworzonych spółdzielniach socjalnych
- 4.1.4.18 Prowadzenie dla osób niepełnosprawnych form indywidualnego wsparcia w niezależnym, samodzielny życiu, szkolenia zawodowego i przygotowania do pracy oraz aktywnego poszukiwania i pośrednictwa pracy, zatrudnienia chronionego i wspomagane na otwartym rynku pracy, a także edukacji,

4.1.4.19 Prowadzenie innych działań niż wyżej wymienione, w celu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Z dotychczasowych doświadczeń PUP w Stalowej Woli związanych z aktywizacją osób niepełnosprawnych wynika, że osoby te stanowią stosunkowo trudną grupę, jeśli chodzi o aktywizację zawodową. Trudności z uzyskaniem przez nie zatrudnienia wynikają zarówno ze strony pracodawców jak i samych osób niepełnosprawnych. Wymagania pracodawców deklarujących potrzebę zatrudniania osób niepełnosprawnych są również często nieadekwatne do proponowanego stanowiska i niejednokrotnie przekraczają możliwości zdrowotne osób niepełnosprawnych (np. bardzo często obserwuje się to zjawisko przy naborze do pracy na stanowisko sprzątaczkę). Niepowodzenia w aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych wynikają również w dużej mierze z negatywnego nastawienia psychicznego tych osób i istniejących w ich świadomości barier społecznych.

Aby efektywnie przeprowadzić aktywizację społeczno-zawodową osób niepełnosprawnych, konieczna jest zmiana ich postaw z biernych, prowadzących do izolacji społecznej, w aktywne i przedsiębiorcze. Efekt taki można częściowo osiągnąć dzięki warsztatom psychologicznym oraz usługom doradztwa zawodowego, które były ukierunkowane na zwiększenie aktywności zawodowej bezrobotnych osób niepełnosprawnych oraz dostarczenie im umiejętności poruszania się po rynku pracy i efektywnego poszukiwania zatrudnienia. Osoby niepełnosprawne korzystające z usług pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego i szkoleń na bieżąco uzyskują wsparcie ze strony pracowników Urzędu Pracy. Dotychczas realizowana pomoc polega w znacznej mierze na stymulowaniu aktywności do skutecznego poszukiwania pracy oraz wypracowaniu efektywnych metod aktywizacji zawodowej, jako elementu wyrównywania szans na zatrudnienie i pełne uczestnictwo w życiu społecznym.

4.1.5 Warunki życia i ochrona socjalna (zabezpieczenie społeczne)

Choroba i niepełnosprawność to czynniki, które prowadzą do pogorszenia kondycji każdej rodziny bez względu na jej przynależność społeczno - zawodową i miejsce zamieszkania. Sytuacja taka to z jednej strony efekt wydatków na leczenie, rehabilitację i różnego typu świadczenia; z drugiej strony ograniczenie dochodów - utrata pracy i renta inwalidzka osoby niepełnosprawnej oraz ograniczenie aktywności zawodowej i możliwości zarobkowych innych członków rodziny zobowiązanych do świadczeń opiekuńczych. Na tę typową sytuację mogą nałożyć się jeszcze dodatkowe uwarunkowania, np. wcześniejsza trudna sytuacja bytowa czy niezaradność życiowa członków rodziny. Dotknięcie niesprawnością stanowi sytuację kryzysową, która wymaga odpowiedniego systemu interwencji, stwarzającej dla osoby niepełnosprawnej i jej opiekunów możliwość skorzystania z efektywnego systemu wsparcia, wypracowania warunków sprzyjających aktywizacji zawodowej i społecznej osoby niepełnosprawnej oraz wypracowania form pomocy, maksymalnie zindywidualizowanych i dostosowanych do aktualnych potrzeb osoby niepełnosprawnej. Ocena własnych ograniczeń i ich konsekwencji dla funkcjonowania oraz potrzeby rehabilitacyjne osób o poszczególnych rodzajach niepełnosprawności są specyficzne. Niepełnosprawności najczęściej nie można usunąć, zlikwidować czy pozbyć się. Skutki niepełnosprawności można natomiast w znacznym stopniu przezwyciężyć, złagodzić lub wyeliminować. W procesie rehabilitacji, wobec choroby czy niepełnosprawności należy stosować zasadę jak najwcześniejszej interwencji. Udzielanie pomocy powinno mieć charakter indywidualny i winno być dokładnie dopasowane do potrzeb osoby niepełnosprawnej lub zagrożonej niepełnosprawnością. Nowoczesne rozumienie rehabilitacji zakłada:

- 4.1.5.1 Pełniejszą współpracę pomiędzy instytucjami i grupami odpowiedzialnymi za wieloetapowy i wielopłaszczyznowy proces poprawy warunków materialno - bytowych osób niepełnosprawnych oraz ich rehabilitacji,
- 4.1.5.2 Podejmowanie działań i współpraca z odpowiednimi instytucjami oraz organizacjami, aby umożliwić osobom niepełnosprawnym powrót do aktywności zawodowej i społecznej osoby niepełnosprawnej,
- 4.1.5.3 Udzielanie pomocy osobom niepełnosprawnym poprzez finansowanie kursu nauki jazdy,
- 4.1.5.4 Wspomaganie dostępności usług opiekuńczych niezbędnych w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opieki higienicznej, zalecanej przez lekarza pielęgnacji oraz w miarę możliwości zapewnianie kontaktów społecznych,
- 4.1.5.5 Podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia palety usług opiekuńczych i wspomagających rodziny, w których są osoby niepełnosprawne,
- 4.1.5.6 Podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia usług opiekuńczych i wspomagających rodziny, w których są osoby niepełnosprawne oraz działań zmierzających do wprowadzenia nowych standardów dotyczących usług asystencji osobistej oraz opiekuńczych,
- 4.1.5.7 Podejmowanie działań zmierzających do podwyższenia standardów szkolenia i kształcenia osób odpowiedzialnych za realizację usług opiekuńczych,
- 4.1.5.8 Propagowanie pomocy finansowej i rzeczowej, a także środowiskowej, zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.),
- 4.1.5.9 Utworzenie Centrum informacji dla osób niepełnosprawnych w zakresie prawa, pomocy społecznej, możliwości uzyskania dofinansowania ze środków PFRON w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej,
- 4.1.5.10 Utworzenie w Powiecie Stalowowolskim Dziennego Domu Pobytu dla osób niepełnosprawnych z najgłębszymi upośledzeniami
- 4.1.5.11 Utrzymanie osób niepełnosprawnych wymagających opieki jak najdłużej w środowisku zamieszkania, poprzez rozszerzenie oferty (bądź utworzenie nowych) placówek typu: kluby seniora, mieszkania chronione czy centra opiekuńczo – mieszkalne,
- 4.1.5.12 Propagowanie działań integracyjnych na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w ramach działań organizowanych w świetlicy socjoterapeutycznej i innych,
- 4.1.5.13 Aktywizacja środowiska lokalnego w celu włączenia większej liczby wolontariuszy do pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym,
- 4.1.5.14 Skuteczniejszy i bardziej celowy sposób orzekania o niepełnosprawności dla celów rentowych i poza rentowych, obniżenie kosztów społecznych rehabilitacji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz należyte gospodarowanie środkami publicznymi,
- 4.1.5.15 Podejmowanie innych działań niż wyżej wymienione, w celu stworzenia osobom niepełnosprawnym odpowiedniego zabezpieczenia społecznego i warunków godnego życia.

Niepełnosprawność wpływa na dobrobyt i warunki życia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Obecność osoby z niepełnosprawnością w gospodarstwie domowym wyraźnie koreluje z gorszą sytuacją finansową tych gospodarstw, dlatego tak ważne jest podejmowanie działań zmierzających do poprawy warunków życia osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

4.1.6 Zdrowie

Osoby niepełnosprawne deklarują niedostateczny dostęp do usług opieki zdrowotnej oraz rehabilitacyjnych usług medycznych. Brakuje też odpowiedniej jakości wyrobów medycznych. Należy więc podjąć działania, aby zmienić tę sytuację i umożliwić osobom niepełnosprawnym swobodny, nieograniczony dostęp do usług medycznych. W tym celu planuje się podjąć następujące inicjatywy:

- 4.1.6.1 Działania propagujące rozszerzenie dostępu do usług medycznych, rehabilitacyjnych i specjalistycznych,
- 4.1.6.2 Budowa hospicjum dla osób z chorobami nowotworowymi
- 4.1.6.3 Utworzenie przy Szpitalu w Stalowej Woli oddziału chemioterapii (kilka łóżek zabezpieczy podstawowe potrzeby w tej dziedzinie),
- 4.1.6.4 Specjalistyczne przeszkolenie personelu medycznego lub pozyskanie już przeszkolonego (lekarze pielęgniarki) do pracy w hospicjum oraz do podawania chemii,
- 4.1.6.5 Usprawnienie orzekania o stopniu niepełnosprawności osób z chorobą onkologiczną, poprzez uczestnictwo w komisji specjalisty onkologa,
- 4.1.6.6 Doposażenie wypożyczalni sprzętu ortopedycznego i rehabilitacyjnego,
- 4.1.6.7 Utworzenie punktów wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego na terenach gmin,
- 4.1.6.8 Pomoc finansowa placówkom służby zdrowia na doposażenie ich w celu zwiększenia ilości miejsc na rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych
- 4.1.6.9 Realizację dopłat do zakupu sprzętu ortopedycznego, rehabilitacyjnego oraz środków pomocniczych, poprzez przeznaczenie co roku środków finansowych PFRON w planie rzeczowo – finansowym na poszczególne zadania. Priorytetem w przydzielaniu dofinansowań są przedmioty, które zwiększają samodzielność osoby niepełnosprawnej,
- 4.1.6.10 Zabezpieczenie środków finansowych PFRON w planie rzeczowo – finansowym na poszczególne zadania. Priorytetem w przydzielaniu dofinansowań są przedmioty, które zwiększają samodzielność osoby niepełnosprawnej,
- 4.1.6.11 Kontynuacja zadań wynikających z realizacji pilotażowego programu „Aktywny samorząd” w zakresie zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w protezy kończyn na co najmniej III poziomie jakości oraz dofinansowywanie naprawy tych protez,
- 4.1.6.12 Utworzenie ośrodka z hipoterapią, dogoterapią. Osoby niepełnosprawne pomagałyby w utrzymaniu ośrodka np. poprzez wkład pracy, a dodatkowo prowadzone byłyby szkolenia psów pomocników dla osób niepełnosprawnych,
- 4.1.6.13 Zwiększenie dostępu do kinezyterapii – rehabilitacja ruchowa, ćwiczenia rehabilitacyjne,
- 4.1.6.14 Wspomaganie wieloprofilowego usprawniania dzieci niepełnosprawnych, realizowanego w Ośrodku Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych przy Stowarzyszeniu „Szansa” w Stalowej Woli,
- 4.1.6.15 Wdrażanie nowych metod terapii oraz rehabilitacji niepełnosprawnych dzieci,
- 4.1.6.16 Organizowanie zajęć terapeutycznych i usprawniających funkcjonowanie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością,

- 4.1.6.17 Prowadzenie edukacji dotyczącej zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz ich opiekunów,
- 4.1.6.18 Podejmowanie działań w celu umożliwienia dostępu dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do specjalistów w dziedzinie psychiatrii,
- 4.1.6.19 Podejmowanie działań edukacyjnych poprzez wydanie poradnika i organizowanie pogadanek promujących zdrowy styl życia.
- 4.1.6.20 Podejmowanie innych działań niż wyżej wymienione, w celu ułatwienia osobom niepełnosprawnym dostępu do usług medycznych i zapewnienia im jak najwyższego poziomu tych usług.

4.1.7 Budowanie świadomości

Budowanie świadomości społecznej problematyki dotyczącej osób z niepełnosprawnościami zapobiega nierównemu traktowaniu tych osób, a tym samym zwiększa ich szanse na niezależne życie w społeczeństwie. Najczęstszą przyczyną dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami są stereotypy i uprzedzenia, a także brak odpowiedniej wiedzy. W tym kontekście ważnym elementem działań przeciw dyskryminacji są działania o charakterze świadomościowym. Świadome działanie podnoszące wiedzę ma bezpośredni wpływ na postawy społeczne. W tym kontekście realizacja programu przewiduje:

- 4.1.7.1 Budowanie świadomości społecznej poprzez publikacje informacyjne i edukacyjne, kampanie medialne, konferencje, seminaria, panele dyskusyjne, inicjatywy doradcze, pomoc finansową i inne, mające na celu przełamanie istniejących stereotypów,
- 4.1.7.2 Uruchomienie cyklu szkoleń i wykładów dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin, pracowników sfery społecznej, przedstawicieli organizacji pozarządowych, a także pracodawców. Wykładowcami i prowadzącymi szkolenia będą specjaliści na co dzień pracujący w różnego typu instytucjach (ZUS, Urząd Skarbowy, Urząd Pracy, OPS-y, PCPR) i inne. Szkolenia miałyby na celu przełamanie istniejących stereotypów i podniesienie świadomości społecznej wśród osób niepełnosprawnych i pełnosprawnych,
- 4.1.7.3 Utworzenie sieci punktów doradczo – informacyjnych mających za zadanie systematyczne i indywidualne przekazywanie informacji osobom niepełnosprawnym. Punkty będą dostępne w wybrany dzień tygodnia na terenie całego Powiatu. Każdy ze specjalistów realizujący program według harmonogramu, będzie udzielał porad z zakresu swojej specjalności. W każdym punkcie będą dostępne materiały informacyjne opracowane przez specjalistów,
- 4.1.7.4 Powstanie punktu informacji internetowej przy PCPR, gdzie każda osoba zainteresowana zdobyciem informacji w zakresie tematycznym związanym z pomocą społeczną oraz zakresem uprawnień osób niepełnosprawnych będzie mogła, po uprzednim poinstruowaniu, znaleźć odpowiednie strony internetowe, tworzenie punktów informacyjnych, ulotek z informacjami o podstawowych prawach osób niepełnosprawnych oraz możliwościami uzyskania odpowiedniej pomocy,
- 4.1.7.5 Opracowanie i wydanie informatora w wersji elektronicznej o dostępnych formach usług dla osób niepełnosprawnych na terenie Powiatu Stalowowolskiego; opracowanie i wydanie informatora w wersji papierowej o rodzajach ulg i uprawnień, które przysługują osobom niepełnosprawnym,
- 4.1.7.6 Kampanię reklamową w środowisku lokalnym i ogólnokrajowym, programy szkoleniowe dla osób niepełnosprawnych podnoszące świadomość ich własnych praw,

- 4.1.7.7 Utworzenie Centrum informacji dla osób niepełnosprawnych w zakresie prawa, pomocy społecznej, możliwości uzyskania dofinansowań ze środków PFRON w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej itp.
- 4.1.7.8 Udzielanie informacji na temat praw i przywilejów dotyczących osób niepełnosprawnych,
- 4.1.7.9 Powołanie do życia „Centrum szkolenia integracyjnego” dla osób sprawnych i niepełnosprawnych. Osoby niepełnosprawne oraz pełnosprawne nabywałyby umiejętności przydatne na rynku pracy. Owocowałoby to wzrostem wzajemnej tolerancji i nawiązaniem współpracy pełnosprawnych i niepełnosprawnych. Bardzo często zdarza się, że osoba niepełnosprawna mogłaby pracować, ale przy współpracy z osobą pełnosprawną,
- 4.1.7.10 Włączanie osób niepełnosprawnych z różnymi dysfunkcjami do uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, zawodowym, kulturalnym i artystycznym odpowiednio do ich zainteresowań i potrzeb oraz integrowanie osób niepełnosprawnych poprzez:
 - 4.1.7.10.1 odnoszenie się do publikacji w zakresie spraw interesujących zarówno poszczególne grupy osób niepełnosprawnych, jak również dotyczących całego środowiska,
 - 4.1.7.10.2 prezentowanie doświadczeń w zakresie rozwiązywania problemów środowisk osób niepełnosprawnych,
 - 4.1.7.10.3 upowszechnianie osiągnięć uzyskiwanych przez osoby niepełnosprawne i kształtowanie świadomości samych osób niepełnosprawnych,
 - 4.1.7.10.4 przekazywanie informacji o funkcjonujących rozwiązaniach prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych o różnych organizacjach pozarządowych zrzeszających osoby niepełnosprawne i działających na ich rzecz,
- 4.1.7.11 Przełamywanie istniejących barier psychologicznych w społeczeństwie poprzez:
 - 4.1.7.11.1 rozpowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa o problematyce związanej z niepełnosprawnością, w tym specyficznych potrzebach i rzeczywistych możliwościach osób niepełnosprawnych,
 - 4.1.7.11.2 ukazywanie osób niepełnosprawnych jako ludzi stanowiących część społeczeństwa, którym bariery zarówno technologiczne, jak i psycho – fizyczne nie pozwalają na integrację lub ją utrudniają
 - 4.1.7.11.3 organizowanie spotkań integracyjnych
 - 4.1.7.11.4 prowadzenie rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz udzielanie wsparcia psychologicznego poprzez prowadzenie szkoleń z zakresu czynności dnia codziennego i samoobsługi osób niewidomych i słabowidzących, usprawniania i kompensacji resztek wzroku oraz orientacji przestrzennej (samodzielnego poruszania się w terenie z białą laską i przewodnikiem),
- 4.1.7.12 Podniesienie świadomości społecznej w zakresie uznania prawa osób niepełnosprawnych do pełnej integracji ze społeczeństwem,
- 4.1.7.13 Walka z różnymi formami dyskryminacji osób niepełnosprawnych, informowanie osób niepełnosprawnych o możliwościach egzekwowania przez nich równości wobec prawa.

System orzecznictwa w Polsce jest rozproszony instytucjonalnie. Mamy bowiem pięć równolegle funkcjonujących systemów orzecznich, a instytucjami je realizującymi są: Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Obrony Narodowej oraz powiatowe i wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Natomiast merytoryczny nadzór i kontrolę nad zespołami sprawuje Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych. Sytuacja ta jest przesłanką wypracowania nowych zasad orzekania, tak aby zintegrować rozporoszone instytucjonalnie orzecznictwo i zlikwidować jego uciążliwe dla wszystkich skutki. Wielość systemów orzecznich w Polsce, rozproszenie instytucji czy zróżnicowanie procedur i brak kompatybilności ich działań są także jednymi z najczęściej podnoszonych zarzutów, jakie osoby z ograniczoną sprawnością zgłaszają, argumentując potrzebę reformy zasad orzekania⁴³. Osoba ubiegająca się o orzeczenie musi poddawać się weryfikacji przed komisjami różnych instytucji, ponieważ każda orzeka do innych celów. Jest to sytuacją uciążliwą dla tych osób. Skutkiem takiego kształtu systemu orzeczniczego w Polsce jest brak centralnego rejestru wydanych orzeczeń. Brak jest zintegrowania, łączności pomiędzy równolegle funkcjonującymi systemami orzecznymi. Sytuacja taka stanowi barierę w projektowaniu i wdrażaniu ogólnokrajowych rozwiązań legislacyjnych na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Upodmiotowienie osób z niepełnosprawnościami to zasada naczelna. Aby tego dokonać należy wspierać, propagować i inicjować działania, mające na celu:

- 4.1.8.1 Powstanie jednego systemu orzekania, tak aby nie trzeba było się orzekać w kilku instytucjach. Dzięki temu uzyska się zasadę przejrzystości orzekania,
- 4.1.8.2 Zagwarantowanie orzekania przez lekarzy specjalistów w dziedzinach odpowiadających niepełnosprawności osoby orzekanej,
- 4.1.8.3 Zapewnienie rzetelności orzekania, podczas którego dokumentacja medyczna oraz szczegółowy wywiad z chorym, byłyby dokumentacją bazową. Rzetelność lekarzy – orzeczników jest często podnoszonym tematem,
- 4.1.8.4 Powstanie kilkusobowych komisji lekarskich, składających się z kilku lekarzy specjalistów (co najmniej trzech),
- 4.1.8.5 Wykluczenie podstaw kwalifikacji niepełnosprawności, wykształcenia osoby orzekanej. Należy brać pod uwagę w szczególności stan zdrowia osoby orzekanej, a nie jej kwalifikacje i wykształcenie,
- 4.1.8.6 Skrócenie maksymalnie procesu orzekania. I tak np. studenci oczekują na nowe orzeczenie około miesiąca, mimo że zgłaszają się na 2 tygodnie przed terminem końca aktualnego orzeczenia. Przez ten czas nie przysługuje im stypendium specjalne dla niepełnosprawnych, nie mogą skorzystać z Modułu II programu „Aktywny samorząd” itp.
- 4.1.8.7 Wykluczenie z nowego systemu orzekania orzeczeń już wydanych, tak aby prawo nie działało wstecz. Chodzi o sytuację z orzeczeniami stałymi,
- 4.1.8.8 Wydawanie dla części osób orzeczeń na stałe. Chodzi głównie o osoby z porażeniem mózgowym, zespołem Downa, cukrzycą typu 1 czy trwałym kalectwem. Często osoby te mają orzeczenia czasowe, przez co muszą cyklicznie stawać na komisjach. Jest to dla nich uciążliwe, a ponadto generuje dodatkowe koszty,
- 4.1.8.9 Wyodrębnienie „grupy zero”, czyli osób całkowicie zależnych od innych. Grupa ta powinna być specjalnie uprzywilejowana, a wśród niej powinny być osoby, które:

⁴³ <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/a,13,instytucje-orzekajace-procedury-orzekania-tryb-i-zasady>

- ✓ nie wykonują czynności samoobsługowych, wymagają karmienia, przewijania,
- ✓ znacznie jest z nimi utrudniony kontakt, nie mówią bądź nie rozumieją gestów i poleceń,
- ✓ nie ukończyły żadnej placówki oświatowej, szkoły specjalnej, nie nadają się do WTZ, pracy chronionej, ZAZ,
- ✓ nie poruszają się samodzielnie,
- ✓ nie podejmują żadnych decyzji,
- ✓ wymagają opieki 24 godziny na dobę

4.1.8.10 Uzyskanie efektu likwidacji tzw. pułapki rentowej. Zasady orzekania są oczywiście istotne, ale jeszcze ważniejsze jest to, co z niego wynika. Dzięki nowemu systemowi powinna zniknąć tzw. pułapka rentowa:

4.1.8.10.1 należy zlikwidować problem strachu przed utratą świadczenia, gdy przy remisji choroby próbuje się podjąć pracę. Po stwierdzeniu inwalidztwa przewlekłego, niemożliwego do całkowitego wyleczenia, renta powinna być środkiem leczniczym podtrzymującym świadomość bezpieczeństwa i bezwzględny gwarantowanym minimum egzystencji,

4.1.8.10.2 należy uporządkować kwestie związane z zawieszeniem i odwieszeniem renty podczas zatrudnienia. Praca dla osoby niepełnosprawnej jest doskonałą formą rehabilitacji, wpływa dodatnio na rozwój psychospołeczny. Dlatego należy uporządkować przepisy, żeby osoby niepełnosprawne nie obawiały się zawieszenia renty

Reforma orzecznictwa jest od lat wyczekiwana, jednak wszelkim zmianom w tej dziedzinie towarzyszy zrozumiały lęk. Bez wątpienia wielość istniejących obecnie systemów orzekania o niepełnosprawności i niezdolności do pracy nie służy przejrzystości. Poruszamy się w otoczeniu instytucji i dokumentów, które wciąż jeszcze bazują na tradycyjnych definicjach i ocenach. Przy tworzeniu uniwersalnej terminologii należy zachować wzajemne związki między tymi definicjami, określić wszystkie powiązania i tzw. przekładki, aby zastosowane terminy – zanim zostaną ujednolicone – znaczyły to samo.

Polityka publiczna skierowana do osób z niepełnosprawnościami wymaga horyzontalnego planowania. Wielosektorowość i wielotorowość działań dla osiągnięcia maksymalnego efektu i zasięgu wymaga koordynacji. Obecnie polityki publiczne zarówno na szczeblu rządowym i samorządowym są często prowadzone niezależnie od siebie nie uwzględniając wzajemnego ich wpływu. Powoduje to, że nie jest osiągnięta maksymalna efektywność podejmowanych działań. Wzmocnienie roli Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych jako organu koordynującego politykę publiczną w obszarze niepełnosprawności posłuży uzyskaniu efektu synergii.

4.2 Realizacja działań i projektów według rozpoznanych potrzeb osób niepełnosprawnych

W celu rozpoznania potrzeb osób niepełnosprawnych wystosowano pisma do różnych instytucji, ośrodków i organizacji funkcjonujących na terenie Powiatu Stalowowolskiego o przedstawienie propozycji działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2021-2025. Z przedstawionych propozycji wyodrębniono do realizacji następujące działania na rzecz osób niepełnosprawnych:

- 4.2.1 Likwidacja barier architektonicznych poprzez budowę windy w Zespole Szkolno – Przedszkolnym w Przyszowie,
- 4.2.2 Likwidacja barier architektonicznych w instytucjach na terenie gminy Pysznica,
- 4.2.3 Likwidacja barier uniemożliwiających uczęszczanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do placówek edukacyjnych,
- 4.2.4 Likwidacja barier architektonicznych w budynkach Urzędu Miasta Stalowa Wola oraz jednostek podległych,
- 4.2.5 Poprawa dostosowania budynków Urzędu Miasta Stalowa Wola do potrzeb osób niepełnosprawnych poprzez:
 - ✓ zakup tabliczek w języku Braille’a,
 - ✓ zakup ramek do podpisu dla osób niepełnosprawnych,
 - ✓ zakup oznaczeń na schody oraz windę,
 - ✓ zakup faktury ostrzegawczej BRAJL
- 4.2.6 Poprawa dostosowania budynków szkół, przedszkoli i żłobków do potrzeb osób niepełnosprawnych – potrzeba utworzenia podjazdów
 - ✓ Publiczna Szkoła Podstawowa nr 4 im. E. Kwiatkowskiego – brak przystosowania dla osób niepełnosprawnych,
 - ✓ Publiczna Szkoła Podstawowa nr 5 – brak przystosowania dla osób niepełnosprawnych,
 - ✓ Miejska Biblioteka Publiczna Filia Nr 2 przy ul. Siedlanowskiego 3 – brak przystosowania dla osób niepełnosprawnych,
 - ✓ Publiczna Szkoła Podstawowa nr 3 – brak przystosowania dla osób niepełnosprawnych,
 - ✓ Przedszkole nr 4 – brak przystosowania dla osób niepełnosprawnych
- 4.2.7 Udoskonalenie dostępności osobom niepełnosprawnym w zakresie obsługi klientów poprzez zapewnienie tłumacza języka migowego online,
- 4.2.8 Likwidacja barier transportowych poprzez zakup środków transportu do przewozu osób niepełnosprawnych,
- 4.2.9 Świadczenie usługi transportu specjalistycznego typu „door-to-door”,
- 4.2.10 Realizacja Programu „Laptop” dla osoby niepełnosprawnej,
- 4.2.11 Wsparcie osób niepełnosprawnych i starszych, w tym zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych wymagających opieki, świadczonego przez jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe,
- 4.2.12 Aktywizacja środowiska lokalnego w celu włączenia większej liczby wolontariuszy do pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym,
- 4.2.13 Utrzymanie osób niepełnosprawnych wymagających opieki jak najdłużej w środowisku zamieszkania, poprzez rozszerzenie oferty placówek typu: kluby seniora, mieszkania chronione czy centra opiekuńczo-mieszkalne,
- 4.2.14 Utworzenie punktu wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego na terenach gmin,
- 4.2.15 Korzystanie z programów dla osób niepełnosprawnych,
- 4.2.16 Opracowanie i wydanie informatora w wersji elektronicznej o dostępnych formach usług dla osób niepełnosprawnych na terenie Powiatu. Informator powinien być dostępny na wszystkich stronach instytucji pomocowych Powiatu. Opracowanie i wydanie informatora w wersji papierowej o rodzajach ulg i uprawnień, które przysługują osobom niepełnosprawnym,

- 4.2.17 Organizacja cyklicznych spotkań z udziałem przedstawicieli instytucji pomocy społecznej, tj. (MOPS, PCPR, ŚDS, WTZ) celem wypracowania ścieżki dialogu i działań zmierzających do zaspokojenia potrzeb osób niepełnosprawnych,
- 4.2.18 Wsparcie instytucji w działalności kulturalnej i sportowej na rzecz osób niepełnosprawnych oraz promowanie twórczości osób niepełnosprawnych poprzez:
 - 4.2.18.1 organizowanie oraz rozwijanie różnorodnych form wsparcia oraz działań o charakterze aktywizującym i integracyjnym na rzecz osób niepełnosprawnych,
 - 4.2.18.2 organizowanie okolicznościowych imprez rekreacyjno-integracyjnych, sportowych, kulturalnych dla niepełnosprawnych mieszkańców Powiatu Stalowowolskiego,
 - 4.2.18.3 włączanie osób niepełnosprawnych w życie społeczne i umożliwienie im uczestnictwa w zajęciach kulturalnych, oświatowych, sportowych,
 - 4.2.18.4 organizację zajęć tanecznych, sportowych odpowiadających potrzebom osób niepełnosprawnych,
 - 4.2.18.5 organizację wystaw, konkursów, pokazów prac osób niepełnosprawnych,
 - 4.2.18.6 umożliwienie udziału w konkursach, zawodach i olimpiadach na szczeblu powiatowym, wojewódzkim i krajowym,
 - 4.2.18.7 organizację Powiatowego Turnieju Paintballa (przy okazji park linowy, ognisko) – 2 kategorie – warsztaty terapii zajęciowej i środowiskowe domy samopomocy,
 - 4.2.18.8 organizację Pleneru malarskiego dla osób niepełnosprawnych pt. „Parafia Radomyśl nad Sanem” – malowanie kapliczek, Kościołów, Sanktuarium – współpraca z sołtysami,
 - 4.2.18.9 organizację grzybobrania – zawody,
 - 4.2.18.10 zakup gier planszowych i plenerowych,
 - 4.2.18.11 zakup sprzętu do ćwiczeń i rehabilitacji,
 - 4.2.18.12 organizację konkursu fotograficznego „Moja gmina/powiat
 - 4.2.18.13 organizację konkursu krawieckiego metodą powertex
- 4.2.19 Organizacja zajęć terapeutycznych i usprawniających funkcjonowanie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością,
- 4.2.20 Wyrównywanie szans uczniów poprzez rehabilitację, zapewnienie dostępu do obiektów usług publicznych,
- 4.2.21 Podnoszenie standardów pomocy dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej poprzez udział kadry pracującej z dziećmi niepełnosprawnymi, w seminariach, szkoleniach, kursach
- 4.2.22 Przeprowadzenie treningów umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów w tym: kształtowanie pozytywnych relacji z osobami bliskimi, z innymi osobami w czasie zakupów, w środkach komunikacji publicznej, w urzędach, instytucjach kultury,
- 4.2.23 Przeprowadzenie treningów umiejętności spędzania czasu wolnego, w tym: rozwijanie zainteresowań literaturą, audycjami radiowymi, telewizyjnymi, Internetem, udział w spotkaniach towarzyskich i kulturalnych,
- 4.2.24 Podejmowanie różnych form postępowania w celu przygotowania osób niepełnosprawnych do uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej lub podjęcia zatrudnienia, w tym w warunkach pracy chronionej na przystosowanym stanowisku pracy,
- 4.2.25 Wdrażanie nowych metod terapii oraz rehabilitacji niepełnosprawnych dzieci,
- 4.2.26 Prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć dla dzieci i ich rodzin,
- 4.2.27 Prowadzenie edukacji dotyczącej ochrony zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz ich opiekunów,

- 4.2.28 Podejmowanie działań edukacyjnych. Wydanie poradnika, zorganizowanie pogadanki promujących zdrowy styl życia,
- 4.2.29 Zwiększenie dostępu do kinezyterapii – rehabilitacja ruchowa, ćwiczenia rehabilitacyjne,
- 4.2.30 Podejmowanie działań na rzecz utworzenia w gminach całodobowej pomocy opiekuńczej.
- 4.2.31 Podejmowanie innych działań na rzecz osób niepełnosprawnych, które na bieżąco będą zgłaszane przez różne instytucje, organizacje pozarządowe i inne jednostki.

4.3 System współdziałania z sektorem pozarządowym

W strukturze organizacyjnej Starostwa Powiatowego w Stalowej Woli funkcjonuje Wydział Promocji, Kultury, Zdrowia i Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.

4.3.1 W odniesieniu do organizacji pozarządowych zadania Wydziału polegają na:

- ✓ realizacji współpracy Powiatu z organizacjami pozarządowymi,
- ✓ przygotowywaniu programów współpracy z organizacjami pozarządowymi
- ✓ organizowaniu otwartych konkursów ofert na realizację zadań Powiatu przez organizacje pozarządowe,
- ✓ realizacji zadań Powiatu w zakresie powoływania oraz współdziałania z Powiatową Radą Działalności Pożytku Publicznego.

4.3.2 W zakresie pozyskiwania dla Powiatu środków pozabudżetowych dotyczących projektów nie infrastrukturalnych zadania Wydziału polegają na:

- ✓ gromadzeniu informacji dotyczących możliwości pozyskania i wykorzystania dostępnych pozabudżetowych środków finansowych na realizację projektów wspierających rozwój społeczno – gospodarczy powiatu,
- ✓ inicjowaniu i koordynacji działań w celu pozyskania środków pomocowych, stanowiących uzupełnienie funduszy unijnych,
- ✓ sporządzaniu wniosków o dofinansowanie realizacji projektów ze środków unijnych, programów bilateralnych itp.,
- ✓ współdziałaniu z merytorycznymi wydziałami i jednostkami organizacyjnymi powiatu w zakresie wdrażania i realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych, zgodnie z regułami i zasadami instytucji wdrażających,
- ✓ kompleksowej realizacji projektów.

4.3.3 W Powiecie Stalowowolskim działa Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, która jest powoływana zarządzeniem Starosty Stalowowolskiego na okres 4 lat. Rada jest organem opiniodawczo – doradczym Starosty i do zakresu działania tej Rady należy:

- ✓ inspirowanie do przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,
- ✓ inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do realizacji praw osób niepełnosprawnych,
- ✓ opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych,

- ✓ ocena realizacji programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ✓ opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

4.4 Prowadzenie stałego monitoringu potrzeb osób niepełnosprawnych

Prowadzenie stałego monitoringu, nadzoru nad zakresem potrzeb osób niepełnosprawnych wynika z faktu, że osoby niepełnosprawne mogą wolniej przystosowywać się do zmian zachodzących we współczesnym świecie. Tylko stała i systematyczna współpraca, współdziałanie ze środowiskiem tej grupy osób może przynieść wymierne rezultaty, a jednocześnie może zapobiec sytuacji marginalizacji tej grupy społecznej oraz pozwoli na szybkie i skuteczne reagowanie na sygnały dochodzące od tych osób.

Badania nad sytuacją osób niepełnosprawnych pozwalają wyodrębnić trzy dominujące grupy potrzeb:

- 4.4.1 w obszarze mieszkalnictwa i samodzielnego życia np. pomoc asystenta lub pielęgniarzki w codziennych czynnościach, dostosowanie mieszkania do indywidualnych potrzeb danej osoby niepełnosprawnej. Jest to istotne szczególnie dla osób niepełnosprawnych ruchowo i intelektualnie,
- 4.4.2 związane z przyrządami, urządzeniami lub technologiami, np. sprzęt ortopedyczny lub optyczny, sprzęt umożliwiający/poprawiający słyszenie oraz sprzęt komputerowy, ale te różnego rodzaju urządzenia dnia codziennego, pomagające niwelować ograniczenia związane z niepełnosprawnością. Ten obszar najważniejszy jest dla osób z dysfunkcją wzroku, dysfunkcją słuchu oraz z niepełnosprawnością ruchową, szczególnie o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- 4.4.3 związane z transportem i przemieszczaniem się, np. głównie likwidacja barier architektonicznych w przestrzeni publicznej, ale też przystosowanie środka transportu – szczególnie ważne dla osób z dysfunkcją ruchu, a także dysfunkcją wzroku,
- 4.4.4 związane z poprawieniem sytuacji materialno – bytowej osób niepełnosprawnych poprzez możliwość podjęcia zatrudnienia, zaopatrzenie w przyrządy pomagające w niepełnosprawności, odpowiedni dostęp do usług medycznych, nieograniczony dostęp do rehabilitacji fizycznej, przystosowanie mieszkania do indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych, zapewnienie transportu dla osób z niepełnosprawnością ruchową, czy też dostęp do edukacji z osób z niepełnosprawnością wzrokową i słuchową, a także integracja osób chorujących psychicznie i z niepełnosprawnością intelektualną,
- 4.4.5 związane z dostosowaniem komunikacyjnym przestrzeni publicznej – sygnalizacja dźwiękowa, odpowiednie dostosowanie dokumentów i dostępnych materiałów w przestrzeni publicznej (większy druk, możliwość powiększenia tekstu, użycie alfabetu Braille’a),
- 4.4.6 związane z potrzebą zapewnienia tłumacza migowego w przestrzeni publicznej, a także wykorzystywanie go, gdy jest dostępny⁴⁴.
- 4.4.7 Podejmowanie innych działań na rzecz osób niepełnosprawnych, które będą wynikały ze stałego monitoringu potrzeb osób niepełnosprawnych.

⁴⁴ PFRON, „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych”. Raport końcowy 2017

Realizacja wyżej wymienionych potrzeb, zgłaszanych przez osoby niepełnosprawne ma służyć ułatwieniu życia z niepełnosprawnością. Te oraz inne potrzeby, które będą wynikały ze stałego monitoringu potrzeb osób niepełnosprawnych, będą systematycznie realizowane, tak aby osoby niepełnosprawne mogły funkcjonować w społeczeństwie na równi z osobami pełnosprawnymi.

V. PODSUMOWANIE

Dzięki aplikowaniu dodatkowych zewnętrznych środków finansowych, wiele z założeń programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2015 -2020 udało się zrealizować. Znaczne środki pozyskano poprzez realizację Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami (II i III). Pozwoliło to na częściową likwidację barier transportowych i architektonicznych oraz aktywizację osób niepełnosprawnych. Z kolei w ramach realizacji pilotażowego programu „Aktywny samorząd” wyeliminowano lub przynajmniej zmniejszono szereg barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

Prowadzenie stałego monitoringu potrzeb osób niepełnosprawnych na terenie działania Powiatu wskazuje jednak, że wiele tych potrzeb pozostaje jeszcze do realizacji. Zgodnie z propozycjami instytucji i organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych, zostały one ujęte w Programie Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025 i zaakceptowane przez Powiatową Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych.

Należy zaznaczyć, że opracowany Program jest dokumentem otwartym i podatnym na wprowadzenie zmian, uzupełnień o kolejne, nowe propozycje rozwiązań.

Realizacja zadań tej strategii z oczywistych względów uzależniona jest od środków finansowych oraz wymaga pokonania największej bariery - bariery świadomościowej od uczestników tego procesu.

Konieczne wydaje się również stałe uwzględnianie założeń strategii podczas planowania budżetu aby stworzyć warunki do tzw. montażu finansowych, pozwalających aplikować pod adresem różnych funduszy pozabudżetowych.